

บทวิพากษ์ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจการเมืองรัฐบาลชาติชาย

ทรงฤทธิ์ โพนเงิน

เรียบเรียง

* เป็นบทเรียบเรียงจากการสัมภาษณ์เรื่อง "การปรับยุทธศาสตร์เศรษฐกิจการเมืองไทย : บทวิพากษ์ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจการเมืองของรัฐบาลชาติชาย" ณ ห้องประชุมศูนย์สารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 19 พฤษภาคม 2532 จัดโดย กลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมือง สถาบันวิจัยสังคม จุฬาฯ

อ.สุวิทย์ ภรรยาชัย

เนื้อหาที่ผมจะพูดนี้บางคนอาจจะยาก เพราะว่ามันอิงจากหนังสือเล่มล่าสุดที่ผมเขียน คือ เรื่องบริษัทผู้ผูกกับการเป็นนิคมของประเทศไทย แต่ชื่อจริงของมันคือ ชื่อ เศรษฐศาสตร์การเป็นนิคม : ยุทธศาสตร์ของประเทศไทย ประเด็นที่ผมเตรียมมาวันนี้ตามหัวข้อบทวิพากษ์ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจการเมืองของรัฐบาลชาติชาย ผมแบ่งออกเป็น 5 ประเด็นใหญ่ ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ในหัวใจของผมที่มีต่อรัฐบาลชาติชาย

ประเด็นแรก คือ ปัญหาเรื่องความเป็นตัวของตัวเองของประเทศไทย กับยุทธศาสตร์การเป็นนิคม

ประเด็นที่สอง ตั้งใจจะเสนอให้ถกเถียงกันคือ ปัญหาแบบแผนการพัฒนาเศรษฐกิจ หรือ โมเดลในการเป็นนิคมของประเทศไทยกับสิ่งที่จริงของรัฐบาลไทยที่กำลังทำอะไรอยู่

ประเด็นที่สาม คือ นโยบายอุตสาหกรรมที่จะไปสู่การเป็นนิคมของประเทศไทย กับบทบาทการลงทุนจากต่างประเทศนั้น รัฐบาลไทยมองอย่างไร

ประเด็นที่สี่ คือเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับภาคเอกชน จริง ๆ แล้วมันอยู่ในปัญหาอะไร และ

ประเด็นที่ห้า คือ ความเป็นไปได้ของการกลายเป็นทุนนิยมจำแลงของประเทศไทย คือ เหมือนจริงแต่ก็ไม่ใช่จริง หรือถ้าเป็นดอกไม้ก็เป็นดอกไม้พลาสติก ปัญหาที่มันแฝงอยู่

ปัญหาแรกคือ ปัญหาความเป็นตัวของตัวเอง กับ ยุทธศาสตร์การเป็นนิคม

หนังสือที่ผมเขียนเล่มล่าสุดได้กล่าวไว้ ว่ายุทธศาสตร์การเป็นนิคมมันมีลักษณะพิเศษอยู่อย่างหนึ่งคือว่า มันไม่ใช่ยุทธศาสตร์ที่พัฒนามาจากข้างใน แต่เป็นยุทธศาสตร์ที่เกิดขึ้นจากผลกระทบจากข้างนอก นี่เป็นประเด็นหนึ่งที่อยากให้เห็นเข้าใจกัน ในลักษณะอย่างนี้ ถ้าใครอ่านเศรษฐศาสตร์การเมืองก็จะพบว่า ประเทศที่พัฒนาทุนนิยมแห่งแรกของโลกคือประเทศอังกฤษ ซึ่งมันเป็นพลวัตมาจากข้างในโดยการปฏิวัติอุตสาหกรรม แล้วกระตุ้นให้เกิดขบวนการที่เรียกว่า catch up process คือ การไล่ตามทันของประเทศอื่น ซึ่งการแข่งขันกันแบบนี้มันทำให้หลังการผลิตหรือเทคโนโลยีในการผลิตมันสูงขึ้นมาตลอด โดยปัจจัยที่สำคัญคือว่า พลวัตนี้มันมาจากข้างใน แต่ในกรณีของการกลายเป็นนิคมนั้นพลวัตมันมาจากข้างนอก โดยเฉพาะมันมาจากทุนนิยมข้ามชาติ หรือ ทุนข้ามชาติ ประเด็นที่สองคือว่าข้อถกเถียงมันมีมาก อย่างในขั้นแรก ๆ สมมติว่าเราแบ่ง Pattern ในการพัฒนาเศรษฐกิจออกไป เราจะพบว่า เศรษฐกิจที่พัฒนาโดยที่เราไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง อย่างเศรษฐกิจในอาณานิคม หรือเศรษฐกิจที่ถูกครอบงำโดยการรุกราน

จากต่างประเทศ กับเศรษฐกิจที่เราเป็นเจ้าของ โดยสัมพัทธ์ โดยที่เราไม่มีความเป็นเอกราชหรือเป็นเอกเทศอย่างสมบูรณ์ ซึ่งจุดนี้ผมจะ เสนอแนะที่เป็นกรอบก่อนว่า ถ้าหากว่าในขั้นตอนปัจจุบัน เมื่อพูดถึงการเป็นนิคมของเมืองไทย ซึ่งการกลายเป็นนิคมของ เมืองไทยนี้คือมีความเป็นตัวของตัวเองในการใช้ impact จากภายนอก รวมทั้งเข้ามาประสานกับปัจจัยภายในเพื่อพัฒนาไปสู่ระดับที่ดีกว่านั่นเอง และจุดนี้ในความเป็นจริงแล้วเราใช้มองอะไร คือ พอเราเข้าใจประเด็นนี้แล้ว ทำให้เราสามารถประเมินบทบาทของรัฐบาลชาติชายในเรื่องความเป็นตัวของตัวเองได้ คือ ก่อนที่ชาติชายจะขึ้นมาสิ่งที่เห็นได้ชัดก็คือ นโยบายต่างประเทศของเราตามหลังอเมริกาตลอด แต่พอหลังจากรัฐบาลชาติชายขึ้นมา ก็เกิดการเปลี่ยนแปลง

จุดนี้ถ้าหากมองจากในเรื่อง เศรษฐศาสตร์การเป็นนิคม ก็บอกว่าการเมืองอภิวัยของผู้นำรัฐไทยเริ่มมีแล้ว ในการที่จะขับเคลื่อนไปสู่ความเป็นนิคม โดยเริ่มมีความเป็นตัวของตัวเองในการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เห็นได้ชัดก็คือ ปัญหาอินโดจีนกับปัญหาที่ติดอเมริกา ซึ่งไม่ถูกควบคุมจาก "พี่แถม" อย่างเต็มที่เท่าไรนัก ซึ่งในปัญหาอันนี้จริง ๆ แล้ว แนวมองในเรื่องความเป็นตัวของตัวเองมันยังสามารถมองได้หลายอย่าง แต่ในจุดนี้ที่อยากจะยกขึ้นมา ก็คือ ปัญหาอินโดจีนกับปัญหาอเมริกา จุดที่ผมอยากจะแสดงความเห็น ก็คือ ถ้าหากว่า การต้องการที่จะแก้ไขปัญหาอินโดจีน โดยมุ่งหวังจะทำให้เกิดสุวรรณภูมิขึ้นมา เพื่อเป็นไม้ตายไปสู่การเป็นนิคมแล้วละก็ ผมคิดว่าเป็นสิ่งที่ผิดและอันตรายอย่างยิ่ง แม้ผมจะประเมินในแง่บวกต่อบทบาทของรัฐบาลชาติชายในแง่ของนโยบายต่างประเทศ คือมีความเป็นตัวของตัวเองในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจและการเมือง (เพราะเป็นสิ่งที่ประชาชนไม่ได้รับการพัฒนาไปสู่การเป็นนิคมของเมืองไทย) แต่ผมยังมีข้อสงสัยต่อแนวคิดของสำนักผู้จัดการรายสัปดาห์ที่ประกาศออกมาว่า เราสามารถแทนที่ตลาดอินโดจีนกับตลาดของอเมริกาได้ หรือสามารถแทนที่อินโดจีนกับกลุ่มอาเซียนได้ ซึ่งจุดนี้เท่าที่ผ่านมามีหลายอย่างที่วิเคราะห์ได้เกี่ยวกับมากมาย แต่ผมคิดว่าเป็นเรื่องซึ่งไม่จำเป็นที่จะยอมรับกันง่าย ๆ คือเราบอกว่าอยากจะให้มีสันติภาพอินโดจีน เราอยากจะเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า ซึ่งถ้าหากว่าอันนี้เป็นเพียงสโลแกนคำขวัญอันหนึ่งใน global strategy ของรัฐบาลชาติชาย มันคงไม่ใช่สิ่งที่ผิดเท่าไรนัก แต่ถ้าหากบอกว่าอันนี้เป็นแนวทางหลัก ซึ่งทุกอย่างต้องมาขึ้นต่อแล้วละก็ ผมยังตั้งคำถามอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าหากมองว่ามันเป็นการแทนที่กันนี้ ผมคิดว่าเป็นอันตรายมากทีเดียว เพราะว่าถ้าหากทำอย่างนั้นความคิดของคนเสนออันนี้ก็จะเป็นพวก inward looking oriented ซึ่งมีความขัดแย้งกับแนวทางที่เป็นนิคมอยู่แล้ว

แม้ว่า ผมจะยอมรับว่าแนวทางที่เป็นนิคมของเมืองไทยต้องสามารถ balance กัน ระหว่าง outward looking oriented กับ inward looking oriented ก็ตาม ในขณะที่ยังกลุ่มนิคมเอเชีย (เกาหลีใต้ ใต้หวัน ฮองกง สิงคโปร์) ล้วนแต่เป็น outward looking oriented อย่างสมบูรณ์ แต่สำหรับเมืองไทยผมว่ามีความเป็นไปได้มากที่จะหันมาเน้น inward looking oriented แต่มีข้อที่จะต้องระวังที่ค่อนข้างสูง นี่คือการประเมินที่เห็นประเด็นที่สองคือความสัมพันธ์ระหว่างอินโดจีนต่ออเมริกาหรือว่าต่ออาเซียน มันควรจะเป็นแบบ complementary กัน คือช่วยชดเชยซึ่งกันและกัน หรือทดแทนซึ่งกันและกันมากกว่าจะไปแทนที่กันอย่างสิ้นเชิง ซึ่งจุดนี้ผมเห็นว่าผู้จัดการรายสัปดาห์ extreme เกินไป มันควรจะมีสมดุลกันดีกว่านี้ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ โดยเฉพาะต่ออาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมองในเชิง เศรษฐศาสตร์แล้วคิดว่า เป็นไปไม่ได้เลยที่จะ เอาตลาดอินโดจีนมาแทนที่กันยังมองในเชิงของมูลค่าแล้ว ยังเป็นจุดที่น่าคิดประการหนึ่ง ประการที่สองความขัดแย้งระหว่างที่ปรึกษาบ้านพิษณุโลกกับ กระทรวงต่างประเทศที่เคยมีมานั้น ได้สะท้อนปรากฏการณ์ออกมาสองด้าน คือด้านหนึ่งกระทรวงการต่างประเทศอาจจะมีส่วนซึ่ง เขามองยอมตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก แต่ว่าในสิ่งที่บ้านพิษณุโลกกำลัง เสนออยู่นั้นมันก็เป็นอีกด้านหนึ่ง คือก้าวเร็วเกินไปเมื่อมองจากขบวนการทั้งหมด เพราะการที่จะบอกว่าประเทศไทยต้องเป็นตัวของตัวเอง

เอง ต้องเพิ่มอำนาจต่อรองกับอเมริกา ไม่ต้องกลัวเรื่องตัว GSP อาจไม่ต้องกลัวแม้กระทั่งซูเปอร์มาตรา 301 ก็ตาม โดยเฉพาะการเสนอนี้มี hot line แล้วทำเป็น memorandum จนเกิดความขัดแย้งในหมู่พรรคการเมือง ขัดแย้งระหว่างพรรคชาติไทยกับบ้านพิษณุโลก

ปัญหาที่ผมอยากจะถามก็คือว่า บ้านพิษณุโลกประเมินอำนาจต่อรองของประเทศไทยกับอเมริกาอย่างไร คือ ถ้าคุณคิดว่าคุณรวมกับอินโดจีนเป็นสุวรรณภูมิแล้ว คุณจะเพิ่มอำนาจต่อรองได้ โดยคุณไม่หาแนวร่วมกับอาเซียน ไม่หาแนวร่วมกับญี่ปุ่นแล้ว ไปสู้กับอเมริกามันจะเป็นไปได้แค่ไหน ซึ่งหากมองในเชิง global strategy แล้วผมคิดว่า การหาแนวร่วมกับอินโดจีน เพื่อมาเพิ่มอำนาจต่อรองกับอเมริกานั้น อำนาจต่อรองที่มีอยู่จะถอยหลังลงค้ำยเข้าไปทาง ที่คิดว่าน่าจะเป็นการสร้างแนวร่วมกับอาเซียนรวมทั้งดึงญี่ปุ่น หรืออินโดจีน-เอเชีย-แปซิฟิกมา รวมทั้งกลุ่มนิคมเสรีการค้า ระบบ Free-trade system ในโลกนี้เอาไว้ แล้วค่อยไปต่อสู้กับอเมริกาในยุทธศาสตร์ระยะยาว น่าจะเป็นแนวทางที่ถูกต้องกว่า เพียงแต่ในปัญหาการแบ่งงานระหว่างประเทศ หรือปัญหาการพึ่งพาซึ่งกันและกันนั้น frame work ระหว่างประเทศที่ไทยจะเป็นนิคมนี้คือ Asia-pacific economic region ซึ่งผมไม่ได้รวมเอาอินโดจีนเข้าไปด้วย¹ แต่ปัญหาที่คือว่าเงินเงินที่มีพลวัตขนาดนั้นแล้ว หากรวมอินโดจีนและพม่าเข้าด้วยจะทำให้ Asia-Pacific มีอำนาจต่อรองสูงขึ้น ซึ่งมีใช้ว่าคงจะเปิดเอาส่วนอื่นออกไปเหลือแค่สุวรรณภูมิอย่างเดียว แล้วคุณก็ Self-Satisfaction คุณบอกว่าคุณเห็นผู้ในนั้นแล้วโดยไม่ว่าทำอย่างไรแล้วใครจะได้ประโยชน์จริง ๆ แล้วก็อาจจะเป็นกลุ่มอาเซียนที่เหลือก็ได้ ปัญหาที่เห็นชัดคืออย่างเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งอินโดจีนก็ยอมแล้ว ในขณะที่ฝ่ายไทยเรา หลังจากกลุ่มบ้านพิษณุโลกห่วยแพ้ จนต้องถอยมาอยู่หลังฉาก ทางฝ่ายกระทรวงการต่างประเทศก็เริ่มประนีประนอมแล้ว ก็เป็นที่ทราบกันว่าเราหลุดพ้นจาก 301 ใน list ระดับกว้าง ๆ ในกลุ่ม 31 ประเทศ ซึ่งถ้ามองอย่างนี้ จะบอกว่ารัฐบาลไทย กระทรวงการต่างประเทศไม่มีความยืดหยุ่นทางการเมืองระหว่างประเทศก็ไม่ใช่ มันคงมีจุดที่เหมาะสมกว่านั้นคือไม่ใช่ทั้งของบ้านพิษณุโลกและของกระทรวงการต่างประเทศแต่เป็นจุดที่มา share ความเห็นร่วมกันแล้วหาแนวทางที่ elastic กว่า โดยประเมินจากจุดยืนในกระบวนการการเป็นนิคมของเมืองไทยเรา ตลาดอเมริกาเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้อย่างน้อยก็ช่วงระยะหนึ่ง

อีกประเด็นหนึ่งก็คือว่าการจะเป็นนิคมของเมืองไทยนั้น เป็นไปได้ภายใต้ theme ระหว่างประเทศที่เราต้องเพิ่มการค้าภายใน intra-firm lead region คือทำให้เกิด intra region trade ในภูมิภาคนี้ขึ้นมาโดย เฉพาะการค้ากับญี่ปุ่นและกลุ่มนิคมเสรีรวมทั้งกลุ่มอาเซียนด้วย ซึ่งก็คือการขยายการแบ่งงานกันทำ ระหว่างประเทศในระดับแนวนอนให้กว้างขึ้น เราถึงจะสามารถพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างต่อเนื่อง และในจุดนี้ผมอยากจะให้นิยามของการเป็นนิคมตามแนวการมองของผม 2 ประการคือ

ประการแรก มันจะต้องมีการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับสูงถึงประมาณ 8x ขึ้นไปอย่างต่อเนื่องแบบรวมศูนย์ คือปกติแล้วก็ 15 ปี หรืออย่างต่ำก็ควร 10 ปี มันถึงจะเกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่าเป็นนิคมได้ ของเมืองไทยเราเพิ่ง conscious เท่านั้นเอง คือเริ่มตั้งแต่ปี 1985 เป็นต้นมาอัน 15 ปี เรามันมา 3 ปีแล้ว ก็เหลืออีก 12 ปี วัดกันอย่างง่าย ๆ นะครับ ปัญหาคือเราจะไปตลอดรอดฝั่งหรือไม่

ประการที่สอง คือว่าการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีการเจริญเติบโตระดับสูงอย่างต่อเนื่องนี้เป็นไปได้ เนื่องจากเราใช้ผลประโยชน์ของการเป็นผู้นำ ซึ่ง Trotsky บอกว่าเป็นเอกลักษณ์ของการเป็นผู้นำที่หลัง คือใช้ลักษณะการเป็นผู้นำที่เป็น free rider ในการที่จะเรียนรู้เทคโนโลยีจากต่างประเทศเข้ามา โดยเสียค่าใช้จ่ายที่น้อยกว่าจกนาล์ ความชำนาญการยกระดับอุตสาหกรรมมาได้ เพราะฉะนั้นการเป็นผู้นำนี้จึงหมายถึง ผู้นำในเชิงเทคโนโลยี ซึ่งโมเดลอันนี้ญี่ปุ่นใช้ไล่ตามอเมริกาได้ทัน โดยการนำเข้าเทคโนโลยีแล้วพัฒนาจนไล่ตามทัน และเป็นโมเดลที่กลุ่มนิคมเสรี โดยเฉพาะเกาหลีใต้กับไต้หวันก็ได้ใช้มาแล้ว แต่ในกรณีของ เมืองไทยเราพยายามใช้โมเดลอันนี้ในภาวะซึ่ง เสียเปรียบ

เพราะอเมริกาเห็นว่าตัวเองเสียค่าไปแล้วโดยถูกผู้ปั่นโลดตามทันทางเทคโนโลยี และตอนนี้สิ่งที่อเมริกาต้องทำก็คือการเรียกค่าเงินคืนมาโดยการบีบบังคับให้ทุกประเทศยอมรับลิขสิทธิ์ทางปัญญา แล้วดึงเอา entrepreneurial rent คือค่าเช่าทางผู้ประกอบการที่ตัวเองถูกผู้ปั่นและเอเชียหนีเอาไปคืนนี้มาโดยการใช้อิทธิพลหรือตั้ง rule อันใหม่ซึ่งก็คือการจตุระระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศอันใหม่ขึ้นมา เพื่อรักษาความเป็นผู้นำของอเมริกาเอง และอเมริกาทำเช่นนั้นได้ เพราะอเมริกามีข้อได้เปรียบในการครองอยู่ 2 ประการคือ ประการแรก อเมริกาเป็นผู้ผลิตเชิงวัฒนธรรม เป็นผู้ผลิตเทคโนโลยีในระดับ basic research ให้แก่โลกมาโดยตลอด โดยที่ผู้ปั่นเป็นผู้ค้าและเลียนแบบแล้วปรับปรุงให้ดีกว่า แด่งทุนน้อยกว่าแต่ว่าไล่ทัน และประการที่สอง อเมริกาเป็นตลาดบริโภคที่ใหญ่ที่สุดในโลกคือเท่ากับ 50 ประเทศรวมกันซึ่งเป็นประเทศที่มีกำลังซื้อสูง ด้วยปัจจัยทั้งสองประการนี้อเมริกาก็มีอำนาจต่อรองที่ได้เปรียบประเทศต่าง ๆ ผลออกมาก็คือประเทศต่าง ๆ เกิดการแบ่ง เป็นบล็อก ๆ ขึ้นมา เพราะว่าประเทศที่พอมืออำนาจต่อรองก็จะพยายามรักษาพรมแดนของตนเองเอาไว้ ก็เลยเกิดสภาพคล้ายกับสามก๊ก ซึ่งอเมริกาก็สามารถครองความเป็นเจ้าได้ก็ในขอบเขตที่ตัวเองควบคุมได้เท่านั้น และถ้าหากใครจะเอาผลประโยชน์จากอเมริกาก็ต้องมีการแลกเปลี่ยน คือต้องเสีย entrepreneurial rent ให้แก่อเมริกาซึ่งเป็น rule อันใหม่ที่อเมริกาได้พยายามตั้งขึ้นมาเป็นการค้าขายแบบชอบธรรมในความหมายของอเมริกา ในจุดนี้ปัญหาที่ถือว่าเป็นว่าประเทศไทยจะสามารถทำตัวเป็น free rider ทางเทคโนโลยีหรือทางด้านอื่น ๆ ได้มากน้อยแค่ไหน ซึ่งอย่างแนวคิดของที่ปรึกษาบ้านพิษณุโลกบางคนบอกว่าเราไม่จำเป็นต้องขอมอเมริกานในเรื่องนี้ถ้ามองในเชิงยุทธศาสตร์แล้วน่าจะเรียกได้ว่าเป็นข้อผิดพลาด เพราะว่าเราทำการมุ่งสู่ความเป็นนิคมสาขาที่ข้อจำกัดอันนี้ คือข้อจำกัดที่รายังไม่เป็นตัวของตัวเองทางเทคโนโลยีและยังไม่สามารถซื้ออะไรมาแทนที่อันนี้ได้ ซึ่งถ้าหากมองอย่างผม ผมก็เสนอว่า ถ้าหากในขั้นตอนการเป็นนิคมเราไม่จำเป็นต้องมีเทคโนโลยีในระดับ hi-tech สิ่งที่เราจะต้องหามาแทนที่อเมริกาก็ทำได้ควรมุ่งไปทางผู้ปั่นมากกว่า เพราะผู้ปั่นเขาไม่คิดกันในเรื่องนี้เพราะผู้ปั่นยังเป็นประเทศซึ่งมั่งคั่งอยู่ คนรวยเขาจะไม่แคร์ต่อการที่ใครจะขโมยของเขา เหมือนกับตอนที่เด็กไทยเราก็อ่านหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่นอันนั้นก็คือ การเป็น free rider อย่างหนึ่ง เพราะว่าเราไม่สามารถผลิตนักเขียนการ์ตูนไทยขึ้นมาได้ เราเพียงแต่แปลจากญี่ปุ่นก็สามารถทำได้ แต่ปัญหาก็คือว่า ภาษาอังกฤษมันเป็นภาษาโลก แต่คนที่รู้ภาษาญี่ปุ่นมันมีน้อย

ในการที่ไทยจะเป็น free rider เพื่อที่จะรักษาสภาพของการโลดตามทันทางเทคโนโลยี จึงต้องประสบปัญหาในเชิงบุคลากร และประสบปัญหาในเชิงวัฒนธรรม ซึ่งคนไทยก็ยังคงติดหนังฮอลลีวู้ดกันงอมแงม อำนาจวัฒนธรรมตะวันตกอันนี้จึงเป็นปัญหาที่ประเทศไทยหรือรัฐบาลไทยน่าจะคิดได้แล้ว แต่จุดนี้ผมไม่มั่นใจว่าทางนำชาติจะ conscious เท่าไรนัก ซึ่งถ้าหากจะมองกันอย่างลึกซึ้งแล้ว ในตอนนี้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างรัฐบาลไทยกับผู้ปั่น มันมีปัญหาทางยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่ออนาคตของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยไปเสียแล้ว มันไม่ใช่แค่ bilateral แต่เป็นปัญหาในเชิง global strategy ของไทยที่เดียวในการก้าวสู่ความเป็นนิคม ซึ่งอันนี้คล้ายกับสมัยก่อน 14 ตุลา ที่ปัญหาการศึกษาในเรื่องอิทธิพลทางการเมือง หรืออุมการัดของเงินแดงได้เคยเป็นปัญหาทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญมากต่อการเป็นสังคมนิยมของประเทศไทย แต่ตอนนี้เราเข้าสู่อีกยุคหนึ่ง ซึ่งเป็นยุคที่อาจารย์กนกศักดิ์ บอกว่า เป็นการแสวงหาครั้งที่สองทางสังคมนิยม ที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงยุคสมัยของประเทศไทยด้วย³

ปัญหาที่สอง คือปัญหาแบบแผนของการพัฒนาเศรษฐกิจกับยุทธศาสตร์ของประเทศไทย

มีบางคนพูดว่าเมืองไทยควรจะเป็น NAICs ซึ่งตรงนี้มีประเด็นหนึ่งที่อยากจะถามคือ เป็นไปได้จริงหรือ ? ประเด็นที่สองคือ ถ้าไม่เป็น NAICs แล้วจะเป็น NICs นี้แบบแผนของเราคืออะไร ? ในประเด็นนี้ผมไม่แน่ใจว่ารัฐบาลชาติชายมีความแจ่มชัดด้านเรื่องนี้ เพราะคนที่เสนอให้เมืองไทยเป็น NAICs ก็ถูกอำนาจทางการเมืองบีบให้ลา

ออกไปแล้ว คือ ดร. เสนาะ อุณากร แล้วคนใหม่ขึ้นมาแทน ก็ไม่ทราบว่าจะทนทานไปได้สักเท่าไร ตัวอย่างง่าย ๆ ก็คือว่า การเป็นนิคมของ เมืองไทยจะเป็นไปได้ด้วยแบบแผนแบบไหน ซึ่งถ้าหากมองจากเมืองไทย ว่าควรจะเป็น NAICs คือเน้นการพัฒนาภาคเกษตรเพื่อไปสู่อุตสาหกรรมเป็นหลัก โดยถ้ามองจากประสิทธิภาพของการจ้างงานแล้วคงไม่มีใครคัดค้าน แต่จะบอกว่าแบบแผนเป็น NAICs อันนี้จะทำให้เกิดปรากฏการณ์การเป็นนิคมดังที่กล่าวมาแล้วหรือไม่ อันนี้ก็ น่าสงสัยอยู่ อย่างเช่นเวลาที่พูดถึงแบบแผนในการเป็น NAICs ผมได้ลองไปรวบรวมข้อมูลดูแล้วพบว่า อุตสาหกรรมที่เป็นตัวแทนที่โดดเด่นมาก คืออุตสาหกรรมกึ่งกลาต้า แม้ว่าสิ่งทอเราจะเป็นอันดับหนึ่งในการส่งออกก็จริง แต่ถ้าหากกึ่งกลาต้าสามารถส่งออกได้อย่างเต็มที่แล้ว มันจะมียอดส่งออกประมาณ 8 หมื่นล้านบาท ซึ่งสามารถเป็นสองเท่าของสิ่งทอได้ แต่จริง ๆ แล้วยังมีสิ่งที่จะต้องตั้งคำถามอยู่ คือ

ประการแรก ตอนที่เริ่มปรากฏให้เห็นเด่นชัดแล้วว่า 2-3 ปีก่อน การผลิตกึ่งกลาต้ามันฮือฮามากจนกล่าวว่าเป็นธุรกิจเศรษฐกิจ มีคนแห่เข้ามาทำอย่างมากมาย แต่ตอนนี้ก็เกิดปัญหาอาหารปลาบ่นซึ่งเป็นอาหารกึ่งแพง แล้วในด้าน infrastructure ก็เกิดปัญหาน้ำเสีย ป่าชายเลนถูกทำลาย รวมทั้งราคากุ้งก็ตกมากจากเดิมราคา กิโลกรัม ละ 250 บาท เหลือกิโลกรัมละประมาณ 100 บาท จึงทำให้ต้องตั้งข้อสงสัยในแง่ที่ว่า กึ่งกลาต้าจริง ๆ แล้วประเทศไทยจะสามารถรักษาความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบจนเป็น NAICs ได้จริงหรือ เพราะในบางพื้นที่ที่เมืองไทยเราเริ่มบูมมา ก็เพราะในด้านหนึ่งค่าจ้างแรงงานในได้หัวนึ่ง ก็เลยถูกแทนที่มาจากตอนนั้นคู่แข่งเราก็มี เช่น จีน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ขึ้นมาแล้ว ซึ่งถ้าหากว่าราคากุ้งเป็นแบบนี้จริงไม่ว่าจะรักษาได้ เพราะจริง ๆ แล้วเทคโนโลยีของเราในเรื่องนี้เท่าที่ฟังจาก ซี.พี. เราก็ยังจ้างคนจากไต้หวันมาดูแล คือยังไม่มียุทธศาสตร์ที่จะรักษาความรุ่งเรืองต่อไปได้

ในประการที่สอง คือ ถึงแม้จะเป็นอันนี้ได้ แต่จำนวนประชากรในชนบทมันคงไม่ลดลงอย่างฮวบฮาบ เพราะถ้าสมมติว่าเราจะมองเรื่องการเป็นนิคม จุดที่เขาเข้ามามองกันมันต้องมี turning point คือมันจะมีอยู่ช่วงหนึ่งที่ประชากรในชนบทมันลดลงอย่างฮวบฮาบจากเดิม 40-50 % ลดลงถึงประมาณ 20-30 % เมื่อไหร่ จุดนี้เขาเรียกว่ามันเข้าสู่การเป็นนิคม ในกรณีของไต้หวัน เกาหลีใต้ประมาณปี 1971 ญี่ปุ่นก็ตกประมาณปี 1965 แต่ก็ยังไม่เป็นนิคม ซึ่งหมายความว่า ถ้ามองในแง่นี้มันมีการเคลื่อนย้ายประชากรจากภาคชนบทสู่ภาคอุตสาหกรรมแล้ว แต่การเป็น NAICs ของไทยต้องการจะเน้นเพื่อเป็นการประวิงเวลาการเป็นนิคมให้ช้าลง เพราะยังเป็นเร็วเท่าไร ปัญหาทางสังคม ปัญหามลภาวะมันจะรุนแรงมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งเป็นการซื้อเวลามากกว่า แล้วค่อยลดจำนวนประชากรไปเรื่อย ๆ เพื่อลดปัญหาแรงกดดันของการพัฒนา กล่าวคือลด cost ในการพัฒนาเศรษฐกิจให้ต่ำลงเท่าที่จะทำได้ ซึ่งจุดนี้ผมเห็นด้วยมากที่สุด แต่ทั้งนี้ในการเป็น NAICs ก็ช้าว่าจะแทนที่การเป็น NICs ได้ คือ NAICs ควรจะเป็นขั้นตอนยุทธศาสตร์ที่ควรจะต้องควบคู่ไปกับการเป็น NICs ด้วย เพราะฉะนั้นคราวนี้มันก็เหลืออีกสองทางคือ นอกจาก NAICs ซึ่งเรา O.K. แล้วแต่มันเป็นเพียงส่วนหนึ่งซึ่งมีใช้ทั้งหมดแล้วการเป็นนิคมคืออะไร ? ซึ่งในขณะนี้ขอให้มาดูแบบแผนของเกาหลีใต้กับไต้หวันเปรียบเทียบก็แล้วกัน รวมทั้งสิงคโปร์ด้วย กล่าวคือ แบบแผนการเป็นนิคมของเกาหลีใต้ คือการสร้างกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นพวกไซเบอร์หรือตระกูลผูกขาด 4-5 ตระกูลเท่านั้น เพื่อเป็นแกนกลางในการผลักดันในการพัฒนาอุตสาหกรรม เช่น Hyundai Daewoo Samsung Lucky Goldstar โดยกลุ่มเหล่านี้ได้รับการคำจุนจากรัฐบาลให้พัฒนาอุตสาหกรรมหนัก และภายใน 30 ปีก็กลายเป็นบริษัทยักษ์ใหญ่อยู่ใน 100 อันดับแรกบริษัทที่ใหญ่ที่สุดของโลก นอกจากบริษัทของอเมริกา

ส่วนแบบแผนของไต้หวันนั้นก็กลับกันกับแบบแผนของเกาหลีใต้ เพราะอุตสาหกรรมหนัก หรืออุตสาหกรรมภายในประเทศผูกผูกขาดโดยรัฐวิสาหกิจ เพียงแต่เหลือกรมแดนเล็ก ๆ ให้บริษัทขนาดเล็ก ขนาดกลางต้องไปหาตลาดต่างประเทศ แต่แบบแผนของไต้หวันเขาสามารถเป็นนิคมได้ เพราะเขาใช้ net work ของ oversea chinese ซึ่ง

เวลามองเศรษฐกิจของไต้หวัน จะต้องมองในลักษณะที่เป็นพลวัตของเศรษฐกิจชาวเงินพื้นทะเลในระดับโลก คือตั้งแต่ชาวเงินอเมริกาที่สร้าง net work ให้ไต้หวันสามารถเจาะตลาดได้ ซึ่งชาวเงินเหล่านั้นส่วนมากจะถูกเกณฑ์แรงงานเพื่อไปสร้างทางรถไฟอเมริกาเมื่อสองร้อยปีก่อนแล้วก็ค่อย ๆ พัฒนาขึ้นมาเป็นกลุ่มทุนได้ อย่างเซตทวีปเอเชียแถบสิงคโปร์ก็เป็นเงินฮกเกี้ยน ไทยก็เป็นเงินแต้จิ๋ว ซึ่งถ้าหากมองจากจุดไต้หวันแล้วส่วนที่พัฒนามากคือ มันเป็นเศรษฐกิจที่เป็น "พลวัต" ของทุนเงินพื้นทะเลมาซึ่งเศรษฐกิจของไทยแท้ โดยเฉพาะในเศรษฐกิจของภาคเมือง มันก็คือเศรษฐกิจของเงินพื้นนั้น ถ้าหากมองเงินฮกเกี้ยนก็เป็นเงินกวางตุ้ง ไต้หวันก็เป็นเงินกลาง แต่ทั้งหมดก็เป็นเงินเหมือนกันแล้วก็ใช้ net work อันนี้ เพราะฉะนั้นจุดนี้ขอภาทพิจารณาว่า หนทางการเป็นนิคมของไต้หวันนี้ เราจะใช้ potential ของทุนเงินอย่างไร ซึ่งก็เป็นประเด็นที่สำคัญมากที่สุด และในส่วนโมเดลของสิงคโปร์ก็น่าจะจับตามองกล่าวคือสิงคโปร์ไม่มีทุนอุตสาหกรรมของตนเอง แต่ที่สามารถพัฒนาได้ก็เพราะนายทุนสิงคโปร์พัฒนาด้านทุนบริการและทุนการเงิน ส่วนทุนอุตสาหกรรมนั้นบริษัทข้ามชาติเข้ามาแทนที่ คือ เข้ามาคั่งโรงงานอุตสาหกรรม

จะเห็นว่าแบบแผนแต่ละแบบแผนที่กล่าวมานั้น มันมีทั้งข้อเด่นและข้ออ่อนด้วยกันทั้งสิ้น ซึ่งถ้าหากว่ารัฐบาลชาติ-ชายต้องการพัฒนาไปสู่การเป็นนิคมอย่างมีการเรียนรู้จากประวัติศาสตร์ของเพื่อนบ้านแล้ว ก็น่าจะเอาข้อดีของแต่ละแบบแผนมาใช้ได้ คือ NAICs เป็นแบบแผนของไทย ที่คิดมาจากสถานะความเป็นจริง ส่วนการพัฒนาในเชิงเกาหลีใต้คือพัฒนากลุ่มธุรกิจที่มี potential รับผิดชอบรวมกันไว้ ซึ่งเราก็น่าจะทำได้ที่เห็นได้ชัดคือ กลุ่มทุน กลุ่มซีพี โดยเฉพาะกลุ่มทุน เพราะในแง่แบบแผนแล้วเรามีประสิทธิภาพที่จะพัฒนากลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่น่าได้ เอาตราเข้าไปถึงกับ Hyundai หรือในส่วนตัวของไต้หวันที่เป็นพลวัตของทุนจีน ซึ่งแต่เดิมตั้งแต่ไหนแต่ไรมาพลวัตของการพัฒนาเศรษฐกิจไทย ก็เป็นพลวัตของทุนเงินในไทย⁴ ในทางที่จะดึงพลวัตของทุนเงินเข้ามาก็เป็นของไต้หวันเข้ามาลงทุนทำในเมืองไทย เป็นที่ที่ไต้หวันมาลงทุนเป็นอันดับสองรองจากจีน⁵ ก็เพราะว่าเรามีพลวัตของทุนเงินพื้นทะเลซึ่งเป็นคู่แข่งที่น่ากลัวของทุนญี่ปุ่น ซึ่งอันนี้จะเอาไว้ต่อกรกับทุนฝรั่งในอนาคต ส่วนโมเดลของสิงคโปร์ที่เห็นได้ชัดคือ การเป็นโมเดลของการตั้งนิคมอุตสาหกรรมเป็น export processing zone ใช้บทบาทของบริษัทข้ามชาติอย่างเต็มที่ แต่ในกรณีของสิงคโปร์มีปัญหาว่า เนื่องจากไม่มีนายทุนอุตสาหกรรมท้องถิ่นเลยเอาบริษัทต่างชาติเข้ามาเต็มที่ มันจึงขาดความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งถ้าหากบริษัทข้ามชาติเขาทิ้งไปเมื่อไหร่สิงคโปร์จะแย่มากทีเดียว เพราะ potential ในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการเงินระหว่างประเทศของสิงคโปร์นั้นต่ำกว่าฮ่องกงมาก และในตอนนั้นสิงคโปร์ก็กำลังหันหน้าไปต่อท่าที่เปลี่ยนแปลงของรัฐบาลไทยมาก คือถ้าหากว่ารัฐบาลไทยสามารถปรับนโยบายจากบริษัทข้ามชาติได้อย่างสิงคโปร์ที่เคยเข้ามาก่อนแล้ว และถ้าหากว่ารัฐบาลไทย สามารถพัฒนาสีลมเป็นศูนย์กลางการเงิน และศูนย์บริการการเงินระหว่างประเทศ รวมทั้ง data system ก็จะพัฒนาขึ้นมาใหม่ ก็เหมือนกับโบรคرونตามาได้เปรียบ โดยเปรียบเทียบของสิงคโปร์ที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทยได้ แต่ในทางกลับกันก็คือ เมืองไทยเรามี potential ที่จะพัฒนาไปบนแนวของสิงคโปร์ประสานกันกับแนวไต้หวัน แล้วพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดเล็กเพื่อส่งออก และเมื่อประสานกับโมเดลของเกาหลีใต้ บวกกับ NAICs แล้วน่าจะเป็นโมเดลที่ดีที่สุดสำหรับเมืองไทย คือเราเป็น pragmatic โดยใช้ความได้เปรียบของผู้นำที่หลังเรียนรู้ข้อดีของส่วนต่าง ๆ ทั้งในเชิง soft ware และ hard ware พัฒนาไปสู่การเป็นนิคมได้ แต่จุดนี้เท่าที่ผ่านมายังไม่ conscious เท่าไรนัก แม้แต่อาจารย์เสนาะเองก่อนที่ท่านจะลาออกท่านก็พูดว่าเมืองไทยควรจะเป็น NAISE คือนอกจากเน้นการเกษตร แล้วก็หันมาเน้นอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว ซึ่งถ้าเรามองในระยะยาวแล้วก็เหมือนกับสาวสวย คราปัดที่ยังสาวยังสวยก็ยังมีชายบริการได้ แต่ถ้าระยะเวลาผ่านไปสัก 20 ปีถึงชรามันเริ่มเสื่อม แล้วจะยังมีชายบริการได้อีกหรือ ? หรือถ้าจะมองในเชิง dynamic ก็น่าจะทำได้ เพราะว่าสาวสวยคนไหนอาจเกิดขึ้นมา แต่มันก็ไม่สามารถแทนที่อันนั้นได้ ด้วยเหตุที่สิ่งที่เป็นพื้นฐานในการรักษาการเจริญเติบโตในเชิง dynamic และในเชิงระยะยาวก็คือเทคโนโลยีเท่านั้น และเป็นเทคโนโลยีในระดับบริษัท ซึ่ง

เราจะสามารถรักษาสรรพภาพในการแข่งขันระดับระหว่างประเทศได้ และจุดนี้รัฐบาลนำชาติก็ให้ความสำคัญที่ไม่ว่าต่างกับสมัยที่ผ่านมาและคิดว่าจะเป็น Achilles คือเป็นจุดอ่อนของรัฐบาลชาติชายในระยะเวลาด้วยซ้ำไป

ปัญหาที่สาม คือ ปัญหานโยบายอุตสาหกรรมกับการลงทุนจากต่างประเทศ

ตัวอย่างที่อยากจะยกในรายละเอียดคือว่า อย่างในกรณีโมเดลของเกาหลีใต้ นั้น อุตสาหกรรมที่ใช้เป็นแกนกลางในการกลายเป็นนิคส์ก็คือ อุตสาหกรรม ที่เรียกว่า Assembly industry ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่เป็นชิ้นส่วนต่าง ๆ มาประกอบกันแล้วส่งขาย เช่น รถยนต์ เครื่องไฟฟ้า รวมทั้งอุตสาหกรรมต่อเรือด้วย ซึ่งอุตสาหกรรมหลัก ๆ เหล่านี้มีในมือคนไทยเป็นเจ้าของจริง ๆ และสามารถมี Potential ในการทำ โดยสภาพความเป็นจริงแล้วก็ได้เป็นของคนไทยจริง ๆ อย่างอุตสาหกรรมรถยนต์ก็เป็นของบริษัทญี่ปุ่นทั้งนั้น และยังไม่มียุทธศาสตร์ในการแข่งขันด้วย

แม้ว่าตอนนี้กระทรวงอุตสาหกรรมจะพยายามมีนโยบายต่าง ๆ บีบให้ผลิตเครื่องจักรกล ทำการผลิตเครื่องยนต์ในไทยแต่ก็ยังดูยากเพราะเราคารยนต์ในเมืองไทยแพงมาก หรือในกรณีของเครื่องไฟฟ้า ก็พบว่าบริษัทที่ขึ้นชื่อมันก็คือ Lucky Goldstar ของไต้หวันนั่นเอง เพราะเป็นบริษัทไทยอันแรกที่ตั้งขึ้นมาก่อนนี้ ซึ่งก็ปรากฏว่าเกือบจะล้มจมต้องให้สหุญเหียนเข้ามา แต่สหุญเหียนก็ไม่มี Know How ทางด้านเทคโนโลยีเท่าไรแต่อาจเก่งทางด้านตลาดก็เลยทำให้มันไม่แน่ใจว่าจะมี Potential ในการพัฒนาหรือไม่ เพราะตลาดมันมีการแข่งขันกันสูงมาก หากมองในแง่นี้ ไต้หวันก็ใช้ Assembly industry ในการพัฒนาเป็นนิคส์เหมือนกัน แต่จริง ๆ แล้ว แกนหลักในการกลายเป็นนิคส์ของเมืองไทยเป็นส่วนที่เราอ่อนที่สุด ในส่วนที่เราแข็งที่สุดคือภาคบริการการท่องเที่ยว ส่วนการเกษตรกลับเป็นส่วนที่ต่างชาติเข้ามาไม่ถึง ซึ่งจากสถิติปรากฏว่าการลงทุนของผู้ป็น 25% มาลงทุนในอุตสาหกรรมเครื่องไฟฟ้า 10% มาลงทุนในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนรถยนต์ รวมกันแล้ว 35% นี้มาลงทุนใน Assembly industry นั้นเอง ในขณะที่การเกษตรซึ่งเป็นหลักกลับไม่มีการลงทุน ถ้าหากมองในเชิงตรรกแล้ว ชิ้นส่วนต่าง ๆ เรายังไม่สามารถพัฒนาขึ้นมาได้คือถ้าหากเราพัฒนาอุตสาหกรรมนี้ขึ้นมาได้ สิ่งที่เราจะทำได้ คือ พัฒนาชิ้นส่วน หรือ Supporting industry ขึ้นมารองรับการลงทุนของผู้ป็นที่มาลงทุนในด้าน Assembly industry ถ้าทำอย่างนี้ได้ก็คือ เราต้องพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องจักรกลเพื่อผลิตชิ้นส่วน เพื่อตั้งตลาดมาให้ผู้ป็นส่งชิ้นส่วนจากต่างประเทศเข้ามา ซึ่งหมายความว่าเราเข้าไปแทนที่ในการผลิตชิ้นส่วนนี้ โดยการให้ผลิตภายในประเทศให้ได้

แต่การจะทำได้อย่างนี้ เราต้องพัฒนาวิสาหกิจขนาดเล็กละขนาดกลางขึ้นมารองรับ แต่ก็ปรากฏว่าในส่วนนี้รัฐบาลชุดนี้ก็ไม่ได้ทำหรือให้ความสำคัญ กลับไปให้ความสำคัญกับขนาดใหญ่มากกว่า แต่ทั้งนี้ในชั้นนโยบายอุตสาหกรรมขนาดใหญ่นี้ทำให้ทำมาก็ปรากฏว่านโยบายก็ไม่มี contancy คือแทนที่คนจะสนับสนุนข้างในทุกอย่างเต็มที่อยู่แล้วในอุตสาหกรรมจะจก กลับไปขอมานี้บริษัทอาซาฮี ซึ่งเป็นบริษัทญี่ปุ่นที่กุมเทคโนโลยีด้านการผลิตร่วมกับนายทุนไทยที่เป็นนายทุนนายหน้าเข้ามาผูกขาดภายในประเทศไทย ซึ่งจุดนี้สะท้อนให้เห็นความขัดแย้งของรัฐบาลนำชาติอย่างเต็มที่คืองานด้านนโยบายต่างประเทศนั้นก้าวหน้า ที่อาจมีบีแบเพราะอิทธิพลของลูกชายและภริยาภคินทรทั้งหลาย ที่มีต่อพ่อ และนำชาติท่านนี้เคยเป็นนักการต่างประเทศมาก่อน แต่ในด้านเศรษฐกิจกลับมีด้านที่เป็นปฏิริยาอยู่ ซึ่งเห็นได้ชัดเลยว่ามันไม่ชัดเจนและมันเป็นด้านซึ่งทำให้ technocrat และข้าราชการทั้งหลายนั้นเกิด suffer ด้วย เพราะฉะนั้นถ้าหากมองในแง่แล้ว นโยบายอุตสาหกรรม นโยบายต่อเนื่องในการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดเล็กละขนาดกลาง การพัฒนาเครื่องจักรกลนี้ รัฐบาลไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร ในส่วนเรื่องโมเดลในการพัฒนาเศรษฐกิจก็ไม่ชัดเจนในเรื่องความเป็นตัวของตัวเองก็สุดต่งเกินไป อีกทั้งยังกุมพลวัตรได้อย่างไม่รอบด้านอีกด้วย

ปัญหาที่สี่ คือความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับนักธุรกิจ

เป็นความสัมพันธ์ระหว่างทุนกับรัฐ โดยแสดงออกมานับรูปร่างไม่เป็นที่น่าพอใจนัก คือถ้าหากพิจารณาในกรณีของเกาหลีใต้หรือญี่ปุ่นแล้วจะพบว่า ในการเป็นนักคลังรัฐมีเจตนาที่มุ่งมั่นในการพัฒนาอุตสาหกรรมด้วยการสร้างกองทัพหลักทาง เศรษฐกิจขึ้นมาต่อตัวอย่างชัดเจน แต่ในกรณีของเมืองไทยนี้มีลักษณะ เป็นไปเองสูง ซึ่งกลุ่มไหนจะโดดเด่นมากขึ้นอยู่กับว่า กลุ่มไหนเข้าอิงกับอำนาจรัฐได้หรือไม่ เพราะฉะนั้นการเมืองไทยมันจึงเป็น money politic อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะว่าในตอนนั้นมันเหมือนกับว่าถ้าใครมีเงินลงทุนแล้ว เข้าไปยึดรัฐสภาได้แล้วก็เป็นรัฐมนตรีได้ และสามารถเนรมิตรสิ่งที่ตนเองปรารถนาได้อย่างค่อนข้างมากทีเดียว คือ rule อันนั้นมันยังไม่ชัดเจน การที่นักธุรกิจกลายเป็นนักการเมืองอย่างค่อนข้างจะ เกรงตรงโดยไม่มีรายชื่อย้อนย้อนเงื่อนงำระยะยาวย่อมเป็นสิ่งที่ไม่ดีนัก มีแต่เป็นอันตราขายในเชิง เศรษฐศาสตร์ในความหมายที่ว่า มันลดประสิทธิภาพทาง เศรษฐกิจลงไปก็แสดงออกมานับรูปร่างของผลเสียของการผูกขาด ผลเสียจากการเป็นนายทุนนายหน้าทาง เศรษฐกิจหรือเรียกว่า rent seeker capitalist คือเป็นนายทุนเพื่อมุ่งแสวงหาค่าเช่าทาง เศรษฐกิจ หรือศัพท์ที่นักหนังสือพิมพ์เรียกว่า นักธุรกิจการเมือง นั่นเอง เช่นตระกูลเคมแสนดีไทย หรือ วรรณ ชันช้อยก็เป็น rent seeker capitalist ซึ่งโค่นล้มด้วยอำนาจทางการเมืองมากกว่า ในขณะที่กลุ่มซึ่งเป็นหัวหน้าทางการเมืองเป็นนักคลังจริงๆ อย่างกลุ่มซีพี หรือกลุ่มซึ่งเป็นฐานทางการเมืองส่งออกไม่ค่อยมีฐานอำนาจทางการเมืองเท่าไรนัก

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มองเห็นว่า ในปัจจุบันนี้ในท่ามกลางชนชั้นนายทุนไทยมันแบ่งออกเป็นสองพวก คือ พวกหนึ่งยึดติดอยู่กับตลาดภายในประเทศ ซึ่งอิงอำนาจรัฐสูง และ มีการเป็นนักการเมืองสูง กับอีกพวกหนึ่ง ซึ่งตลาดอยู่ต่างประเทศ ด้วยความที่ตลาดอยู่ต่างประเทศความที่เขาคงต้องช่วยตนเองเป็นหลัก ความเรียกร้องต้องการจากรัฐเพียง เพื่อขอให้อย่าได้ขัดขวาง ด้วยการช่วยอำนวยความสะดวกก็พอแล้ว คือไม่ต้องการ เรียกร้องจากรัฐบาลมากนัก ซึ่งสภาพการณ์เช่นนี้ เป็นสภาพการณ์ที่น่าพอใจนัก จะให้แล้วฝ่ายส่งออก ซึ่งเป็นผู้ที่หารายได้เข้าประเทศมากที่สุดควรจะได้รับการที่เรียกว่า เป็นนักคลังอย่างแท้จริง เพื่อเป็นนักรับของสงครามทาง เศรษฐกิจอันนี้ควรจะได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่านี้ แต่ปัญหาคือว่า เมื่อคุณกำลังยังเป็นแบบนี้แล้วความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับนักธุรกิจในลักษณะที่เป็นอยู่นี้ มันเป็นเรื่องที่น่าพึงพอใจแล้วหรือ เป็นสิ่งซึ่งตัวนายทุนเองทำอะไรได้หรือไม่ ซึ่งจริงๆ แล้วนายทุนอาจเห็นปัญหานี้แต่ก็พยายามคือผลประโยชน์ทางชนชั้น มันมีผลประโยชน์บางอย่างที่มันก็ไม่มาช้าว่าจะสรุปกันได้ง่าย ๆ เหมือนกันแม้ว่าบางทีอาจเห็นแก่ประเทศชาติก็ตาม แต่พอคุณมองเห็นแก่ประเทศชาติแล้วเวลาคุณเลือกใครมารับ project นั้นมันก็สามารถมีการ favour ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ปัญหาสุดท้ายที่ต้องการเสนอก็คือว่า ถ้าหากรวมข้ออ่อนเหล่านี้เข้าด้วยกันถ้าเมืองไทยประสบความล้มเหลวในการกลายเป็นนักคลัง เมืองไทยเราคง เป็น "ทุนนิยมจำแลง"

"ทุนนิยมจำแลง" เป็นคำพูดในเชิง symbolic แต่สำหรับตัวผมแล้วหมายถึงความล้มเหลว ซึ่งกำลังเกิดขึ้นบราซิล เม็กซิโก นั่นเอง กล่าวคือการทำที่รัฐบาลใจป้ำใช้จ่ายอย่าง เศรษฐกิจ ซึ่งด้านหนึ่งก็คือว่า เราจะหันไปใช้ยุทธศาสตร์แบบ debts economy คือเศรษฐกิจเงินกู้มาพัฒนาเศรษฐกิจ เพียงแต่การทำเช่นนี้เกาหลีใต้ก็ใช้ซึ่งถ้าหากประสบผลสำเร็จเงินในการส่งออก และประสบผลสำเร็จเงินในการพัฒนาอุตสาหกรรมแล้ว ก็สามารถเอารายได้นอนาคตนี้มาใช้หนี้ที่สร้างขึ้นมาได้ ซึ่งถ้าหากความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับนักธุรกิจ หรือยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่กล่าวมาซึ่งยังไม่รัดกุมก็ยังน่าเป็นห่วงว่า ประสิทธิภาพในการใช้เงินของรัฐบาลหลังจากนี้ไปอาจจะไม่ดีเท่าที่คาดหวังนัก อย่างเช่น ถ้าสมมติว่าคุณล้มเหลวในโครงการ South-Eastern Seaboard หรือ Eastern Seaboard แล้วละก็เมืองไทยอาจจะถึงขั้นวิกฤตหนักต่างประเทศดังที่เราเคยเกือบมีมาแล้วครั้งหนึ่งก็เป็นได้ หรืออาจจะถึงขั้นล้มละลายก็เป็นได้ เพราะ เมื่อลงทุนไปแล้วเกิดไม่ได้อย่างที่ตั้งเป้าหมายไว้ซึ่งในจุดนี้ได้มีการคิดกันบ้างหรือไม่ นี่คือการหนึ่ง

ส่วนอีกประการหนึ่งคือ นายทุนไทยซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการลงทุนมากที่สุด แต่พฤติกรรมของนายทุนไทยนั้นมีลักษณะของการเป็น productive หรือไม่ หรือมีแนวโน้มความมุ่งมั่นในการเพิ่มพูนทักษะทางเทคโนโลยีในระดับเทคโนโลยีหลังการผลิตหรือไม่ ซึ่งผมก็ไม่แน่ใจ ที่เห็นได้ชัดก็คือ คอนโดมีเนียม การปั่นหุ้น การเก็งกำไรใน เรื่องที่ดิน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มันกลับเป็นธาตุแท้ของนายทุนไทย คือมีแนวโน้มเป็นได้แค่ผู้เก็งกำไรสูง เมื่อผนวกกับลักษณะที่เป็น rent seeker capitalist แล้วมันเป็นการพัฒนาโดยปราศจากรากฐานทางเทคโนโลยีเข้ามารองรับ อันเป็นสิ่งที่โบลทอนอ้างมาต่อรองกับทุนต่างชาติเสียด้วยซ้ำไป ยกตัวอย่างง่าย ๆ ก็คือว่า ถ้าเกิดต่างชาติถอนทุนไป ลงในประเทศอื่นซึ่งมีต้นทุนต่ำกว่า อาจเป็นเวียดนาม ถ้าหากแก้ปัญหาอินโดจีนได้ เมืองไทยเราจะสามารถรักษา ความสำเร็จที่เคยได้เปรียบโดยเปรียบเทียบได้อย่างไร เพราะอย่างน้อยก็เหลืออีก 12 ปีในการกลายเป็นนิคส์ ถึงแม้ว่าจะมีการ เจริญเติบโตอัตราที่สูงก็ตาม แต่ถ้าหากไม่มีการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อมารองรับในขั้นตอนนี้ไปในอนาคตแล้ว ความ รุนแรงทางการเมืองและสังคม ที่จะเกิดขึ้นอาจจะรุนแรงยิ่งกว่าเกาหลีใต้ก็เป็นได้

กล่าวโดยสรุปก็คือว่าถ้ามองในแง่แล้ว แม้ว่ารัฐบาลชาติชายจะได้ทำการ innovative ในหลายเรื่องก็ตาม แต่ก็ยังไม่สามารถชำระล้างและทดแทนกับปัญหาต่าง ๆ ซึ่งสังคมและรอการปะทุอยู่ได้ แต่เหตุที่คนไทยไม่ค่อยจะวิตก กังวลกับปัญหาที่สังคมไว้ในตอนนี้เท่าไรนัก น่าจะมีสาเหตุอยู่ 2 ประการ

ประการแรก เป็นสาเหตุในเชิงจิตวิทยา คือว่าคนไทยคล้าย ๆ กับว่าตกอยู่ในเรื่องที่มีกำลังจะล้ม แต่ทุกคน ต่างก็พูดว่าไม่เป็นไรหรอก พูดไปพูดมาคล้าย ๆ กับว่ามันจะไม่เป็นไรจริง ๆ แต่ที่จริงแล้วมันก็คือการปลอบใจตนเอง โดยปราศจากการพิจารณาถึงความเป็นจริงในสภาพการณ์ปัจจุบัน

ประการที่สอง คือพลวัตที่เรามีอยู่ในทุกวันนี้เป็นกำลังภายในที่มาจากต่างประเทศ เงินแต่ละปีเข้ามาเกือบ แสนล้านบาทมาจากการลงทุนของต่างประเทศ ซึ่งหากว่าส่วนนี้ไม่มาแล้วก็ ภาวะ depression มันอาจจะเกิดขึ้น ในเมืองไทย ผมก็ว่าในตอนที่เราเกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากการโยกอัดฉีดมากเกินไป เขาบอกว่า เศรษฐกิจเจริญเติบโต เราก็คงจะรับได้ แต่ไม่มีใครแปลกใจบ้างหรือว่า ในเมืองไทยนอกจากส่วนซึ่งบริษัทต่างชาติ เข้ามายึดกุมแล้ว เราไม่มีความสามารถในการผลิตแรงงานในภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะในภาคหัตถอุตสาหกรรม อันนี้น่าจะสะท้อนได้ว่า จริง ๆ แล้วเมืองไทยที่มันโตมากก็คือโตในภาคบริการเท่านั้น ซึ่งภาวะอันนี้เรียกว่า demdustrialization ภาวะที่ความไร้สภาพที่เริ่มเสื่อมสลายในภาคหัตถอุตสาหกรรม ซึ่งแฝงเร้นอยู่ภายใต้การ เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ นับเป็นปรากฏการณ์ที่น่าเป็นห่วงมากที่สุด เพราะตอนนี้เราอยู่ได้เพราะเราให้ต่างชาติ เข้ามาแทนที่เหมือนกับที่เป็น model ของสิงคโปร์อยู่ ซึ่งอันตรายมากเพราะเศรษฐกิจของเราใหญ่ขนาดนี้ เรา สามารถหาทางออกที่ดีกว่านี้ได้ จุดนี้ก็ยังไม่มีใครตระหนักมากนัก เพราะฉะนั้นสิ่งที่ผมอยากจะบอกเป็นประเด็นสุดท้าย ก็คือว่า จงตั้งอยู่ในความไม่ประมาท แล้วอย่าได้หลงระเริงอยู่กับภาวะอันนี้ เพราะภาวะเช่นนี้มันไม่สามารถอยู่ได้ ตลอดไป มันเป็นวิกฤตสาร และภายใต้ปัญหาแบบนี้คนที่มึนสติ สติ สมาธิ ปัญญา เท่านั้นจึงจะอยู่รอด

อภิปรายทั่วไป

ธงชัย วินิจจะกุล :

อ.สุวินัย พูดถึงประเด็นปัญหาทั้งหมด 5 อย่างด้วยกัน โดยสรุปก็คือ ประเด็นแรก อ.สุวินัย เสนอว่าดูจากทิศ ทางเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจ เกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศนั้น ดูเหมือนว่าเรากำลังมองไปที่ตลาดอินโดจีนแล้วก็เรื่อง ภายใน หมายถึงตลาดภายในประเทศ และดูเหมือนว่านโยบายความสัมพันธ์กับอเมริกาจะ extreme ออกไปข้างหนึ่ง คือ เรียกว่า คุเบาไปหน่อย ในความเห็น คือ ล้าหลังตลาดภายในตลาดอินโดจีนนี้ยังไม่เพียงพอ ถ้าคิดถึงเอเชีย-แปซิ

พิท อาจจะเป็นความเป็นไปได้มากกว่า แล้วก็ความสัมพันธ์กับอเมริกานี้เราหนีไม่พ้น เพราะอเมริกาเป็นตลาดที่ใหญ่ที่สุด เพราะฉะนั้นน่าจะมีทางอยู่กลางๆ ระหว่างบ้านพิษณุโลกกับกระทรวงการต่างประเทศ ในประเด็นของ comment เสริมไปเลยว่า อ.สวินัย วิชาทศวิจารณ์ extreme ไปหาอินโดจีนหรือตลาดภายใน โดยยกตัวอย่างสุวรรณภูมิ แล้วก็วิจารณ์ผู้ที่จัดการรายสัปดาห์ ซึ่งเผอิญผมอ่านบทความของคุณสนธิ ผมคิดว่า อ.สวินัย ก็วิจารณ์ผู้จัดการรายสัปดาห์ แต่ผมไม่แน่ใจว่า คุณสนธิ จะพูดในนามบ้านพิษณุโลก ผมคิดว่าอาจจะไม่ใช่ นี่เป็น comment คอที่ อ.สวินัยพูด

ประเด็นที่สอง อ.สวินัย เห็นว่า model การพัฒนาเศรษฐกิจเราจะเอายังไงกันแน่ ซึ่งจะมีผลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ว่าจะไปทางไหนกันแน่ โดยยกเรื่อง NICs เรื่องเกาหลี สิงคโปร์ แล้วพยายามบอกว่า ทั้ง 4 model นั้นมีทั้งส่วนดีและส่วนเสีย เราจะจัดการศึกษาที่เรียนจากประเทศเหล่านั้นได้อย่างไร ซึ่งจะเอาส่วนดีมา แล้วกรณีประเทศไทยน่าจะมีทางออกที่เป็นของเราเอง ซึ่ง อ.จิตภัทร พยายามเสริมตรงนี้ แต่ก็ขัดแย้งว่า อ.สวินัย พยายามจะตั้งอะไรสักอย่างที่พยายามจะเป็นคนส์มากเกินไป แต่จุดที่ตรงกันก็คือว่า คอที่ อ.สวินัย ตั้งเรื่องพยายามจะเป็นคนส์ก็ที่สุด อ.สวินัย ก็เห็นว่าต้องดูจากสภาพความเป็นจริงของเราแล้วอาจจะผสมเอา 3-4 model นั้นเข้าด้วยกันก็ได้ เพราะว่าพื้นฐานทางการเกษตรของเราต่างจาก 3-4 ประเทศนั้น รากฐานความเป็นมาของทุนเราก็ด่างจากเกาหลี สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เราน่าจะศึกษาเป็นบทเรียนเพื่อที่ว่าเราจะทำอะไรดีกับประเทศเราเอง

อ.สวินัย ทั้งคำถามไว้ในข้อที่ 2 นี้ว่า ที่ต้องพูดเรื่อง model ขึ้นมา ก็เพราะเห็นว่า สิ่งที่ดีในไทยนั้นดูเหมือนว่าจะมีทิศทางไปทางหนึ่งแต่ยังไม่ได้ conscious ถ้า conscious ควรจะจัดการพูดคุยถกเถียงให้ชัดว่าเราจะไปทางไหนจะเอา model ไหน อย่างน้อย ๆ ก็ศึกษากันให้มากขึ้น ประเด็นที่สาม อ.สวินัย วิชาทศวิจารณ์นโยบายอุตสาหกรรมว่าเรายังเน้นการสร้างอุตสาหกรรมโดยเฉพาะหัตถอุตสาหกรรม แล้วก็เน้นทางด้านการผลิตนี้โดยสัมพันธ์กับสิ่งที่เราสนใจคือเรื่องภาคบริการ อ.สวินัย เห็นว่านั่นเป็นอันตราย ถ้าหากเราหวังเน้นหนักอยู่ที่ภาคบริการนี้ ในการเติบโตเศรษฐกิจนี้ แล้วก็รวมทั้งวิชาทศวิจารณ์ว่า การเร่งขยายอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ดูเหมือนจะมีความลึกลับอยู่ เช่น เราพยายามเป็นตัวของตัวเอง แต่อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ยังไม่ได้เป็นไปในทิศทางนั้น คือยังไม่เป็นตัวของตัวเอง แล้วอีกอันที่ขาดคือ อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็ก

ประเด็นที่สี่ อ.สวินัย เสนอว่า ในข้อเสนอด่างๆ เหล่านี้ถ้าจะเป็นนิคส์ ปัญหาหนึ่งก็คือต้องพิจารณาว่าทุนไทย นายทุนไทยต้องปรับตัว ก็คือว่า ความเป็นมาของนายทุนไทยโตมากกับการอิงอำนาจทางการเมือง เป็น rent seeker capitalist คือหวังกำไรหวังผลประโยชน์ระยะสั้น แล้วก็ได้ง่าย ๆ ในขณะที่คิดว่าจะต้องส่งเสริมนายทุนที่พึ่งตัวเองแล้วก็สู้จนตัวเองบุกเบิกกิจการขึ้นมาได้ ถ้าเข้าใจไม่ผิด อ.สวินัย เสนอว่าทุนพวกนี้จะเป็นหัวหอกของการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มั่นคงกว่า ซึ่งเรียกง่าย ๆ ว่านายทุนไทยต้องปรับตัว

ประเด็นที่ห้า อ.สวินัย ทั้งห้าข้อที่ว่า เราจะ เป็นนิคส์ก็ยังมีโอกาส โดยใช้เงื่อนไขอย่างที่ว่ามา ทั้ง 4 ประเด็น แต่ถ้าหากไม่สำเร็จเราจะ เป็นทุนนิยมจำแลง เกิดขึ้นในกรณีอย่าง บราซิล เม็กซิโก ก็คือว่าเติบโตด้วยเงินกู้ แล้วตอนนี้เราลงทุนไปเยอะ ในขณะที่เดียวกัน อย่างที่ อ.สวินัย เสนอ นายทุนไทยยังไม่ productive ในแง่หมายความว่าในการลงทุนสร้างฐานในการพัฒนาการผลิตใช้ไหมอะ อ.สวินัย เสนอทั้งหมด 5 ข้อนี้คิดว่า เป็นประเด็นที่รัฐบาลไม่ได้เดินไปถูกทางหรือยังไม่ได้ conscious ตอนนี้เศรษฐกิจยังแขวนอยู่กับการลงทุนจากต่างประเทศเพราะฉะนั้นถ้าหากเราไม่ปรับตัวใน 4-5 ประเด็นดังกล่าว ทางที่จะ เป็นนิคส์ก็ยังไม่เป็นปัญหาอยู่ที่ถ้าจะให้สรุปจากข้อวิจารณ์ของอ.จิตภัทร เมื่อเข้าประเด็นที่สามก็คือว่า อ.สวินัยเองตั้งเป้าว่าไทยจะเป็นนิคส์ หรือ assume ว่ารัฐบาลกำลังจะเดินไปในทิศทางที่เป็นนิคส์ ถ้าหากจะเดินไปในทิศทางนั้น ถึงจะมีปัญหา 4-5 ข้อนั้น ซึ่ง อ.จิตภัทร เสนอว่าเรายังไม่ได้คุยกันเลยว่าจะเป็น อ.สวินัย เหมือนกับ assume ว่าเราจะ เป็น แต่ยังไม่ได้อธิบายว่าเป็นแบบไหน แต่ อ.จิตภัทร แย้งว่าเรายังไม่ได้บอกเลยว่าเราจะ เป็นนิคส์ แต่ถ้าเราตั้งไว้ก่อน เราจะคิดไปอีกแบบหนึ่ง ผมเสริมอีก

นัดหนึ่งคือ เมื่อตอนกลางวันนั่งกินข้าวกับอ.สุวินัยพยายามจะเดินออกมาอันหนึ่งว่า ฟังทั้งหมดแล้วนี่ อ.สุวินัย ไม่ได้กำลังเสนอยุทธศาสตร์ในทางปฏิบัติของเศรษฐกิจไทย แต่อ.สุวินัยเสนอ model ก็คือว่าเราจะตั้งว่าถ้าเราจะเป็นนิคส์ model มีย่างนี้ ครึ่งนี้ไม่ทราบว่าจะไหม คือ อ.สุวินัย เหมือนกับว่าทำตัวเป็นนักวิชาการ ที่พยายามจะเสนอโจทย์ว่าเราจะไปทางนั้น มีเงื่อนไขปัจจัยอะไรบ้าง แต่อ.สุวินัย ไม่ได้บอกว่าเขากำลังเสนอ ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาทางปฏิบัติตรงนั้นตรงนี้ต้องเป็นอย่างนี้เสมอไป เช่น ปัญหาแรงงานว่า เอกภาคินลักษณะบริษัทที่อยู่ในเงื่อนไขของสภาพแรงงานแบบหนึ่ง ซึ่งในประเทศไทยไม่มีอยู่ นี้เป็นต้น คือ อ.สุวินัย ตั้ง model ขึ้นมา ว่าเงื่อนไขอันเรื่องจะสัมฤทธิ์ผลได้ก็จะพาประเทศไทยเป็นนิคส์ แต่อ.สุวินัย ไม่ได้บอกว่าตอนนี้เรากำลังพิจารณาบูรณาการทั้งหมดทุกประเด็น ตัวแปรบางตัวแปร อ.สุวินัย ก็คิดไปก่อน เพราะว่า นี่คือ ข้อเสนอในทางทฤษฎี ตรงนี้ผมคิดว่าน่าจะแบบอะไรแหละ ผมไม่ทราบคนใน floor นี้ตกลงตรงกันหรือเปล่า ฟังไปฟังมากลายเป็น อ.สุวินัย เสนอทางออกที่เป็นรูปธรรมทั้งหมด ทั้งนี้ผมคิดว่า อ.สุวินัย conscious คือการเสนอโจทย์

สุวินัย ภรณวลัย :

บทสุดท้ายผมทำ guide line นะ code of action อยู่ใน ผมก็ key 17 แล้วนะ อยู่ในบทสุดท้ายของภาคที่ 1 guide line คร่าว ๆ นั้นะ รายละเอียด ตามบทความผมเป็นละกันนะ เป็นบทความสั้นหรือบทความกลาง ๆ นี้ สอดแทรกเป็นเรื่อง ๆ เพราะว่าพอเรามาสู้กันในเรื่องที่ตัดสินใจแล้ว ผมไม่สามารถรวมทั้งหมดในเล่มเดียวได้ เล่มแรกเหมือนกับเป็น introduction ให้กรอบมาแล้วค่อยเจาะทีละเรื่อง เรื่องอุตสาหกรรมรถยนต์ เรื่องอินโดจีน เรื่องการค้านี้ค่อยตั้งมาทีละเรื่อง แต่อันนี้ผมต้องการให้ระบอบวิธีคิดนะฮะ ซึ่งจะมาในเชิง model ก็เป็น model - ยุทธศาสตร์ ซึ่งมันไม่ใช่ model ซึ่งไม่ได้ยึดมา ซึ่งจุดนี้ผมใช้การลงทุนจากญี่ปุ่น แล้วก็กลุ่มนิคส์นี้เป็น impact หรือเป็นแรงผลักดันให้ model ที่ผมเสนอนี้ สามารถปรากฏเป็นจริงได้ แต่การจะเป็นนิคส์ของหมันไม่มีทางเป็นไปได้ อันนี้ผมขอยืนยันอีกทีหนึ่งนะฮะ คุณลองสภาพเป็นแบบนี้แล้ว ทำไปแบบนี้ไม่มีทางเป็นนิคส์อย่างที่รู้เราปรารถนาได้ แล้วส่วนประเด็นที่อ.จิตภัทรแย้งว่า เรายังไม่ได้ตกลงเรื่องการเป็นนิคส์ด้วยกันมาว่า ความเป็นนิคส์มันเป็นไปในทิศทางนี้ แล้วที่หมันกล่าวใช้คำผมยอมรับว่ามันเป็นการใช้ชื่อนี้ เพราะว่าผมต้องการสื่อสารกับคนจำนวนมาก แล้วผมเลยใช้สัญลักษณ์คำว่านิคส์นี้ เพราะจริง ๆ แล้วการที่จะให้มันบรรลุสิ่งที่มันใหญ่ ๆ นั้นมันต้องมีการรวมพลังนะฮะ เป็นจุดศูนย์ แล้วดึงทุกฝ่ายมาใช้สัญลักษณ์บางอย่างนะฮะ ถ้าหากมันทำอย่างนี้แล้วคนเราไม่ conscious คนเราถ้า conscious ตรงนี้แล้วรวมกันแล้วทำได้ ปัญหาที่มีเยอะมาก ผมก็อยากแก้ปัญหาใจกลางของยุทธศาสตร์ก่อน คือคิดว่าถ้าปล่อยอันนี้แล้วเราจะเห็นภาพทั้งหมดเลย

ธงชัย วินิจจะกุล :

ทั้งหมดนั้นคือสิ่งที่สุวินัยเสนอแนะ และที่ผมทั้งไว้ตอนท้ายก็คือว่า ผมเห็นว่าสุวินัย เสนอเมื่อเขานี้เสนอโจทย์ที่นำเสนอใจ แต่ขณะเดียวกันถ้าหากเราดูหัวข้อที่เราพบปะกันวันนี้คือการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลชาติชาย ผมว่าสุวินัยที่อ้างวิพากษ์วิจารณ์ก็คือว่า วิพากษ์วิจารณ์ส่วนหนึ่งกับเสนอใจอีกอันหนึ่ง ซึ่งมีชาติรัฐบาลชาติชายเท่านั้นคือเป็นเรื่องอื่นไปนะฮะ ฉะนั้นความเห็นเมื่อเข้าที่อยากจะทำอะไรหลายคนที่ไม่ได้มาหรือว่าเราอาจฟัง floor เดียวกันแต่ว่าคอนบายจะ ได้มีจุดเริ่มต้นนะฮะ คือผมว่าคอมเมนต์ที่นำเสนอใจก็มี อีกคนหนึ่งพูดเมื่อเข้าก็คือคุณเล่า เรียง ผมก็จะสรุปเฉพาะจุดที่นำเสนอใจก็แล้วกัน คือว่าประเด็นหนึ่งก็คือ คุณเล่า เรียงตั้งข้อไว้ว่าสิ่งที่รัฐบาลทำนั้นถึงที่สุดผลประโยชน์ก็ตกอยู่กับชนชั้นที่ได้เปรียบอย่างพวกนายทุน ขณะที่ผลประโยชน์ต่อประชาชนทั่วไปคนชั้นล่างยังไม่เด่นชัด นั่นก็คือจุดหนึ่ง อีกจุดหนึ่งผมคิดว่าคงสอดคล้องกับสิ่งที่สุวินัย เสนอ คือว่าโดยธรรมชาติของนายทุนเองอาจจะไม่ได้ คือเหมือนต้นสุวินัยด้วยว่า

เราจะเดินไปทางใดก็ได้แล้วแต่ โมเดลแบบไหนก็ได้แล้วแต่ นายทุนจะพยายามเก็งกำไรระยะสั้นและ เก็งผลประโยชน์เข้าตัวอย่างง่าย ๆ ซึ่งตรงนั้นจะเป็นปัญหา อย่างตัวอย่างที่ผมคิดว่าใช้ได้นครที่คลุคล้ำรุ่งพุ่งเมื่อเช้า เช่นว่า พอเปิดตลาดอินโดจีนปุ๊บจะไปทัวร์กัมพูชา ลาว กัมพูชา ก็ระวังอีกหน่อย กัมพูชา ลาว อาจจะไม่เหลืออะไรก็ได้เพราะว่า นครวัดอาจจะเหมือนปราสาทเมืองสิงห์ก็ได้นะชะ คือไม่ค่อยเหลือสภาพเดิม กับอีกจุดหนึ่ง ซึ่งเมื่อเช้าสวีนัยตอบนะชะ แต่ผมคิดว่าคงหลีกเลี่ยงคำตอบท่าน อดีตเลขาฯ ประเสริฐไม่ได้ ก็คือว่าทั้งหมดที่พูดกันมาเมื่อตอนเช้ายังไม่ได้พูดถึงเรื่องการเมือง ถึงสวีนัยพยายามเสนอว่ายังมีบทความอื่นเรื่องอื่น ผมคิดว่าเราอย่าเริ่มต้นหัวข้อที่จะพูดกันดีกว่า ถ้าเราจะกลับมาวิพากษ์วิจารณ์นโยบายหรือว่ายุทธศาสตร์เศรษฐกิจการเมืองของรัฐบาลนี้ เราอย่าได้พูดถึงภาคการเมือง ถ้าผมจะเสริมตรงนี้ก็คือ ผมมีความเห็นว่าจนถึงปัจจุบันนี้ ขณะที่เรื่องเศรษฐกิจเราพูดกันเยอะ โมเดลต่าง ๆ ทิศทางต่าง ๆ แต่เรื่องการเมืองเราพูดอยู่แต่อย่างเดียวคือ ประชาธิปไตยซึ่งมันคืออะไรเราก็ยังไม่ถียงกันไม่จบ ในทางปฏิบัติสุดท้ายเราก็ถียงกันแล้วว่า ประธานรัฐสภาควรจะมาจากรัฐสภา หรือประธานสภาผู้แทนฯ ถียงกันว่า จะลาออกหรือไม่ลาออก อย่างนั้นนะชะ คือโดยเปรียบเทียบกันเนี่ยว่าระดับการพัฒนาการถกเถียงทาง เศรษฐศาสตร์กับการเมืองมันต่างกันลิบลับ คือเรื่องการเมืองมันย้ายอยู่กับที่ไม่มีใครพูดถึงปัญหาว่า เอาละสมมติว่าจะ เป็นนิคส์อย่าง สวีนัยว่าก็ได้ เราจะเผชิญกับปัญหาทางการเมืองอย่างไรบ้าง คำถามที่อาจารย์รำลึกถามเกี่ยวกับเรื่องแรงงานสัมพันธ์ในอนาคตกว่า เศรษฐกิจเป็นไปอย่างไรที่สวีนัยว่า ผมว่าน่าจะเป็นจุดตั้งต้นที่ค่อนข้างหนึ่ง ซึ่งเราน่าจะมาคุยกันถึงปัญหาอันนี้ให้มากขึ้น เรายังวนอยู่แต่ประธานสภามาจากไหนมันไม่น่าจะพอ ปัญหาเรื่องโครงสร้างอำนาจ ปัญหาเรื่องอำนาจทางการเมือง ยกตัวอย่างคือ สมัยหนึ่งการที่ทนกลายเป็นผู้ได้เปรียบทางการเมือง สมัยต่อไปการเป็นกลุ่มข่าวสาร อาจกลายเป็นผู้กุมชนวนใหม่ จะทำให้เกิดภาวะได้เปรียบเสียเปรียบทางการเมืองขนาดไหน อะไรแบบนี้ผมว่า เรื่องเหล่านี้ที่ประชุมยังไม่ได้คุยกัน

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ :

หัวข้อในการสัมมนานี้เป็นเรื่องของการวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อประเมินสิ่งที่เป็นไปในช่วงระยะเวลาเกือบ 9 เดือนที่ผ่านมา ในฐานะที่ผมเรียนรัฐศาสตร์ผมก็จะพูดเรื่องการเมือง มีอยู่ 3 ประเด็น

ประเด็นที่ 1 สิ่งหนึ่งที่น่าจะพิจารณาอย่างขึงขันช่วง 9 เดือนที่ผ่านมาคือ เรามักจะพูดถึงสิ่งซึ่งเคยทำมาแล้วในเชิงที่แปลกใหม่ออกไปเมื่อเทียบกับ 8 ปีก่อนกับรัฐบาลชุดก่อน สิ่งหนึ่งซึ่งไม่เคยมีใครพูดถึงเกี่ยวกับการบริหารงานของรัฐบาลชุดนี้ที่ผ่านมามี คือ เรื่องของข้อจำกัดอันหนึ่งซึ่งผมคิดว่าเป็นปัญหาที่ค่อนข้างหนึ่งก็คือ เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่าองค์รวมของผู้บริหารงานของรัฐบาลชุดนี้มาจากพรรคการเมืองใหญ่พรรคหนึ่ง ซึ่งรากเหง้าคืออนุรักษนิยมซึ่งในระยะเวลานั้น ประมาณปี 2517 ปีที่ก่อตั้งพรรคนั้น เป็นพรรคที่เกิดขึ้นมาเพื่อตอบโต้กับสถานการณ์ช่วยจัด องค์รวมอันนี้เปลี่ยนแปลงไปแล้วหรือไม่ ผมว่ายังไม่แน่นอนซึ่งในเมื่อองค์รวมที่เห็นภาพเช่นนี้ย่อมสิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาก็คือ การที่จะจัดสรรความพอใจและความพึงใจของคน ที่เป็นองค์ประกอบของพรรคการเมืองพรรคนั้นจะอย่างไร นี่คือการเมืองโดยตรง

ประเด็นที่ 2 ในเรื่องการจัดการทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าเมื่อเช้าจะพูดในคำนิยามว่า นิคส์หรือเนคส์อะไรก็ได้แล้วแต่ สิ่งหนึ่งซึ่งไม่อาจจะปฏิเสธได้ก็คือ ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมืองภายในปัจจุบันนี้เป็นช่วงเวลาซึ่งกลุ่มธุรกิจนายทุนกำลัง diversify ตัวเองไปเกี่ยวข้องกับธุรกิจแขนงต่าง ๆ ซึ่งเน้นประโยชน์ระยะสั้นระยะยาว ยกตัวอย่างเช่น ระยะสั้นคือ ธุรกิจก่อสร้าง ที่ดิน อสังหาริมทรัพย์ ระยะยาวคือ ปฏิเสธไม่ได้อีกเหมือนกันว่าธนาคารและผู้ที่เกี่ยวข้อง พ่อค้าส่งออกบางกลุ่ม กลุ่มที่เป็นอุตสาหกรรมบางกลุ่ม หันมาสนใจปิโตรเคมีคอล ปราบกฏการที่เกิดขึ้นอย่างนี้รัฐจะจัดการในแบบไหน ตัวอย่างเช่น การ diversify นี้ไม่ใช่กระทำในขณะที่ยังคง เศรษฐกิจ การเมืองไทยและภูมิภาคนั้นมันสูญอากาศ เรามีคู่แข่งชั้น เรามีผู้ไม่เห็นด้วย เรามีผู้ที่ต้องการจะมาลงทุนภายในซึ่งในระดับหนึ่ง

สามารถที่จะขัดแย้งกับทฤษฎีมาได้ ตัวอย่างเช่น อเมริกา ญี่ปุ่น หรือแม้แต่สิงคโปร์

ประเด็นที่ 3 สิ่งซึ่งเพื่อนผมเมื่อเข้าได้พูดคำหนึ่งที่ที่น่าสนใจก็คือว่า ขณะที่ถ้วยน้ำที่มันล้น เมื่อแปดปีก่อนถ้วยน้ำที่มันล้นมีครั้งใบ เราเรียกเรื่องสิ่งที่มีความสำคัญมากต่อการเมืองไทย ก็คือนายกฯมาจากการเลือกตั้ง เมื่อได้แล้วมีการทำงานมาแล้วเก้าเดือน หลายคนก็บอกว่าผลประโยชน์มันพุ่งพรูออกมา งานที่มันออกมาเหมือนกับน้ำที่มันล้นถ้วยน้ำที่ล้นถ้วยนั้นมันตกไปถึงแก่ใครบ้าง เราจะจัดการสิ่งเหล่านี้อย่างไร ผมคิดว่าประเด็นการเมืองทั้งสามอันนั้น เป็นประเด็นที่น่าสนใจ และนำมาวิพากษ์วิจารณ์ช่วงการอภิปราย 9 เดือนของรัฐบาลชาติชาย ช่วงหน้า ขอบคุศครับ

สมภพ มาะรังสรรค์ :

ผมอยากจะโยงต่อจากที่ อ.อุกฤษฏ์ ได้ว่าเอาไว้เมื่อก่อนว่า น้ำที่ล้นถ้วยนั้นมันตกแก่ใคร แล้วก็โยงถึงที่ลูวินัย เสนอไว้เมื่อเข้าว่า ทำไมขณะที่เมืองไทยกำลัง เป็นนิคส์หรืออะไรก็ตาม แรงงานไทยจึงต้องไปทำงานต่างประเทศ ชนิดที่ต้องเอาเรือรบไปปรับกลับมา ภาพเหล่านี้ทำไมมันจึงเกิดขึ้น จากประสบการณ์ของผมเองที่เคยทำ field-survey ในชนบทอะไรต่าง ๆ เหล่านี้แหละ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อไม่นานมานี้ ภาพหนึ่งที่เราได้รับมาคือว่า ปัจจุบันนี้แรงงานในชนบทที่สภาพมันแห้งเหลือเกิน ตัวอย่างรูปธรรมชัด ๆ ก็คือกรณีคนตัดอ้อยที่มาจากภาคอีสาน ซึ่งปีหนึ่งมาเบ่งหมื่นคน มาตัดในภาคกลาง โดยเฉพาะแถวเมืองกาญจน์ ราชบุรี สุพรรณบุรี เหล่านี้แหละ ปรากฏว่าค่าแรงที่ผ่านมาเป็นเวลาเกือบ 10 ปีนี้ วันหนึ่งตกประมาณ 30-35 บาท กินอยู่เองแหละ อย่างมากเจ้าของไร่อ้อยก็ปลูกเพิ่มมาแพงน้าห้อย บางคนเอาหมู่มอนมาจากอีสาน เอาข้าวเหนียวมากินเอง อะไรต่าง ๆ ผมก็มองต่อไปว่าสภาพต่าง ๆ ทำไมมันถึงเป็นอย่างนี้ และทำไมเขาจึงอยู่ได้ เขาก็บอกว่าที่อยู่ได้นี่ก็เพราะเขาสามารถไปจับ กะบอม งู อะไรต่าง ๆ เหล่านี้กัน แถวเมืองกาญจน์เดี๋ยวนี้อยู่เหลืออยู่เยอะนะ และขณะเดียวกันเขาก็ไม่ได้ฝากความหวังไว้กับค่าแรงที่จะได้รับอีกเท่าไร เพราะว่าวันที่สุดแล้วก็ยังสามารถกลับไปอีสาน ไปทำการเกษตรแบบยังชีพที่ดี หรือว่าไป exploit ธรรมชาติอะไรต่าง ๆ บุกรุกป่าเอาที่ทำทำการเกษตรบ้าง ทำไร่เลื่อนลอยบ้างอะไรต่าง ๆ เหล่านี้แหละ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มันก็มีต้นทุนของมันอยู่ ซึ่งมันก็ไม่ใช่ว่าต้นทุนจำนวนน้อย ๆ ด้วย เมื่อดูจากวิกฤตการณ์ที่บิซัซได้เมื่อเร็ว ๆ นี้ ฉะนั้นแล้วสภาพที่เป็นอยู่เหล่านี้ กับสภาพซึ่งมันเป็นลักษณะสังคมทวิลักษณ์ ส่วนหนึ่งมันเจริญเติบโตมากมายเหลือเกิน จนกระทั่งน้ำมันล้นถ้วย แต่อีกด้านหนึ่งมันเป็นภาคของคนส่วนใหญ่จำนวนมากที่ดำรงอยู่ กลับมีสภาพที่แห้งสภาพซึ่งไม่สามารถแปรเปลี่ยนไปกับพลวัตทาง เศรษฐกิจซึ่งเปลี่ยนแปลงไปได้ แล้วสภาพเหล่านี้เราจะจัดการอย่างไร ท่ามกลางพลวัตทาง เศรษฐกิจของไทยซึ่งผูกพันอยู่กับเศรษฐกิจโลกอย่างแน่นแฟ้นในปัจจุบันนี้ สิ่งหนึ่งที่ผมอยากจะตั้งเป็นคำถามขึ้นมาก็คือว่า หลังจากที่รัฐบาลชุดนี้ได้ขึ้นมาแบกรับหน้าที่การบริหารประเทศแล้ว ได้มีวิธีการที่จะจัดการกับปัญหา ได้เห็นปัญหาเหล่านี้หรือเปล่า ถ้าเผื่อว่าพอจะมองเห็นปัญหานี้บ้างแล้วพอจะมีวิธีการจัดการกับปัญหาอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลที่ออกมาจากการประชุม ครม. ภูมิภาค 3-4 หนที่ผ่านมา ได้มีวิธีการหรือกลไกที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาลักษณะสังคมแบบทวิลักษณ์เหล่านี้ได้สักแค่ไหน แล้วลักษณะสังคมทวิลักษณ์เหล่านี้มันเป็นตัวแปรที่แสดงให้เห็นว่า พื้นฐานพัฒนาการสังคมไทยมันมีลักษณะที่แตกต่างไปจากนิคส์ หลาย ๆ ประเทศที่เป็นไปแล้ว เช่น เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ไต้หวัน ซึ่งพัฒนาการทางสังคมของเขามันต่างจากของเราอย่างสิ้นเชิง สิ่งหนึ่งซึ่งผลักดันให้ประเทศเหล่านั้นเป็นนิคส์ต้องพึ่งพิงอุตสาหกรรมก็เพราะว่า ประเทศเหล่านั้นไม่มีทางออก คนส่วนใหญ่ของเขามันไม่สามารถหวนกลับไปหาเศรษฐกิจแบบยังชีพ ไม่สามารถที่จะหวนกลับไปสู่ธรรมชาติที่ยังไม่ถูก exploit ได้

ลักษณะความจนตรอกเหล่านี้เป็นตัวแปรหนึ่ง ซึ่งเร่งให้ประเทศเหล่านั้นต้องหาทางออก ลักษณะของการที่มีคนมาก แต่ทรัพยากรมีอยู่น้อยกับสังคมของเราซึ่งมีคนน้อย ทรัพยากรมากที่พัฒนามาในอดีต ผมก็อยากจะตั้งคำถามที่โยงไปถึง ผมคิดว่าผมอยากจะฟังความคิดเห็นเหล่านี้ที่สะท้อนออกมาจากท่านที่ปรึกษาฯ ทั้งสองท่าน

สุริชัย หวันแก้ว :

ผมไม่ค่อยอยู่หลายเดือนเพิ่งกลับมาได้ 3 อาทิตย์ ก็จะพุดอย่างคนที่อยู่ไกลหน่อยแล้วก็มองสถานการณ์ อยู่ไกลมันก็ดูอย่าง อ่านข่าวแล้วก็รู้สึกว่ากลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมืองมีกำลังอยู่ในคณะที่ปรึกษาหลายๆเป็นหลัก อันนี้เป็นปรากฏการณ์ที่นักวิจารณ์ วิเคราะห์การเมืองระดับโลกวิเคราะห์ได้ยากมาก คือพวกวิเคราะห์ทางโครงสร้างใช้ไม่ได้เลยในการที่จะวิเคราะห์โครงสร้างทางการเมือง

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นยุคที่นายกมาจากการเลือกตั้ง ต้องประเมินว่าเป็นการพัฒนาประชาธิปไตยที่สำคัญ พรรคการเมืองที่นำที่เป็นพรรคอนุรักษนิยมก็น่าสังเกต แต่จะสรุปว่าเป็นปัญหาอย่างสิ้นเชิงนั้นก็อาจจะเป็นการขาดทำที่วิเคราะห์เกินไป แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่มีปัญหา แต่ที่น่าสนใจนั่นก็คือว่า ภาพที่ขัดแย้งกันที่ทำให้เอื้อต่อการวิเคราะห์อย่างคลุมเครือ อย่างเช่น ถ้าว่านายทุนละก็มีปัญหาทั้งนั้น ทุนต่างประเทศแล้วละก็มีปัญหาทั้งนั้น ผมพูดวันนี้ไม่ได้หมายความว่า จะให้เราช่วยกันสรุปอย่างหยาบๆ ง่าย ๆ สถานการณ์โลกมันได้เปลี่ยนแปลงไปมาก เพราะฉะนั้นการตั้งโจทย์วันนี้ผมคิดว่าถ้าหากเราจะโยกกันในเรื่องการจะเป็นนิคส์ เราจะเป็นอย่างไรจริงจะเป็นได้เร็วเป็นได้คิ มันมีความสำคัญมาก แต่อยู่บนพื้นฐานของโจทย์คนละลักษณะ อันนี้ก็ตอกกันอย่างจริงจัง ไม่ใช่บอกว่าฉันอยากจะทำมันจึงเป็นเรื่องสำคัญ แต่ว่าหัวข้อวันนี้เราควรจะต้องจัดวางให้ได้อย่างที่ผมคิดว่าพยายามกัน

ที่ผมขอตั้งมาสู่ประเด็นที่ว่า ถ้าจะมีการประเมิน หรือว่าความเห็นก่อนนโยบายเศรษฐกิจ การเมืองของรัฐบาล ต้องเริ่มจากจุดที่ว่า มีมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทางการเมืองคือนายกมาจากการเลือกตั้ง นำมาสู่ระบบการเมืองที่มีลักษณะตอบสนองกับสถานการณ์ทางการเมืองที่น่าสนใจ น่าสังเกตหลายลักษณะ ถ้าไม่อย่างนั้นแล้วผมคิดว่า การประเมินหลายอย่างก็จะอ้างอิงเหมือนกัน อย่างเช่นว่า ทำไมการเคลื่อนไหวของเราต่อปัญหาอินโดจีน ถึงเป็นอย่างนั้น อย่างนี้ ทำไมไม่เป็นอย่างอเมริกาที่เขาควรจะบอกเรา ลักษณะของสิ่งที่ก้าวหน้าที่เกิดขึ้นมันน่าที่จะต้องมองจริงจัง เราต้องมองในกรอบของสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะรูปแบบที่อเมริกา จีน รัสเซียพยายามมีการปฏิรูป มีการเข้าหากันมากขึ้นมันมีผลอย่างไรมากมายแค่ไหน ทางสังคมนิยมมีการประกวดนางงามนั้นมีความหมายในความเป็นจริงหลาย ๆ ลักษณะ เรียกร้องให้คนไทยไปช่วยลงทุนอย่างนั้นอย่างนี้ เช่นมันจึงเหมือนกับว่ากรอบยุคนี้ หรือศัพท์แสงที่เราใช้ในการวิเคราะห์ที่ผ่านมานั้นมันไม่สามารถอธิบายได้ แต่ไม่ได้หมายความว่ามันไร้ความหมาย แต่ว่าต้องมามองกันใหม่มันมีประเด็น ปัญหาจริง ๆ หากเราจะประเมินการเคลื่อนไหวของรัฐบาลชาติชาย ผมคิดว่า เมื่อกระแสการเมืองเปลี่ยนไปสู่ประชาธิปไตยมากขึ้นนี้ท่าทีของการวิเคราะห์ปัญหาที่ว่ามันควรจะเป็นอย่างไร เพราะว่าวิสัยทัศน์ที่ตั่งเมื่อ ก็ อย่างที่อ.สมภพว่า สิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีความคึกคักทางเศรษฐกิจขนาดที่เรียกว่า น้ำล้นถ้วย ผมฟัง เป็นเงินล้านกระเป๋าคะ เดียวกันสถานการณ์ชนบทนั้นมันดีขึ้นหรือเปล่า ในความเป็นจริงก็คือช่องว่างที่ห่างไกลออกไปมาก เป็นเรื่องที่ serious คือมันสามารถที่จะมองด้วยกรอบว่า นายทุนมันเป็นอย่างนั้นมันเป็นอย่างนี้ หรือว่าโดยสรุปได้แต่ต้นจะต้องมองความเป็นจริงอย่างตรงไปตรงมา ผมเรียกร้องนะชะว่าในระดับการเมืองเอง ถ้าหากเราจะมองต้องยอมรับว่า บริเวณในระดับการเมืองวงกว้างนี้มีความก้าวหน้าหลายประการ อย่างที่เรายอมรับว่าเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น นโยบายเป็นอิสระแก่ตัวมากขึ้น มีการตอบสนองต่อสถานการณ์ภูมิภาคนี้เมื่อเทียบเคียงกับสถานการณ์โลกนี้ได้ดีกว่า อย่างน่าติดตาม ประเด็นนี้ผมคิดว่าน่าสนใจ

ที่ในระดับการเมืองภายในประเทศไทยเป็นอย่างไรบ้าง หลาย ๆ ปัญหาที่ยังอยู่เหมือนเดิมผมจึงชวนท่านมาท้าวทายว่า การเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้ มีความหมายอย่างไรต่อขบวนการประชาธิปไตยที่แท้จริง และขบวนการประชาธิปไตยที่เราเห็นอยู่นี้ เป็นขบวนการที่มีเนื้อหาสาระตอบสนองกับความต้องการเพื่อชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนจริง

หรือเปล่า ปัญหาเหล่านี้จะต้องประเมินกันอย่างจริงจัง ที่นี้มาถึงเรื่องเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับปัญหานี้ ซึ่งผมคิดว่ามันมีสมมติฐานร่วมกันหลายประเด็น ถ้าไม่มีการสะสมมันคงพูดกันไม่รู้เรื่อง นิคส์คืออะไรนั้น บางคนก็ถึงภาพของเกาหลีใต้ด้วย ซึ่งก็แล้วแต่จะนึกแต่จริง ๆ แล้วการเป็นแบบเกาหลีนั้นมันจริงหรือเปล่าสำหรับประเทศไทย สำหรับชีวิตของคนส่วนใหญ่ ซึ่งเราต้องเข้าใจบางอย่างในบริบทของการเป็นนิคส์ และเราอยากจะเป็นจริงหรือเปล่าซึ่งถ้าหากเราต้องเป็นนิคส์ เงื่อนไขอะไรบ้างที่เราจะต้องประเมินเมื่อเทียบกับประสบการณ์ที่ผ่านมาของ 4 ประเทศนั้น ผมคิดว่าไม่อย่างนั้นแล้ว เพราะว่าเราจะประเมินงานของรัฐบาลในทางเศรษฐกิจได้อย่างมีความหมายได้อย่างไร

โกรศักดิ์ ชุตตะวัน :

ที่คนสวีเดนบอกว่า โรงงานขนาดเล็ก-ขนาดกลางไม่มีนั้น เคียมนั้นเต็มไปหมดนะครับ ส่งออกกันอย่างหลากหลายตอนนั้น แต่ผมไม่ทราบว่าทำไมจึงติดอยู่กับคำว่านิคส์นี้ จริง ๆ แล้ว ผมเห็นนิคส์เมื่อนักวิชาการที่ธรรมศาสตร์เปิดฉากจู่โจมการเป็นนิคส์กันหัดดับใหม่เลยนะฮะ ผมก็แปลกใจ รัฐบาลเคยเสนอตัวเองเป็นนิคส์อะไรหรือเปล่า ผมยังไม่เคยเห็นเอกสารสักชิ้นหนึ่ง เลยที่บอกว่าจะมีการผลักดันให้เป็นนิคส์ให้ได้ เท่าที่ทำงานมาแต่เท่าที่เห็นก็คือเห็นโฆษณาศิลปิน นักร้องอะไรนั้นเป็นนิคส์ไซโหมฮะ การเป็นนิคส์เฉพาะกลุ่มอย่างเคียว โฟฟูบอบอะไรอย่างนั้นนะฮะ แล้วนายกาพูดที่ไรก็ไม่เคยพูดถึงว่ามีเป้าหมายที่จะเป็นนิคส์ให้ได้นะฮะ เพราะฉะนั้นผมคิดว่าพูดเด็ดแล้วนะครับเรื่องนี้ เพราะว่าอันความเป็นจริงสังคมไทยก็ยังเป็นสิ่งที่มีการผลิตทางชนบทค่อนข้างจะมากอยู่ ความสนใจอยากจะทำให้สังคมไทยมีรายได้ดีขึ้น โดยเฉพาะในชนบทเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ผมก็ปรารถนาจะครับ โดยโครงสร้างของระบบทุนนิยมแล้วมันค่อนข้างจะลำบาก ในสิ่งที่อาจารย์พูดไปเมื่อกี้กับมันนะครับ เพราะว่าอังกฤษที่พัฒนาทุนนิยมมาแล้ว 500-600 ปีแล้วไซ้หมครับ คุณลองไปดู east end ของอังกฤษมันยิ่งกว่าสลัมของเมืองไทยอีกนะครับ ชาวอินเดีย ใครต่อใคร West Indies ที่อยู่กันอย่างแอ่มากเลย เพราะฉะนั้นมันเป็นสิ่งที่เราเข้าใจได้ถ้าเป็นนักเศรษฐศาสตร์การเมืองแล้ว ว่าระบบทุนนิยมมันอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างทุนกับแรงงาน ซึ่งมันก็ค้ำชู้ครัดกัน ที่นี้มาพูดถึงเรื่องเกี่ยวกับความยากจนในชนบทที่หลาย ๆ ประเทศพยายามที่จะใช้ทุนของชาติ ของรัฐของตนเองนี้ เพื่อที่จะไป subsidy หรือไปสนับสนุนมาก อย่างไม่เคลของจีนซึ่งก็ล้มเหลวอย่างมหาศาลเป็นการล้มเหลวอย่างสิ้นเชิงของระบบคอมมูน เราก็เห็นระบบที่สตาลินัดพยายามทำ break-neck industrialization ก็คือว่าภายใน 10 ปี นั้นจะเอาอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุด คีที่สุด มีหมามากที่สุด แล้วก็โยกย้ายประชากรในชนบทออกมาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในระยะเวลา 10 ปี และ 10 กว่าปีที่ทำได้แค่กับพื้นฐานของการสูญเสียชีวิตของประชาชนในชนบทเกือบ 12 ล้านคน ความล้มเหลวของ Trotskist สวีเดนหรือ Ex-Trotskist สวีเดนไซ้หมครับ เราก็เห็นด้วยนะครับ ประเทศที่มันพัฒนาในรูปแบบอุตสาหกรรมแล้วอย่างประเทศฝรั่งเศส หรือประเทศอุตสาหกรรมอื่น ๆ ประชากรในชนบทนั้นมีไม่ถึง 10 % ซึ่งมันก็สามารถที่จะสร้าง rolling hills มีวิวสวย ๆ คนเดินเล่นไม่ต้องโดนตีหัว ในป่าเดินเล่นได้ ไม่มีใครมาข่มขืนแพน ผมมาตั้งคำถามนะว่าประเทศไทยนี่ตอนนี้ประชากรที่อยู่ในชนบทมีถึง 65% ไซ้หม ส่วนหนึ่งก็ยังอยู่ใน seasonal ระหว่างอุตสาหกรรมหรือ agri-business --agri-industry กับภาคเกษตร แต่อย่างน้อยส่วนใหญ่น่าจะแรงงานกันเสียมากแล้ว ไซ้หมแรงงานเสรีมากแล้วในตลาดเราจะทุ่มเทการ subsidy sector นี้ได้อย่างไรเท่าที่เท่ามาผมคิดว่านโยบายของการพัฒนาชนบทมันก็ออกมาในรูปแบบคล้าย ๆ กับ subsidy ในหลาย ๆ เรื่อง แต่ส่วนใหญ่แล้วมันก็เป็น subsidy หนึ่งในรูปแบบของโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สร้างถนนหนทาง สร้างเขื่อนอะไรนี่ไล่คนออกไปบ้าง คนนั้นแหละทบทระเหือน แต่ที่นี้ปัญหาใหญ่ที่สุดนี่ในสายตาของผมเวลา subsidy ส่วนใหญ่ก็ออกมาในรูปแบบที่ค่อนข้างจะสิ้นเปลือง เรากำลังพูดถึงอะไร เรากำลังพูดถึงอย่างเช่น คนมาเดินชนบขหว่างกระเทียมใส่หัว ตำรวจที่เชียงใหม่ คืออยากจะให้รัฐ subsidy นะครับ อยากจะให้รัฐเอาเงินไปซื้ออันตลาดในราคาที่มีมันคงซึ่งก็

อนุมัติเขาไปแล้ว 400 ล้านบาทไหมหะ อันนี้เป็นการช่วยเหลืออันหนึ่ง หรือมีการเดินขบวนเรื่องหอมแดงอีกก็อนุมัติไปอีก อันนี้ผมมองว่าเป็น form ของ subsidy

ถ้าเราจะพูดถึงความยากจนในชนบท แล้วก็ตั้งสมการความคิดของ paradigm ความคิดว่าจะสร้างสวรรค์ในประเทศที่ยากจน โดยรัฐบาลนั้นนโยบายที่จะสร้างสวรรค์ให้กับชาวบ้านได้อย่างไรนี้ ผมคิดว่ามันคงทำไม่ได้ในทางวางแผนอย่างชัดเจนหรือที่จะให้ตอบคำถามคนอย่างชัดเจนคงเป็นไปไม่ได้ แต่ทว่า model ที่สำคัญ ๆ ที่เราเห็นมาในโลกนี้ การยกระดับรายได้ของประชากรมันต้อง absorb เข้าไปในภาคอุตสาหกรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น มันไม่มีประเทศไหนเลยในโลกนี้ ที่มีสวรรค์ หรือ heaven on earth

บันทึก วิษณุรัตน์ :

รู้ก็เคยอยู่แล้วว่ามีคนซึ่งมีรายได้น้อย สิ่งที่ควร. บ่าย เคยตั้งเอาไว้ว่าเป็น means of survival ได้มันมี ผมก็ 5-7 ล้าน แต่ตัวเลขนั้นมันคล้ายว่าเป็นตัวเลขซึ่งปรุงแต่งกันขึ้นมาเอง แล้วก็ใช้ติดปากกันมาเรื่อย คนใช้คนแรกก็คือคุณชูชีพ วิจารณ์เสถียร เมื่อ 6-8 ปีมาแล้ว ก็บอกว่าคนที่อยู่ภายใต้ระดับของสิ่งที่เรียกว่ามาตรฐานของการพอจะดำรงชีวิตอยู่ได้มีประมาณ 5-7 ล้านคน หัน 5-7 ล้านคนอยู่ที่ไหน ขอให้สังเกตนะ เราก็ได้ตัวเลขอีกตัวเลขมาต่างหากก็คือ ตัวเลขที่ผมบอกว่ามีคนอยู่ในป่าสงวน อุทยานแห่งชาติหรือป่าเสื่อมโทรมหรือไม่เสื่อมโทรมอะไรเหล่านี้ประมาณ 3-5 ล้านคนเรื่องมันก็เป็นอยู่อย่างนี้ ที่นี้รวมบอกว่าคนพวกนี้ในจำนวนประชากรทั้งหมด 50 กว่าล้านคน หรือถึง 60 ล้านแล้วผมก็ไม่ทราบนะหะ ที่นี้มันเป็นเป้าที่เราจะต้องตัดสินใจสร้าง paradigm อย่างที่ อ. ไกรศักดิ์ว่า จะเอา paradigm อย่างไรที่จะทำให้เขากลายเป็นผู้ซึ่งอยู่ในสวรรค์ หรือว่าเราสร้าง paradigm ว่าเขาคือผู้ที่จะต้องถูก subsidised คือเรื่องมันมีอยู่ว่าท่านทั้งหลายที่อยู่ในวงการมหาวิทยาลัยนี่ผมก็เคยคุยด้วย แล้วก็บอกว่าสิ่งหนึ่งที่เราจะทำได้ คือถ้าหากพวกท่านนี้เป็นคนที่มีความคิด มีจินตนาการ ก็คงจะหาวิธีการที่จะ subsidise คน 5 ล้านคน โดยที่เขามิรู้สึกถึงความเสียหายหรือความแห้งเหือดของวิเศษ มีความเป็นอิสระไม่ได้มันมีปัญหา ที่นี้ผมเข้าใจว่าเรื่องนี้ถ้าหากเราทำได้ เราก็ไม่ต้องดูโมเดลของสิ่งอื่น ๆ ถ้าส่วนของสังคมที่มีการผลิตทางอุตสาหกรรมมีส่วนเกินให้มาทำการ subsidise ได้ก็เป็นสิ่งที่น่าจะทำอย่างยิ่ง ผมก็เข้าใจว่าเมื่อเรามี ธรรม, สัจธรรมที่อีสานสิ่งที่ผมเห็นคือเกลือที่อยู่ตามที่นา ต่าง ๆ นานาเค็มไปหมด แต่ที่ขอนแก่นก็มีรถวิ่งเต็มมากกว่ารถดีเซล สิ่งเหล่านี้กำลังจะบอกอะไร

แล้วผมก็ไปเห็นได้ทราบว่ามีไร่มะ เชื้อเทศ ซึ่งเขาปลูกเพื่อเอาเมล็ดแห้งไปขายให้เม็กซิโก เอควาดอร์ เพราะฉะนั้น ครม.สัญจรที่ขอนแก่นสิ่งที่เกิดขึ้นมากก็คือกระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ ยึดโครงการเรื่องเกี่ยวกับน้ำเข้าไว้ ครม. พิจารณา โครงการทับกันบ้างไม่ทับกันบ้าง เสนอกันมากก็หลายสภาค แต่ผมเข้าใจว่าในที่นี้ทางสภาพัฒนา ก็คงจะหาทางจัดแก้อัตนตรีให้มันเป็นที่เรียบร้อย และก็คงมีโครงการนำออกมา

สมมติว่ารัฐบาลจะ subsidise คน 3-5 ล้านคนที่อีสาน โดยจะผันน้ำจากแม่น้ำโขงขึ้นมาให้ได้ หรือโครงการเก็บน้ำค้าง ๆ นานา มันจะก่อโอกาสให้คนอีสานทำการผลิต แต่จะผลิตบนนาเกลือ เพราะยังเอาน้ำลงไปมาก เกลือในนาอย่างชั้นใหญ่ มันก็มีปัญหาแต่ไม่มีสิ่งซึ่งประชาชน demand บอกว่าจะเอาน้ำ รัฐบาลจะให้น้ำ แต่ผมว่าในที่สุด รัฐบาลต้องให้รายละเอียด กระบวนการระบราชการที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล ก็จะต้องสามารถแก้ไขปัญหาว่าจะส่งน้ำอย่างไร เมื่อผ่านที่นาเกลือ นั้น จะไม่กลายเป็นส่งน้ำนาเกลือเข้าสู่นาเกลืออีก อันนั้นก็ เป็นเรื่องที่รัฐบาล response ผมไม่เห็นด้วยกับการที่บอกว่า การที่เราจัดประชาชนให้ได้เข้าพบกับนายท่านนั้นเป็นการโฆษณา manipulate เพราะว่า อ.โกธศักดิ์ ผม และคนอื่น 4-5 คน ที่เป็นคณะที่ปรึกษาว่าจะจัดประชาชน ให้เข้าพบนายท่านได้เกือบจะถูกรวด RPG ยิ่งบ้าง ถูกตีหัวบ้างหรืออะไรก็ตามนี้ มันไม่แน่ เน้นขอให้เป็น back-ground ทั้งนี้เป็นการเล่าให้กลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมืองฟังว่า การที่คณะที่ปรึกษามีพยาน มีปฏิสัมพันธ์กับมวลชนที่มี ปัญหาไม่ใช้ manipulate ทางการเมืองมีเรื่องมากมายยกของ Bill ที่กำลังผ่านรัฐสภา Social Security-Bill ซึ่งมันไม่ควรรีเรียก Social Security Bill เลย เพราะว่ามันผ่านกระบวนการคัดกรองต่าง ๆ นานา จนกระทั่งผม อ.โกธศักดิ์ เรียกคนบางคนที่อาจจะจ้างคนเหมือนหมาหรือไร ในที่ประชุมในทำเนียบรัฐบาล เพราะฉะนั้น ผมก็ว่ามันเป็นจุดเริ่มต้นที่จะมีพระราชบัญญัติ จะมี title ว่ากฎหมายประกันสังคม คือขอ title ไว้ก่อนก็ยังดี มีขออนุญาตอยู่ก็จับเอาไว้ก่อน ถ้าเผื่อจะมีอะไรค่อยมาทำกันต่อไป มันเรื่องหน้าที่ของพวกคุณซึ่งอีกหน่อยพวกคุณก็อายุ เท่าผม จะเอาขอนำไปตกเป็นเสาบ้านอะไรก็ว่าไป เพราะฉะนั้นผมก็ว่าเรื่องที่เรากำลังทำนี้เป็นหลักการของระบบ ประชาธิปไตย คือรัฐบาลจะต้อง responsive โดยเฉพาะผู้ซึ่งรับผิดชอบต่อคณะรัฐบาลคือนายกรัฐมนตรี จะต้อง responsive กับประชาชน ไม่ว่าจะทำได้หรือไม่ นายภาควิชาจะฟังประชาชนนี้เป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งถ้าเผื่อเป็นวัฒนธรรมขึ้นมาได้ว่านายภาควิชาต้องหาเวลาไปฟังประชาชนให้ได้ เป็นนายภาควิชาต้องฟังประชาชน อันนี้ไม่มีปัญหา

เรื่องนี้คิดของพวกคุณผมรู้สึกว่าการพูดกันในห้องนี้หลายหนแล้ว ซึ่งผมก็พยายามพูดอยู่ตลอดเวลาว่าประเทศไทยเป็นนิคส์ไม่ได้ คนบางคนก็อายุมากกว่าผมที่อยู่ในการรัฐบาล อย่างท่านนายภาควิชาท่านบอกว่าจะ เป็นนิคส์ได้อย่างไร โรงงานเหล็กยังไม่มีเลยแต่สำหรับผมโรงงานเหล็กไม่ใช้เรื่องสำคัญ ของระดับผมก็คือ formula สิทธิบัตรของ formula เหล็กพิเศษนั้นเป็นของใคร แล้วการเข้าซื้อหรือเข้าใช้ formula เหล็กพิเศษนั้น อัตราเข้าและรายละเอียดของการเข้านั้นจะทำให้เราสามารถนำการผลิตนั้นเพื่อส่งออกได้ด้วย และใช้ภายในประเทศได้ด้วยหรือไม่ นั่น เป็นเครื่องวัดว่าท่านมีทัศนคติภาพ ศักยภาพ ที่จะ เป็นนิคส์หรือไม่ เพราะฉะนั้นวิธีการเป็นนิคส์มันมีอยู่ 2 วิธี โดยวิธีที่ 1 สิ่งที่คุณเรียกว่า dependency คือทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นตั้งแต่ต้น มีอุตสาหกรรมประกอบต่าง ๆ นานา พร้อมทั้ง value added ซึ่งเป็นลักษณะของสิ่งที่เรียกว่า ทรัพย์สินทางปัญญาบุกเข้าไปได้ และวิธีที่ 2 ถ้ามีศักยภาพ มีประชาคมมีโครงสร้างพอที่จะเข้าหรือเข้าซื้อทรัพย์สินทางปัญญาของคนอื่น เพื่อให้เกิด value added และสัญญาที่ทำอยู่เพื่อให้เกิด value added นั้นเป็นสัญญาที่ไม่ผูกมัดท่าน จนท่านหาผลกำไรที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองได้มากที่สุดเท่าที่จะ มากได้ นั่นคือเรื่องของการเป็นนิคส์ เพราะฉะนั้นอย่าพูดเรื่องการเป็นนิคส์ในเมืองไทย เพราะว่าจนบ้านผมผมเข้าใจว่าสิทธิบัตรที่จัดไว้ที่กระทรวงพาณิชย์มีของคนไทยไม่เกิน 12 อัน ที่เหลือเป็นของญี่ปุ่น ของ EEC เราบอกว่ารัฐบาล

9 เดือนที่ผ่านมาเป็นรัฐบาลผสมมาจากสังคมไทย เป็นรัฐบาลที่เป็นผลิตผลของสังคมไทยและมีความต่อเนื่องทางวัฒนธรรมของความคิดทางการเมืองของสังคมไทย ผมเข้าใจว่าเมื่อเกิดการผลิตของสังคมไทยมันมีส่วนเกินมากขึ้นในระดับนี้ มันก่อประโยชน์ให้กับการจ้างงาน สำหรับพวกที่เรียกว่า semi-skilled workers นั้น skilled workers to the white collars อย่างมหาศาลในปัจจุบันนี้ คนเหล่านี้ก็เป็นคนไทยนะ และคิดว่าหลายคนคงจะเป็นผลผลิตจากมหาวิทยาลัยด้วย เพราะฉะนั้นผมเข้าใจว่ามันก็ค่อนข้างมั่นใจว่าส่วนเกินที่ได้มานี้ จะเอาไป subsidise ตามที่จะ response ต่อ needs ของประชาชนอย่างไร articulate เรื่อง needs ในเรื่องของประชาชน articulate needs เหล่านี้ขึ้นไปให้รัฐบาลเพื่อที่รัฐบาลหาทาง subsidise ได้ เพราะฉะนั้นอย่าไปคิดว่ารัฐบาลตั้งใจตั้งแต่ออกจากห้องแม่ว่า จะทำให้ประเทศนี้เป็นสวรรค์ ไม่ใช่เพราะว่ามันมีส่วนเกินทางเศรษฐกิจ มันทำให้รัฐบาลเห็นว่ามันเป็นไปได้ที่ subsidise จะ micro project subsidise มากขึ้นได้ สำหรับตามที่ประชาชนเรียกร้องแต่ในขณะเดียวกัน อย่างถ้าบอกว่า ratio ของหนี้ต่างประเทศของรัฐบาลไทยที่ถึงแม้จะเพิ่มขึ้น รายได้จะเพิ่มขึ้นอีกประมาณสามล้านกว่าบาท เราให้ขึ้นได้ประมาณ 0.5 % ของหนี้ต่างประเทศที่เรามีอยู่ เพราะฉะนั้นความระมัดระวังในเรื่องนี้ต้องให้ประโยชน์แก่ข้าราชการประจำบางท่านซึ่งยังสามารถ articulate ความจำเป็นของการที่จะต้องระมัดระวังในการก่อหนี้ระหว่างประเทศ แล้วก็ต้องให้ประโยชน์ต่อตัวรัฐบาลเองที่เห็นพ้องต้องกันกับข้าราชการประจำที่จะให้การก่อหนี้ต่างประเทศนั้นเพิ่มขึ้นเกิน 0.5 %

โกรศักดิ์ ชูชนะวัน :

อาจจะต้องลงรายละเอียดสักเล็กน้อย เกี่ยวกับเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลปัจจุบันกับประชาชน ผมขอยกตัวอย่างง่าย ๆ ที่เราพยายามจะผลักดันให้รัฐมีคำตอบให้กับประชาชน และไม่ใช่คำตอบในรูปแบบของวาทะศิลป์เพียงอย่างเดียวด้วย ผมพบแล้วเรื่องเกี่ยวกับกระเทียม subsidy สิ่งที่เขาต้องการก็ให้ไปแล้ว อันนี้เป็นการเรียกร้องสองครั้ง เข้ามาที่กรุงเทพฯหนึ่งครั้งแล้วก็ไปที่เชียงใหม่อีกหนึ่งครั้งตอนที่รัฐบาลลาตุจโรป ประชาชนที่เดินมาเพื่อมาหานายกฯที่ขอนแก่น บางคนเดินมาเป็นร้อย ๆ กิโลเมตรเดินดินเปล่ามาจากกาฬสินธุ์บ้าง เดินดินเปล่ามาจาก 7 จังหวัดทั้งหมด ตามวัฒนธรรมประเพณีของข้าราชการไทยถ้าประชาชนเค็ดคร้อนแล้วนี้ ข้าราชการก็เกรงว่าตัวเองจะทำอะไรผิดไปจึงไม่ค่อยจะพอใจเลย แต่ผมถามนายกฯแล้วถามอีกว่าประชาชนเข้ามา เขาจะเอาอย่างไร หรือคอนโทรลได้ไหม mob อะไรมา แกล้งบอกว่าเป็นตัวแทนประชาชนแล้วจะหนีประชาชนทำไมวะ ก็พบเขาลี เวลาจะพบคนนี้ชีวิตของนายกฯโดนจัดตั้งอย่างสิ้นเชิง อย่างที่เชียงใหม่มีอยู่ 9 กลุ่มที่จะเข้าพบมาจากน่าน พะเยา แพร่ ลำพูน ตั้ง 3 กลุ่ม สันกำแพง สันป่าตอง แม่ริมอีก แล้วแต่ละเรื่องบางทีมันหลากหลายเราก็ต้องเข้าไปพบเขา บอกล่วงหน้ามาขอคุยกันหน่อยว่าคุณจะพบกับนายกฯเรื่องอะไร ใครจะเป็นคนพูดเพราะว่านายกฯจะมีเวลาพบคุณไม่เกิน 10 นาที ซึ่งถูกกำหนดไว้ให้แล้ว เพราะฉะนั้นปัญหาชีวิตของพวกเขาก็เป็นพัน ๆ คนนี้ เขาจะพบนายกฯเขาจะต้อง articulate ในตัวของเขาเอง และต้องเล่ารายละเอียดและขอให้มีมาตรการอะไรด้วย

ในเวลาเดียวกันปรากฏว่าทั้งภาคอีสานและภาคเหนือเรื่องที่ทำหุตุที่สัดนั้นไม่ใช่เรื่องน้ำ ไม่ใช่เรื่องหนี้สิน ไม่ใช่เรื่องความยากจน หากแต่เป็นเรื่องที่คิดทำกัน ประเด็นที่ใหญ่ที่สุดที่ชาวบ้านเค็ดคร้อนมากที่สุดในตอนนี้เป็นนโยบายการบิดำของรัฐบาล ซึ่งมีการขับไล่ชาวบ้านออกจากป่าโดยเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่หลายท่านที่อยู่กรมป่าไม้มีท่านรักป่ามากกว่ารักคนด้วยซ้ำไป idea ที่ นายกฯ ได้มานี้กว่าจะทำเรื่องนี้ ทำไหนได้ลั้บเป็น เรื่องที่คิด แต่ที่มันมี conflicting concept เรื่องเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดิน ซึ่งมันเป็นธรรมชาติในระดับทุนนิยมที่ผลประโยชน์มันหลากหลาย concept อันแรกก็คือว่า ป่าชุมชน คือการจัดสรรให้ชาวบ้านน้อยอยู่น่า เป็นการให้ guide line ที่นายกฯ ได้ให้ guide line คณะกรรมการฯ ซึ่งคุณมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธานอยู่ ในตอนนี้กำลังร่างกฎหมายขึ้นมา เป็น guide

line หลัก สองก็คือมีโครงการ concept ที่เรียกว่า บำ เสรชธุรกิจ หมายถึงการให้ประชาชนเข้าไปปลูกยูคาลิปตัส แต่หลายครั้งอันนั้นนำไปสู่การขับไล่ประชาชนออกไปจากป่าอีกทีหนึ่ง เพื่อที่จะปลูกป่า concept ที่สามเขาเรียกว่า สวนป่าอะไร ซึ่งจริง ๆ แล้ว มันก็เหมือนกับป่า เสรชธุรกิจเลย เพราะฉะนั้นถึงแม้ในรูปแบบของการจัดสรรที่ดินให้ชาวบ้านก็ การขัดแย้งผลประโยชน์ทางชนชั้นมันยังดำรงอยู่ ใครจะชนะ ใครจะแพ้ อะไร เรื่องนี้จะเป็นป่าชุมชน เป็น zoning หรือจะมีการแบ่งรับขับไล่อะไรกันก็ตาม ผลที่จะออกมา ผมว่ายังคงจะไม่อยู่ในทุกวันนี้ ทุกจริง ๆ ในด้านส่วนตัวแล้วอยากจะเห็นป่าชุมชนมากกว่าป่า เสรชธุรกิจ จริง ๆ philosophically speaking นะ พูดในเชิงปรัชญา นิด ๆ ปรัชญาห่วย ๆ ของผมนี่ ก็คือว่า แรงผลักดันของสังคมมันสำคัญที่มันทำให้มันนโยบายเกิดขึ้นมาได้ ถ้าไม่มีชาวบ้านเดินขบวนมาจาก 7 จังหวัด ไม่มีจาก 9 แห่งที่เชียงใหม่ คงไม่ต้องพูดถึงเรื่องป่าชุมชน นายการก็คงคิดว่ามันไม่มีปัญหา เอ้า...ปลูกไปเลยยูคาลิปตัส อะไรเอาไปเลยนะครับ แต่ตัวเลขปรากฏว่ามีเป็นสิบ ๆ ล้านที่มียูนี้ ผมยกตัวอย่างง่าย ๆ

ยุคนี้ในสายตาของผมเท่าที่ผมเข้ามา เป็นยุคที่ผู้นำมันต้อง response กับผู้ใช้แรงงาน และคนยากคนจนมากที่สุดเท่าที่ผมเห็นมา ตั้งแต่วันแรกแล้ว GS Steel ยังอยู่หน้าท่าเนียบเลย หลังจากนั้น 3-4 พันคนสหภาพแรงงานออกมาประท้วงอย่างต่อเนื่องกันเลยนะครับ เพราะฉะนั้นผมคิดว่า articulation ของนโยบายของรัฐที่จะออกมา นั้นก็มาจากการเบียดเบียนของประชาชนโดย คนที่มันไปเชียงใหม่เนี่ย นักวิชาการที่เชียงใหม่พูดกับผมบอกว่า มันไม่ได้กลายเป็นว่ารัฐบาลนี้ได้ทำให้ popular movement เกิดขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง ในภาคเหนือที่ประชากรไม่เคยมีปฏิกริยาอย่างนี้เลยต่อรัฐบาล ไม่เคยมีเลย ในภาคเหนือที่ผู้นำชาวนาเคยถูกฆ่าตายไปเกือบ 20 คน ถ้าเปรียบเทียบทั้งหมดแล้วนี้ 36 ท่านโดนฆ่าตายไป เป็นครั้งแรกที่เห็นแล้วผมยังเห็นผมยังจำได้ ผมไปเสวนา 10 กว่าปีมาแล้ว ลุงคนหนึ่ง ซึ่งเป็นคนเดียวที่มีชีวิตอยู่รอดตายมาได้ แกก็นำชาวนามาจากอ.สันป่าตองมาด้วยคราวนี้ แกบอกเป็นนิมิตหมายที่ดี มันไม่ใช่เป็น manipulation นะครับ ประชาชนมันไม่ต้องการ manipulate เขา แล้วเขาก็ manipulate รัฐบาลไม่ได้ และรัฐบาลจะต้อง response ต่อทุนและต้อง response ต่อการเรียกร้องต้องการของประชาชนด้วย กลุ่มไหนมันจะแข็งแกร่งกว่ากัน เท่านั้น สมมติว่าคุณบอกเป็น manipulation นะคิดอย่าไปยุ่งกับมันประชาชนก็หมดสิทธิ์อีก ไม่มีฝ่ายวิชาการที่จะมาช่วย articulate นโยบายให้ฝ่ายรัฐบาลได้ อันนี้เป็นข้อสำคัญด้วย

ประเสริฐ กิจสุวรรณรัตน์ :

ช่วงท้ายนิดหนึ่งที่ อ.ไกรศักดิ์พูดเรื่องการแก้ไขปัญหกรรมกร GS Steel แล้วก็พยายามพูดถึงว่ารัฐบาลต้องรับผิดชอบและตอบสนองต่อการเรียกร้องของประชาชนมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลชาติชาย เพราะฉะนั้นสิ่งที่ผมพยายามเสนอต่อไปนี้ ค่อนข้างจะใช้ประสบการณ์สิ่งที่ได้เรียนรู้มา กรณี GS Steel เราไม่มีประสบการณ์ คุณวัฒนา อัสวเหม 1 ในคณะรัฐมนตรีว่าสามารถที่จะเข้ามา deal กับปัญหานี้ค่อนข้างจะใกล้ชิดและคิดค้นมากกว่ารัฐบาล เปรมา แต่มันก็เป็นความจริงที่เจ็บปวดที่เราทราบว่า คนอย่างบ้าน้อยซึ่งเป็นกรรมกรคนหนึ่งของ GS กลายเป็นคนไร้ที่บ้านของรัฐมนตรีช่วยคนนั้น แล้วก็ผู้นำกรรมกร GS ผมไม่ทราบข้อเท็จจริง แต่เขาบอกว่า 2-3 มหันในการที่จะพาดหัวแล้วบอกให้หยุด แต่ผมก็ไม่เห็นการแก้ไขปัญหของวินเนอร์ เทกซ์ทิลล์ ให้มันสืบหน้าไปกว่านี้ เพราะฉะนั้นโดยถึงที่สุดแล้ว แม้พยายามจะบอกว่า โดย assumption พื้นฐาน อ.ไกรศักดิ์พูดว่า รัฐจะต้อง manipulate กับทุนด้วย ซึ่งเป็นรัฐทุนนิยม แต่เขาจะต้องไม่ปลະ เม็ดประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งเท่าที่ผมเข้าไปมาในการอบการมองแบบ เศรษฐศาสตร์การเมืองพวกปีกซ้ายสังคมนิยมว่า ในการมองรัฐเราพูดคำว่ารัฐ ไม่ได้บอกว่ารัฐบาล แต่ฟังก์ อ.ไกรศักดิ์ คุณเหมือนจะ claim ไปด้วยกันว่ารัฐบาลและรัฐคือ nature ของมัน มันต้องไป exploit คนส่วนใหญ่ผู้ใช้ไหม มันว่าจะเป็นการแบ่ง อุตสาหกรรมหรืออื่นเวศน์วิทยา มันต้องไป exploit พวกนี้แล้วเราก็บอกว่าตอนนี้เราหวังว่า

รัฐหรือว่ารัฐบาลจะสามารถเอาส่วนเกินที่ อ. พันศักดิ์บอกว่ามันมีอยู่แล้วไป subsidy คนส่วนใหญ่ คนที่เสียโอกาส อยู่ ก็ยังทำให้อ่อนข้างจะทำให้สับสนอยู่นิดหนึ่งว่า เรามองบทบาทของรัฐ หรือ รัฐบาลตัวนี้อย่างไร เพราะว่า กระแสปัจจุบัน การไปสัจจกรที่เชิงใหม่ แล้วกระเทียมมาก็เอาไป 400 ล้าน การแก้ปัญหาหนี้คล้าย ๆ กับการทุ่มเงิน ฝากหัวใจไปเพียงส่วนหนึ่ง ขณะที่จะประมวลเป็นแผนฯ ล้ากลับไปที่มุมที่อย่างอื่น ฉะนั้น โดย nature แล้ว คือโดย- ล้วนตัวผมเข้าใจว่า อย่างน้อยที่ปรึกษาคิดอย่างไร

แต่ที่เรากำลังดู trend ของสังคม ดูแนวโน้มของมันว่า จะสามารถแก้ไขอะไรขึ้นมาอย่างน้อยแค่ไหน เพราะว่า เท่าที่ดูมาทั้งหมด กรณี อ. สวินัย เสนอ model ตอนเช้าหรือแม้กระทั่งเปรียบเทียบกับความเป็นจริงในปัจจุบัน ผมไม่เห็นเลยว่ามันจะมีโลก หรือกระบวนการใด ๆ ที่จะมารองรับสิ่งที่เรียกว่าส่วนเกินจากภาคอุตสาหกรรม ที่จะมาตอบสนองหรือทำให้คนส่วนใหญ่ดีขึ้นมาได้เลย ในบ้านนี้ เมืองนี้ผมไม่เห็น เพราะฉะนั้นคิดถึงที่สุดผมว่าแนวโน้ม สังคมไทย หรือว่ายุทธศาสตร์ของรัฐบาลชาติชุดนี้ก็คงจะไม่ต่างไปกับสิ่งที่ต่อเนื่องจาก 8 ปีของรัฐบาลเปรม เพราะว่าเท่าที่ดูนโยบายรัฐบาลหรือว่าสิ่งที่กระทำกันอยู่ในปัจจุบันนี้ มันมีความโดดเด่น มีความต่างในแง่ของความหวือหวา ความเด่นที่มันต่างจากคุณเปรมที่ผ่านมา เพราะฉะนั้น 8-9 เดือนที่ผ่านมาอาจจะอยู่ในช่วงของ honeymoon period หรือว่าอะไรก็แล้วแต่ แต่รู้สิว่ามันน่าจะถึงเวลาที่ (ถ้าเป็นไปได้และทำนายนายก็ความจริงใจจริง ๆ) ไม่ใช้การแก้ปัญหาแบบนั้น มันต้องปรับนโยบายที่เป็นจริง โครงสร้างที่เป็นจริง ทางสังคมการเมืองด้วย เพราะว่าทุกวันนี้ มัน favour กันในแง่ที่ว่าทุกคนก็ตีใจที่มีนายนายมาจากการเลือกตั้ง ทุกคนพยายามที่จะประคับประคองอย่างตอนนั้นใน The Nation ก็เขียนสวย รูปคุณสวัสดิ ชักเข้าชักออกอยู่ตรงนั้นมันก็ยังไม่ลงตัวว่ามันจะออกมา หรืออยู่ในตุ๊กกระจก ตุ๊ก นาทิทานันต์ตลอด หลาย ๆ คนก็เกร็งในเรื่องอำนาจแทรกทางการเมืองที่จะเข้ามาล้มระบบ ล้มเกมสั้นอยู่ 8-9 เดือน ในแง่ของเสถียรภาพรัฐบาล ผมจึงคิดว่ามันคงได้รับการสถาปนาความคิดวัฒนธรรมทางการเมืองค่อนข้างจะลงตัวแล้ว ในสังคมของเรา เราสู้กันมาตั้งแต่ช่วงรัฐบาลเปรม 2-3 ในการเลือกตั้งปี 29 นำมาโดยตลอด แล้วช่วงนั้นมันก็เป็น ช่วงที่มันดี แต่ว่าในที่สุดผมว่า ถ้าประเมินรัฐบาลก็ไม่มีอะไรต่างไปจากคุณเปรม เพราะว่าในอัตรการเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจ 8-10 % ในปัจจุบันมันก็ยังคงไปกระจุกตัวอยู่ที่คนส่วนน้อยเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่ไม่มีโครงสร้างใด ๆ มา รองรับภาระกระจายรายได้ไปสู่คนส่วนใหญ่เลย

พันศักดิ์ วิญญูธรรม :

มันกระจุกตัวกับคนส่วนมาก แต่คนส่วนน้อย 5-7 ล้านคน ยังมีปัญหาของการที่จะส่งจากนโยบายเข้าสู่การ ปฏิบัติตามนโยบาย เข้าสู่เม็ดเงินที่จะต้องไปสู่คนทั้ง 5-7 ล้านคนนี้ให้อยู่ใน standard of living ให้มีประโยชน์ มีทางเลือกของชีวิตมากกว่าเก่า เพราะฉะนั้นคน 7 ล้านคน เป็นคนซึ่งน่าสนใจที่สุด สำหรับประชาชนว่าจะทำอะไร ให้กับเขาได้ จากเรื่องเหล่านี้

ที่นี้เรื่องที่คุณบอกว่า มันไม่มีกลไกมารองรับ คืออย่างที่ผมบอกว่ารัฐบาลนี้เป็นผลผลิตของสังคมไทย ผลผลิตที่ ต่อเนื่องในประวัติศาสตร์ คุณถูกขูดอาจจะบอกว่าตั้งแต่สฤษดิ์ อภัยยา มันก็มีระบอบราชการ สถาบันอำนาจทหาร กลุ่มผลประโยชน์ที่รากเหง้ายาวนาน 8-9 เดือนที่ผ่านมาแล้วก็กลุ่มผลประโยชน์ใหม่ซึ่ง เข้าใจการบริหาร การบริหาร ทุนแบบใหม่ แล้วก็รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง 8-9 เดือนที่ผ่านมา คุณอ่านหนังสือพิมพ์คุณรู้ บ้านพิษณุโลกก้าวทำงานอะไรต่ออะไรเหล่านั้น เด็กบ้านนี้ชอบก้าวทำงาน ไม่รู้คนอื่นเขารู้ เขาเป็นปลัดถึงแม้เขาจะไม่รู้ แต่เขาก็เป็น ปลัดทำอะไรต่าง ๆ นานาเหล่านี้ อันนี้ถ้าเผื่อคุณวิเคราะห์ออกมามันคืออะไรใช่ไหมคุณรู้ ฉะนั้น 8-9 เดือนที่ผ่านมา มันไม่ใช่เรื่องของ shift นโยบาย execute นโยบาย โดยคน 45 คนที่นั่งในห้องประชุม ครม. เท่านั้น มันเป็นเรื่องซึ่งคุณจะต้องเข้าสู่หรือพยายามเคลื่อนไหวสถาบันเก่า ๆ ตั้งแต่สมัยสฤษดิ์อย่างไรในเรื่องนี้ ต้องพูดกับนักรัฐศาสตร์บาง

คน พวกที่รู้เรื่องเกี่ยวกับ public act อะไรอย่างนี้ แต่สิ่งที่เรารู้แน่ก็คือเราพยายามบอกว่า สถาบันเก่า ๆ นี้ จำเป็นจะต้องทำตามระบอบที่มาจากหลักการเลือกตั้งของประชาชน จำเป็นต้องปรับตัว เข้ากับการบริหารทุนแบบใหม่ที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมไทย และพยายาม response ให้ได้ สิ่งที่คุณเห็นก็เห็น ๆ อยู่ สมมติว่ารัฐบาลมี political will จะตั้งกระทรวงแรงงาน คุณก็รู้ทันทีว่าการตั้งกระทรวงแรงงานไปทำการแยกหน่วยงานมาจากกระทรวงมหาดไทยแล้ว อะไรจะเกิดขึ้น ตั้งกระทรวงแรงงานแล้วก็ย้ายเจ้าหน้าที่จากกระทรวงมหาดไทย ซึ่งมันก็คล้าย ๆ กับการตั้งสันติบาลไทยที่เอาทหาร เรื่องจากกบฏแมนฮัตตันมาอยู่สันติบาลก็มี คุณเผ่าก็ไปเอาทหารเรื่องมาไว้ใช้ ดังนั้นคุณอาจจะเห็นจำเพาะๆ ของสันติบาล ก็คืออดีตทหารเรื่องจากกบฏแมนฮัตตัน อันนี้ผมได้เห็นปัญหาจากการจัดองค์กรตั้งการบริหารราชการแผ่นดินโดยระบบข้าราชการไทย นี่เป็นเรื่องสำคัญ คณะที่ปรึกษาพยายามทำงานโดยไม่ก้าวก่าย มีหลักฐานของการไม่ได้ก้าวก่ายเป็นที่แน่นอน แต่ในการทำงานโดยไม่ได้ตั้งข้อมูลของระบบราชการเป็นการก้าวก่าย เป็นการคุกคามของฐานอำนาจของการ manipulate information ของสถาบันตั้งแต่สมัยสุโขทัยของประเทศไทย ที่นี้ความเป็นจริงของโลกปัจจุบัน ข้อมูลที่สำคัญ ๆ นั้นไม่ได้อยู่ใน sense ของสถาบันตั้งแต่สมัยสุโขทัยเท่านั้น มันอยู่ตามที่ต่าง ๆ มากมาย กายกอง เพราะฉะนั้นการที่จะสามารถไขข้อมูลที่อยู่นอกระบบมา เสริมการตัดสินใจเลยกลายเป็นให้เห็น ก็ยอมก่อให้เกิดปัญหาขึ้น นั่นคือในสิ่งที่ผมเห็นว่ามันเคลื่อนกันอยู่ 9 เดือนที่ผ่านมา

ผมขอรอคอยว่าระบบราชการที่เป็นสถาบันตั้งแต่สมัยสุโขทัยนี้ จะยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นในระบอบการเมืองไทยได้หรือไม่ และยอมรับสิ่งที่กว้างกว่านั้นอีก ซึ่งก็คือ พลวัตของการผลิตในเมืองไทยในปัจจุบัน ผมว่าความแข็งบางอย่างที่เกิดขึ้นหรือความแปลกแยกที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมไทยในปัจจุบัน มันเกิดทุกระดับ เกิดทั้งในระบบราชการ กลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมือง สนทน. อะไรเหล่านั้นด้วย ความแปลกแยกอันนี้ผมเข้าใจว่า พอเราจะเอาความเห็นอะไรนี้ ส่วนที่เป็นพลวัตของการผลิตของทุนมันผลิตออกมาแล้วสามารถ ทำให้เราตามแทบไม่ทัน ผมก็เขียนลงไปในหนังสือผู้จัดการ ผมบอกว่าเมืองไทยนี้ผมไม่กล้ามาลงทุน โดยทั่ว ๆ ไปคือว่าเราขาดดุลการค้ามหาศาล consumer product import ของเราเพิ่ม 54 % แต่ export ของเรานั้นเพิ่ม 34 % คือมัน heat มหาศาล เป็นรถยนต์ก็ร้อนมหาศาล แต่ก็มีคนยืมดีที่จะเข้ารถยนต์คันนี้ใช้ คือ capital มัน flow in อยู่ตลอดเวลา มันทำให้ balance of payment ของไทยนี่คืออย่างมหาศาล อย่างพลิกก็ก็ก็ ผมก็ยังสงสัยว่าอันนี้มันมาจากอะไร ก็เลยขอพูดว่าสิ่งนี้มันมาจากอย่างไรไม่มีซีกไหนของโลกที่ยังไม่ทันจะหยุดรบกัน คนไม่ลงทุนแล้วหนีหายวายบ่วงเลย อินโดจีนกับไทยนี่ยังไม่ได้เซ็นสัญญาหยุดรบกันเลย ลงทุนกันค้าขายกันหนีหายวายบ่วง ผมเคยใจมากนะ วันที่ The Nation กับ Wall Street Journal จัดสัมมนา หรือ symposium เรื่องการค้าในอินโดจีน 80 % มันมาจากต่างประเทศเป็นพวก merchant banker, venture capitalist trans-national company อะไรต่าง ๆ ประมาณ 400 คนนั่งฟังหมดนะ นั่งฟังคอมพิวเตอร์เรื่อง การบริหารทุนสมัยใหม่ อันนี้คุณจะต้องเข้าใจนะ ว่าอะไรกำลังจะเกิดขึ้น คุณคิดไหมว่าโรงงานขนาดเล็ก ขนาดกลางของ textile กับ Garment ในเมืองไทยนี้รวมกันแล้ว export มากกว่าโรงงานใหญ่ของเมืองไทยรวมกันเสียอีก แต่เป็นหน้าที่ใช้ subsidise credit line ของแบงก์ชาติน้อยกว่าพวกโรงงานใหญ่ ปรากฏการณ์เหล่านี้กำลังบอกอะไร ถ้าคุณวิเคราะห์หรือออกผมเชื่อว่า คุณจะไปตามทันพลวัตเหล่านี้

ส่วน 7 ล้านคนนี่ผมยอมรับว่า NESDB ซึ่งไม่ได้อยู่ในความดูแลของผม ความดูแลของผมแค่บ้านพิษณุโลก เช่น วิทยุ ส้วมแตก อะไรเหล่านี้ ผมรับผิดชอบแค่นั้น พอออกนอกรั้วแล้วไม่ใช่เรื่องของผม คือว่าเขาทำกันมา วางแผนกันมาอย่างไรผมไม่รู้ แต่ปัญหา 5-7 ล้านคนนี่อยู่กับเราในเชิงที่ อ. โกรศักดิ์ได้พูดไปแล้ว คือเรื่องปัญหาที่ดินทำกิน และอีกอย่างคือการขายแรงงานที่ อ. สมภพพูด ผมขอเลิกที่การดูถูกชาวชนบท ว่าชาวชนบทนั้นมีลัทธิเฉพาะขายแรงงานใน urban area ในเมืองไทย คนชนบทควรมีสิทธิทำเทียมลูกคนเงินในกรุงเทพฯ คือจากจังหวัดอุดร หรือจากที่ไหนก็ตามที่จะมีสิทธิขายแรงงานระหว่างประเทศด้วย ผมคิดว่าคนชนบทนั้นควรจะมีที่โหนดได้ในโลกนี้ ที่จะสา-

มารชขายแรงงานในราคาที่เหมาะสมโดยไม่ถูกหลอก หน้าทีของรัฐมีอยู่แค่เพียงว่า จะต้องหาทางที่ดีที่สุดคือการที่จะ filter ให้การกดขี่การหลอกลวงนั้นเป็นไปได้น้อยลง ไม่ได้หมดไปซะครับ ผม realistic พอ และคิดว่าประเทศไทยก็ตามที่เจ้าจ้างแรงงานไทยด้วยราคาที่คนไทยยินดีจะขายแรงงานให้ ขอให้ชาวชนบทไทยได้มีโอกาสเป็นส่วนหนึ่งของโลกบ้าง ในโอกาสของชีวิต ในเมื่อค่าบลูที่เขายู่ในเมืองไทย ไม่สามารถจ้างแรงงานในราคาที่เขาต้องการได้ ผมคิดว่าถ้าหากเราเปลี่ยนโลกทรรศน์นั้นแล้ว คงจะได้เห็นว่าคนชนบทนั้นควรจะถูก release จากพันธนาการของปัญญาชนไทยและระบบราชการ

แฉ ศิลกวิทย์รัตน์ :

ผมเคยอ่านบทความของ อ. พันศักดิ์ นานมาแล้ว แล้วก็เลยตัดสินใจเลิกอ่าน เพราะรู้สึกว่ามันไม่ค่อยรู้เรื่อง แต่พอมาฟังคุณพันศักดิ์พูดที่นี่ ผมตกใจว่า ที่จริงแล้วคุณพันศักดิ์เขียนได้ดีกว่าพูดมาก คือปกติแล้วคนที่ฟังคนอื่นพูดไม่ค่อยรู้เรื่องนี้จะพูดไม่ค่อยรู้เรื่อง และนั่นแหละนี่พอพูดไปประเด็นหนึ่งแล้ว ก็มักจะถามว่าเมื่อจะก็พูดเรื่องอะไร

ผมคิดว่าการที่เราเถียงกันมานี้ บางทีมันตามยากนิดหน่อย เพราะว่าเวลาเราเปรียบเทียบผลงานของรัฐหรือรัฐบาลนี้ คำว่ารัฐหรือรัฐบาลเวลาเราพูดถึงมันมีขนาดต่าง ๆ กันเยอะ ถ้าหากจะบอกว่ารัฐบาลนี้กับรัฐบาลที่แล้ว ๆ มา มันไม่ต่างกัน มันก็ถูก ในแง่หลักการใหญ่ ๆ มันคงไม่ต่างกัน เพราะการเปลี่ยนจากรัฐบาลเบรม มาเป็นรัฐบาลชาติชายมันไม่ใช่เป็นการปฏิวัติ ต้องยอมรับในแง่นี้ องค์ประกอบของรัฐ นักการเมืองที่เข้ามาจากอำนาจรัฐไม่ได้เปลี่ยนแปลงอะไรเท่าไรนัก ยกเว้นตัวนายกาซึ่งอาจมีโลกทรรศน์ส่วนตัว รวมทั้งอาจมีคนที่แวดล้อมอยู่ที่นี่ แตกต่างไปจากนายกาคนก่อน หรือท่านรัฐมนตรีคนก่อน ผมว่ามันเป็นสิ่งที่จะต้องตราไว้ ในระดับหนึ่งคงไม่ต่างกัน แต่ในอีกระดับหนึ่งก็คงต่างกัน ถ้าหากจะพูดกันให้รู้เรื่องให้ชัด ๆ หรือถกประเด็นเดียวกันนี้ ผมคิดว่าการกำหนดขนาดของตัวที่เราพูดถึงคือรัฐบาล หรืออะไรก็ตามนี้เป็นเรื่องที่สำคัญ มันนั้นแล้วจะมีคนพูดว่ารัฐบาลปัจจุบันมันก็เป็นผลผลิตของสังคมไทย ผมว่ามันก็ใช่แต่ที่จริง ตัวนายกาเองยังไหว้เจ้าอยู่ อะไรอย่างนั้นละฮะ ผมว่าเรื่องมันมันไม่เปลี่ยนแปลงเท่าไร ถ้าพูดถึงประเด็นหลัก ๆ แล้วเราต้องยอมรับ แล้วการตั้งความหวังว่ามันจะเปลี่ยนแปลงไปเท่าที่มันจะเปลี่ยนแปลงนี้ เสียจากการแปรความหวังเป็นความฝัน เพราะว่า อย่างที่ผมบอกว่าการเปลี่ยนแปลงนั้น ไม่ได้เปลี่ยนแปลงแบบพลิกฝ่ามือหรือว่าการปฏิวัติที่พูดถึงการเปลี่ยนแปลงคณะบริหารประเทศ อย่างเป็นไปภายใต้กติกาของโลกของการเข้าสู่อำนาจอย่าง เดิมเป็นส่วนใหญ่ สิ่งที่ผมอยากจะทำคือจะตั้งข้อสังเกตไว้ก็คือประเด็นนี้

อย่างไรก็ตาม ถ้าเราจะพูดถึงระดับเล็กกว่าที่เราคาดหวังกันไว้ เช่นโลกทรรศน์ของนายกา โลกทรรศน์ของรัฐบาล ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาของรัฐบาล ประเด็นที่เน้นที่ให้น้ำหนักในแง่ของการแก้ไขปัญหา สิ่งเหล่านี้อาจจะเปลี่ยนไป และที่ซึ่งพูดกันได้ ยกตัวอย่างเช่น คุณพันศักดิ์ หรือ อ. โกรศักดิ์เองก็บอกว่า ในแง่ของนโยบาย การรับฟังทัศนะของประชาชนมันก็เปลี่ยนไป มันไม่ได้บิดเหมือนอย่างสมัยก่อนอันนั้นก็คือความเปลี่ยนแปลง แต่ถ้าจะบอกว่าเปลี่ยนถึงขนาดนี้แล้ว ปัญหาของประชาชนส่วนใหญ่มันได้รับการแก้ไขให้หมดไปไหม หรือว่ามีกลไกใด ๆ บ้าง ที่จะก่อให้เกิดการแบ่งสรรทรัพยากรของแผ่นดินที่ดีกว่าเดิม อันนี้ก็คงจะเป็นเรื่องยาก เพราะว่าถ้าถามคุณพันศักดิ์ คุณพันศักดิ์บอกว่ายังไม่ได้ดีถึงเรื่องนั้น คือไม่ได้บอกแต่ว่าดีแล้วยังไม่ได้ดีถึงอย่างนั้น เอาเพียงแต่ว่าให้คนที่อยู่ในระดับเส้นความยากจนอะไรนี่ก่อน คือ 5-7 ล้านคน คือจะทำอย่างไรจึงจะจัดการกับประเด็นที่คนที่ย่ำได้เส้นความยากจนให้พ้นระดับนี้ก่อน ส่วนที่เหลือจะให้มีเงินใกล้เคียงหรืออะไรนั่น ผมคิดว่าถ้าตีความตามสิ่งที่คุณพันศักดิ์พูด คือรัฐบาลยังนึกว่าเรื่องนั้นคงจะยังไม่ไปถึง หรือไม่เช่นนั้นนโยบายอย่างแท้จริงในขณะนี้ เพราะฉะนั้นผมคิดว่าประเด็นที่ควรจะคุยกันให้มันชัดหรือว่าพูดในเรื่องเดียวกันก็คือว่า เวลาเปรียบเทียบนี้เอาระดับไหน เอาระดับรัฐในแต่ละสมัย หรือว่าเอาตัวนายกาต่อตัวนายกา หรือเอากรม.ต่อกรม. ถ้าเปรียบเทียบก็คงจะต้องทำอย่างนี้ อีกอย่างหนึ่งคือ คุณพันศักดิ์พูดถึง

ประเด็นเกี่ยวกับระบบราชการที่มีอำนาจมาก แล้วก็พยายามพูดไปถึงยุคสมัย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าค่านิยมคึกคักเป็น
เหยื่อของนักประวัติศาสตร์ ที่ค่อนข้างจะไม่ถูกต้องนักน้อยก็คือว่า สมัยนั้นเราไม่เรียกว่าเป็นรัฐข้าราชการ รัฐ
ราชการเริ่มมาสมัยอยุธยา

ธงชัย วินิจจะกุล :

เท่าที่ผมฟังนะฮะ ข้อตกลงนัดหนึ่งไหน ๆ ก็ session สุดท้ายแล้ว ผมยังมีประเด็นออกไปอีกอย่างหนึ่ง
ซึ่งมันอาจทำให้การพูดคุยอาจ loose ไปได้หน่อย คือผมคิดว่าเราจัดวันนั้นคงไม่ได้มาวิพากษ์วิจารณ์ผ่านพิษณุโลก คงไม่
ต้องพูดถึงการวิพากษ์วิจารณ์ อ. โกรศักดิ์ หรือพันศักดิ์ เรากำลังพูดถึงรัฐบาล ดังนั้นผมคิดว่า fair ถ้าหากว่าข้อ
วิพากษ์วิจารณ์ครั้งนี้ น่าจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ แล้วก็ fair ที่จะมีคำตอบจากพันศักดิ์ บอกว่าผมไม่ realistic
อันนั้นผมว่าก็ fair แต่ว่ามันเป็นสิทธิสำหรับคนที่มีความคิดแง่มุมต่าง ๆ กันที่เขาจะพูดขึ้นมา ที่ผมอยากจะต่อประเด็น
ที่ อ. สุริชัยพูด แล้วก็ที่ประเสริฐพูด ผมคิดว่ามีประเด็นที่น่าสนใจอันหนึ่งในเรื่องทางการเมือง แล้วจะลองพยายามว่า
จะ carry ไปถึงประเด็นอื่นได้หรือเปล่า

ผมคิดว่าสิ่งที่ อ. โกรศักดิ์ เล่าว่ารัฐบาลพยายาม response ต่อประชาชน แล้วให้เห็นถึงปัญหาหรือความ
ยากลำบากในการที่จะพยายามปรับเปลี่ยนรัฐบาลแบบที่ไม่ตอบประชาชนเลย รวมถึงการพยายามที่จะต้องทำงานภายใต้
มติพรรคกทคทของสังคมไทยนับแต่สมัยมานี้ ผมคิดว่านี่คือประเด็นที่ทุก ๆ คนพูดแล้ว ผมฟังดูเหมือนมีข้อขัดแย้ง แต่
ก็มีจุดร่วม ซึ่งในที่ประชุมแบบกลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมืองคงจะพูดคุยกันได้ง่ายมากขึ้น คือว่าผมมองปรากฏการณ์ที่รัฐ-
บาลพยายามที่จะ response ต่อประชาชนให้มากขึ้น นั้นผมมองเป็นด้านดีแน่ ๆ ถ้าเราจะประเมินกันว่าอันนี้ดีใช่ไหม
ผมว่าให้คะแนนบวกได้ทันที แต่จะเดียวกันสิ่งที่ อ. สุริชัยพูด กับที่ประเสริฐพูดก็คือว่า เท่านี้ยังไม่พอ ถ้าถามผมตรงนี้
ผมคิดว่า fair ที่จะวิจารณ์ว่าแค่นี้ไม่พอ แน่แน่นอนคนบัญญัติอาจจะบอกว่า แค่นี้ก็เหลือกำลังแล้ว อะไรอย่างนี้ ซึ่ง
ผมว่าก็ fair ที่จะตอบอย่างนี้ แต่คล้ายว่าเรากำลังพูดถึงกันในรอบที่ต้องวิพากษ์วิจารณ์ว่า อะไรที่เป็นเป้าที่เราจะตั้ง
อะไรที่จะพอเป็นไปได้ ข้อวิจารณ์จากที่พันศักดิ์พูดถึงว่า เราอยู่ภายใต้สภาพของมรดกของระบอบราชการในสมัย
สุโขทัย ขอแก้อย่างที่ อ. แลบอกอยุธยา นั้นว่าตรงนั้นน่าสนใจ ยิ่งคิดว่าอยู่ว่าตรงนี้เราไม่ได้กำลังวิจารณ์ที่ปรึกษานายก
เพราะสิ่งที่ อ. สุริชัยพูดก็คือว่า ที่ปรึกษาที่มัน เป็นภาวะอิทธิพลอิทธิพลบางอย่างของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่
กำลังเกิดขึ้น คือว่าเราพูดถึงรัฐราชการ อำนาจรัฐราชการที่มากมาย ที่ปรึกษาขณะนั้นในด้านหนึ่งเข้าไปอยู่ในฐานะ
ที่เป็นกลไกของระบอบรัฐบาลส่วนหนึ่ง แต่อีกด้านหนึ่งก็เป็น element ใหม่ซึ่งสู้กับระบบกลไกที่ดำเนินอยู่ คือเรื่องของ
ระบบราชการ เพราะฉะนั้นที่ปรึกษาหรือหลาย ๆ คนนี้พยายาม response ต่อประชาชน ซึ่งประชาชนก็หันมาเห็น
ภาวะที่ อ. โกรศักดิ์บอกว่าเป็นเรื่องที่น่ายินดี ผมว่าทุกคนเห็นด้วย แต่จะเดียวกันสิ่งที่ต้องการก็คือว่า ทำอย่างไรจริง
จะให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับกลุ่มประชาชนมันไม่ เป็นเพียงภาวะที่วูบวาบ ไม่ชัดเจน ก็เรียกว่ามันวูบวาบแล้วก็
ไปเอง ประเด็นนี้ตรงกับประเด็นที่ผมจะพูดเป็นเรื่องทางการเมืองก็คือว่า เวลาเราพูดถึง ธรรม. สัจธรรมมีคุณประโยชน์
อย่างมากมาย ทั้งคนในระบอบราชการ หนังสือพิมพ์ พูดถึงว่าเช่น ได้ออกไปที่ชนบทหม่ายงเหอะ ออกไปที่เชิงเขาใหม่
ขอนแก่น สงขลา ออกไปหาประชาชน ยังนะฮะ พบกันครึ่งทางเพราะมันสะดวก คือทั้งรัฐบาล ชาวบ้านออกมายืนอยู่
ครึ่งทาง ทำนองนี้เป็นความพยายามปรับตัว แต่จะเดียวกันจะบอกว่าเป็นการออกไปหาประชาชนในชนบท ยังทั้งนั้น
สิ่งที่เขาเรียกร้องก็คือว่า ทำอย่างไรปฏิสัมพันธ์ระหว่างการเรียกร้อง หรือการเคลื่อนไหวของประชาชนเหล่านี้ กับ
การที่รัฐจะ response นี้จะทำให้กลายเป็นจารีต อะไรอย่างนี้ คติทัศนคติให้เป็นวัฒนธรรมนะฮะ ผมว่านี่คือสิ่งที่เขา
เรียกร้อง ทำอย่างไรให้ปรากฏการณ์เหล่านี้ไม่ชัดเจนแค่เรื่องที่เกิดขึ้นเพราะ มีคนที่ชื่อโกรศักดิ์ พันศักดิ์ และ
ทีมบ้านพิษณุโลก ซึ่ง link กับนายกฯ ซึ่งเมื่อคุณชาติชายซึ่งมีบุคคลิกอย่างนั้นอย่างนี้ ทำอย่างไรที่เราจะผลักดันจาก

จุดเริ่มต้นอย่างนี้ เป็นโอกาสที่ดีให้กลายเป็นจารีต เป็นวัฒนธรรม เป็นสถาบัน แล้วถ้าหากว่าทำได้หรือไม่ได้มันไม่สำคัญที่คนในที่นี้จะมาบอกว่า พันธศักดิ์ต้องทำนะ อ. โกรศักดิ์ต้องทำนะ นั่นไม่ใช่ นี่คือการวิพากษ์วิจารณ์ และเป็น การวิพากษ์วิจารณ์ต่อรัฐบาล

ที่ปรากฏการณ์เหล่านี้โดยตัวของมันเอง ผมว่ามันมีด้านดีเพราะมันสะท้อนความเอื้อลือเหลือของการที่ระบบ- ราชการกำลังลดถอยตัวเอง เมื่อกำลังเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ซึ่งอันนี้ก็ตรงกับที่พันศักดิ์พูดมา ผมเอง คิดว่านับแต่รัฐบาลเปรมเป็นต้นมานี้ ในความเห็นของผมนะ รัฐไม่ใช้รัฐบาล รัฐปัจจุบันเป็นรัฐ กรอ. คือรัฐราชการ กับเอกชน เพราะฉะนั้นปรากฏการณ์ความเอื้อลือเหลือว่าจะเอาอย่างไร มันสะท้อนถึงสภาวะที่รัฐราชการ เริ่มที่จะ ถดถอย พลังอื่น ๆ ของทางเอกชน และก็ประชาชนกลุ่มอื่น ๆ นี้กำลังจะหลั่งไหลเข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดันนโยบาย การ response หรือการรับฟังประชาชนนั้นเป็นมิติที่ดี แต่สิ่งที่ที่ประชมนี้ลองเสนอขึ้นมา ก็คือทำให้มันแน่นหนา มันลดลงในจารีตทางการเมืองของเรา และโดยเฉพาะถ้า อ. โกรศักดิ์บอกว่า รัฐบาลจะต้องรับฟัง หรือ response ทั้งต่อทุน และต่อประชาชนสุดแล้วแต่ว่ากลุ่มไหนจะสู้ได้ดีกว่ากัน ผมคิดว่า อ. โกรศักดิ์ก็คงยอมรับว่า โดยรากฐานของ สิ่งที่เป็นมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๖ ไร่อย่างนั้นอะ ทั้งสองฝ่ายนี้หลังจากการต่อสู้กันมันไม่เท่ากัน สิ่งที่เราจะต้องคำนึงถึงในท้ายที่สุดคือ ไม่ใช่เป็นเพียงแค่ประชาชนจะมาก็ได้ ภาคเอกชนซึ่งหมายถึง สมาคมธนาคาร สมาคมอุตสาหกรรม หอการค้า หรืออะไรเหล่านี้จะมาก็ได้ แต่ในความเป็นจริงสิ่งที่เราเสนอขึ้นมาก็คือ ทำอย่างไรพลังของทั้งสอง ฝ่ายนี้มันไม่เท่าเทียมกันมาแต่ต้น ทำอย่างไรฝ่ายประชาชน ฝ่ายอื่น ๆ จึงจะได้รับการตอบสนองหรือว่าได้รับหลัก ประกันว่า เขาจะมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ซึ่งไม่เท่ากับว่ารัฐบาลต้องทำตามเสมอ พาดไป 400-500 ล้าน ก็มันแน่ การสร้างสิ่งที่เป็นสถาบันหมายถึง การวิพากษ์คิดหา ทำให้เกิดขึ้นให้ได้ว่า เขามีสิทธิ์ที่จะมา ราชการต้องรับ ราชการต้องฟัง เขามีสิทธิ์จะได้รับ และไม่ได้รับขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ อย่าง คือน่าจะเป็นข้อเสนอมัน fair และผม คิดว่าปรากฏการณ์เหล่านี้ โดยรวมเป็นปรากฏการณ์ที่น่าประหม่นใจได้ว่าเป็นบวก ก็คือว่าราชการเริ่มเผชิญกับปรากฏ- การณ์ใหม่ ๆ ในแง่ดี ถ้าหากเราในที่นี้ในความหมายรวม ๆ ไม่ว่าจะ เป็นในฐานะที่ปรึกษา หรือเป็นแค่นายประเสริฐ สนนท. ผมว่าเป็นภารกิจที่ทุกคนมีสิทธิ์จะตั้ง คิดว่าอยากจะได้

พันศักดิ์ วิญญูรัตน์ :

คือเรื่องที่น่ายากจะต้อง responsive กับประชาชน ผมว่าเขียนให้อยู่ในรัฐธรรมนูญเลย เขียนให้เป็น กฎหมายคงไม่ได้ วัฒนธรรมทางการเมืองที่ลงรากฐานได้อย่างแท้จริง มาจากวัฒนธรรมการปฏิบัติจากการปฏิบัติของ ทั้งสองฝ่าย คือฝ่ายประชาชน และฝ่ายรัฐบาล เราไม่สามารถไปสร้างสถาบันอะไรขึ้น หรือโครงสร้างทางกฎหมาย ในด้านการเมืองที่เป็น 3 มิติ จับต้องได้และมีน้ำหนัก ว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่คนรุ่นต่อ ๆ ไปจะต้องทำ นายกาคคนต่อ ๆ ไป จะต้องทำอันนั้นมันทำไม่ได้ แต่ผมเชื่อว่าเป็น เรื่องความจำเป็นทางการเมืองมันบีบบังคับให้เขาต้อง responsive กับ ประชาชน จากความจำเป็นในความสัมพันธ์ทางการผลิต ความหลากหลายของการผลิตในเมืองไทย มันจะถูกอิทธิพลนี้ จึงต้อง response

ที่ในทางเลือกที่เราว่า การต่อสู้ระหว่างการเรียกร้องของคนซึ่งไม่ใช่เจ้าของทุน กับคนที่ เป็นเจ้าของทุน มันมีทางเลือกอยู่ 2 ทางคือ response โดยระบบราชการ กับอีกทางหนึ่งโดยการตั้ง political will ว่าจะ พยายาม manipulate ให้ทุนกลายเป็นการบริหารทุนสมัยใหม่ทำให้เกิดขึ้นมาให้ได้ เพราะทุนมันมีลักษณะพิเศษของมัน เท่าที่ผมเข้าใจ คือถ้าเผื่อมันไม่เป็นที่มีการบริหารทุนที่ดี ไม่เคยมีส่วนร่วมสมัยที่ขึ้น ทุนอื่นก็จะมาทำลายทุนพังไป อันนี้ ก็เป็นเรื่องธรรมดา เพราะเราก็ไม่ได้ปิดประเทศ ฉะนั้นการบริหารทุนที่ดีนี้ เราเคยคุยกันว่าการบริหารที่ดีกับการ บริหารลูกจ้างของสยามซีเมนต์ ดีกว่าการบริหารทุนและการบริหารลูกจ้างของบริษัทหลายบริษัทที่เป็นทุนใหญ่เหมือนกัน

ที่เป็นทุนเงินให้ทะเลหรือทุ่นอะไรก็ตาม มีอะไรต่าง ๆ นานาซึ่งมันก็แปลก ถ้าเมื่อเรากำลังบอกว่าการแก้ปัญหาใน
ผมว่ามันแก้ได้ จากการเอาปัญหามาแล้วสร้างกรอบ หรือเอาปัญหามาสร้างให้เกิดส่วนประกอบอื่น ๆ ซึ่งให้ปัญหานั้น
ในที่สุดต้องถูกแก้ ก็ต้องใช้เวลา มันก็มีอีกวิธีหนึ่งก็คือ เรื่องทางพื้นฐานง่าย ๆ อย่างเรื่อง Social Security -
Bill นี้ เป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะต้องตรากฎหมายที่จะทำ Bill น้อย่างน้อยมีพื้นฐานการรับรองปัญหาที่จะเกิดขึ้น
ปัญหาการจ้างงาน ปัญหาอะไรต่อมิอะไร ผมเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของรัฐบาลส่วนหนึ่ง ผมมองสังคมไทยแล้วนี้ เมื่อ
โทรที่เราแก้ปัญหาด้วยวิธีออกกฎหมาย หรือการสร้างสถาบันอะไรขึ้นมามันจะกินตัวมันเอง แล้วก็ไม่มีประโยชน์อะไร

ผมอยากจะเล่าให้ฟังอยู่เรื่องคือ response ของระบบราชการกับวิธีใช้ information นั้นมันบอกชัด ๆ อยู่
ว่า มันมีการต่อสู้ซึ่ง ไม่น่าจะเกิดขึ้นแต่ก็เกิดขึ้น แต่ผมคิดว่ามันคงเกิดขึ้นในที่สุดแล้วก็เป็นการค่อนข้างกันและกัน คือ
ว่าเวลาเป็นส่วนหนึ่งของทีมเรานี้ไปร่วมเจรจา เรื่อง USTR เรื่องการค้า ทรัพย์สินทางปัญญาที่ Hawaii การเข้าร่วม
นั้นเป็นไปโดยการขอร้องของรัฐบาลเอง ผมมีหลักฐานอยู่เรียบร้อย ที่นี้เวลามีปัญหาเรื่องการเจรจางานบางเรื่องหรือ
ในบางตัวอักษร ตามธรรมเนียมของระบบราชการเขาจะต้อง telex ไปที่สถานทูตที่ Washington D.C. สถานทูตที่
บับ telex กลับมาที่กระทรวงต่างประเทศ แล้วกระทรวงต่างประเทศ ให้เจ้าหน้าที่ประจำกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง
สารบัญนี้เป็นคนเอาหนังสือไปหนังสือนี้ ถ้าเมื่อเป็นเรื่องที่จะต้องส่งต่อ ๆ กันไปถึงเจ้าหน้าที่กระทรวงอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
ซึ่งก็ส่งต่อไป สิ่งที่เราทำก็คือเราให้ทางฝ่ายเราส่งมา พวกไปคอมพิวเตอร์ไปแพคเกจมาให้เรา แล้วเราก็เตรียมที่
บ้านพิเศษโลกมีคนเตรียมค้นข้อมูลให้เสร็จภายใน 2 ชั่วโมงแล้วก็ส่งกลับคืนทันที การที่เราใช้วิธีการธรรมดา
ง่าย ๆ การติดต่ออะไรเหล่านี้ มันกระเทือนความรู้สึกของโครงสร้างของความเคยชินของ procedure ทางอำนาจ
ระบบราชการ ผมเข้าใจว่าอันนี้เป็นสัญลักษณ์เลย ๆ ให้คุณเข้าใจว่า บางทีรัฐบาลใหม่ที่จะเข้ามา และเข้ามาจาก
ระบบประชาธิปไตยจำเป็นจะต้องเลือกใช้ 2 ทาง ของการแก้ปัญหาหรือการก่อประโยชน์ให้กับประชาชน อันนี้ไม่ได้
หมายความว่าผมกำลังบอกให้ by-pass ระบบราชการแต่ผมก็จะบอกว่า เพราะทุนและพลวัตของการผลิตในประเทศ
ไทยเองมันก่อโอกาสให้รัฐบาลมีปฏิสัมพันธ์กับพลวัตนี้และก่อประโยชน์ให้ประชาชนได้ โดยบางครั้งทำให้ระบบราชการ
เห็นอย่างน้อยลงได้ ผมว่าอันนี้ควรจะเป็นเรื่องที่เราต้องคิดหาข้อออกเป็นระบอบออกมา แต่ไม่ได้หมายความว่าเมื่อคิด
หาข้อออกเป็นระบอบแล้วเราไปสร้าง monster ตัวใหม่ให้เกิดขึ้นมา เพราะฉะนั้นมันก็กลับไปเป็นเรื่องเดียวกัน สิ่งที่ผม
พูดมา 5-10 นาทีนั้นมันเป็นโครงสร้างความคิดเดียวกัน ก็คือที่บอกว่าผมไม่สามารถ นายกรัฐมนตรีคนไหนหรือคณะรัฐบาล
ไม่สามารถไปสร้างโครงสร้างทางกฎหมายหรืออะไรไปนะรัฐบาลต่อไปที่มาจากระบอบประชาธิปไตยให้ respon-
sive ต่อประชาชน แต่จะต้อง creative ด้วยตัวเอง และโดยหวังพึ่งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบันนี้
ทำให้การที่ต้อง response กับประชาชนนั้นเป็นเรื่องธรรมดา

โทรศัพท์ ชุณหะวัน :
การตัดสินใจของรัฐบาล ผมจะตอบประเด็นที่ อ. พันศักดิ์ พุดไปแล้วนะครับ เรื่องที่สำคัญที่สุดสำหรับการ
ตัดสินใจของรัฐบาลก็คือข้อมูล เหตุการณ์ซึ่งมันเกิดขึ้นในจังหวัดจันทบุรีจังหวัดหนึ่งผมก็ไม่อยากจะเอ่ยชื่อกันก็ได้มันสามารถ
เป็นเหตุการณ์ที่บอกว่าคุณนั่นสิเชียว เขาบอกมันสิเชียว 3-4 หน่วยงาน เช็คนแล้วบอกมันสิเชียว แต่ทางพวก
เราเชื่อมั่นมันสิเชียว alternative information อันนี้ที่เราต้อง confirm ด้วยนะว่ามันจริง ผมต้อง
confirm ด้วยนะ บางทีผมอาจจะยกหูโทรศัพท์ผมถาม เอ๊ย เสริฐมันสิเชียวไรแน่ เสริฐบอกสีแดงครับห๊ะ ไรอย่างนี้
เพราะว่าอีกจุดแล้ว connection ของผม ของคุณพันศักดิ์ มันไม่ใช่เป็น connection ของทางราชการ เพราะ
ฉะนั้น analysis ของเราก็ไม่ได้เป็น analysis ของทางราชการใช่ไหมอะ 2 ประเด็นนั้นสำคัญมาก
information นั้นมัน determind analysis ด้วย อันนี้ถ้าคุณพลาดสักนิดหนึ่งนะ สักครั้งหนึ่งนะหะ กับนายกคนนั้นะ

คุณต้องหลบหน้าไปเป็นเดือน เขาจะตำหนิเพราะว่าเขาต้องเสี่ยงกับข้อมูลอันนี้กับข้อมูลอันอื่นด้วยในเรื่องเดียวกัน นี่เป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้อะไรเรื่องเกี่ยวกับ อย่างเช่น copyright เกี่ยวกับ IP นี่จะครบออกมาในรูปแบบที่ยื่นอยู่บนผลประโยชน์ของชนของชาติก่อน เรื่องเกี่ยวกับนโยบายกับ ลาว เขมร เวียดนาม เรื่องเกี่ยวกับการปิดล้อมพรมพม่าซึ่งในที่ยังไม่มีคราได้พูดถึง แต่เราตั้งใจความแสดงความยินดีจากทั่วโลกนะครับเป็นร้อย ๆ ฉบับ ส่วนใหญ่เป็นพวก environmentalist พวก servationist บอกว่าเป็นรัฐบาลเดียวในโลกนี้ที่ทำงานออกมา เราก็อยากจะเห็นตัวอย่างอื่น ๆ ด้วย และปัญหามั่นคงราคาซึ่งแต่อย่างน้อยเป็น recognition อย่างชัดเจนเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เป็น recognition ว่ามันเข้าสู่วิกฤตแล้ว เรื่องเกี่ยวกับ Social Security Bill อย่างนี้เป็นต้น คุณหันกลับดูแล้วคร่าว ๆ ว่า คบาคะกัน มันมีข้อบกพร่องครั้งเดียวนะ มันครบกันยาวเลยเรื่องเกี่ยวกับ social security เรื่องเกี่ยวกับค่าแรงขั้นต่ำ แค่นี้ บางคนเสนอให้เลิกไปเลยอย่ามีเลยค่าแรงขั้นต่ำ ตอนแรก ๆ เข้ามานี่นะครับคุณคิดดู เรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ถ้าเราไม่มี dimation ที่แตกต่างไปจากรัฐราชการนี้ แล้วก็บอก O.K. หน่วยนี้ report เป็นอย่างนี้ หน่วยนี้ report มาอย่างนี้ มันตรงกันก็เอาอย่างนี้ใช้ได้ ดูซิตามกฎหมายถูกหรือเปลวถ้าถูกทำอย่างนี้ไป จบ ของเราไม่มี alternative information มี alternative analysis แต่ในเวลาเดียวกันนั้นก็มี ความเข้าใจในความเป็นจริงของ ระบบ ระเบียบ กฎหมาย ราชการ และสามารถแปรรูปแบบอันนี้ออกมาเป็น ที่เราเรียกว่า นโยบายและการปฏิบัติการออกมาได้ มันทำเกือบทุกวันแล้วก็ทุกเรื่องด้วย เพราะฉะนั้นมันถึงสำคัญ เวลาเรา debate กันเกี่ยวกับปัญหาหรืออะไรต่ออะไรนี้ ส่วนใหญ่แล้วมันคิดว่า การ debate ที่เข้มข้นที่สุดนั้นบางทีรัฐมนตรีบางคนนี่เผ่นออกจากห้องไปเลย มันทะเลาะกันเอง ที่ปรึกษาทะเลาะกันเองอันนี้ เพราะว่าอะไร เรื่องสำคัญคือว่าเมื่อเรามี alternative information แล้วนี้ มันต้องแน่นกว่าของราชการด้วยซ้ำไป เพราะฉะนั้นนี้ ผมคิดว่าคุณนี่ถ้าเป็นยุคอะไรนะครับ ผมคิดว่ามันเป็นยุคของ alternative information ที่ละสมมาน ประสพการณ์ของแต่ละคนที่ทำงานตอนนี้อยู่ แล้วประสพการณ์ที่หนึ่งนี่ที่ผมฟังมา 10 กว่าปีแล้วนี้ แถว ๆ นี้ก็จะครบที่มันอนุภาคไปอย่างน้อยมีนโยบายที่แตกต่างไปกว่ารัฐบาลอื่นละ แต่ในสายตาของคนที่อยู่จากภายนอกแล้ว ในสายตาของสื่อมวลชนแล้ว analysis ของต่างประเทศแล้ว Either เขาจะบอกว่ามันมีความเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาลสำหรับประเทศไทย แต่ถ้าหากเรามองในลักษณะของ capital labour relation แบบ radical militants ช้ายจัด หัวรุนแรงนี้ คุณก็บอกว่ามันไม่เปลี่ยนแปลงอะไร เพราะสิ่งที่คุณนั้นมาตรฐานของคุณ มันเป็นมาตรฐานของโครงสร้าง คุณต้องอย่างไรจะเห็น restructuring ของโครงสร้างอันนี้ ทั้งรูปแบบของอุดมการณ์และนโยบายอย่างชัดเจนเลยคือ เอาทฤษฎีไปอย่างง่าย ๆ ให้หมดเลยแล้วเอากรรมกรขึ้นมาข้างบน (หัวเราะ) อันนั้นน่าจะชัดเจนหรือเปลวคุณช้ายแบบนั้นหรือเปลว อาจจะสะใจที่เลย บอก มันเป็นอย่างนั้นนี่ใช่ไหมนะ แต่มันต้อง realistic ด้วยนะครับ แต่ถ้าจะทั้งหมดสรุปนี้ ก็คือสิ่งที่สามารถจะทำได้ก็คือ information จริง ๆ แล้วมันเป็น age of information จบลงด้วยตัวอย่างง่าย ๆ มันมีการประชุมครั้งหนึ่ง ซึ่งผมคิดว่ามันเป็นการประชุมที่สำคัญที่สุดก็ได้ของรัฐบาล แต่ผมไม่อยากจะเอ่ยเรื่องอะไรนะครับ ในการประชุมนั้นมี 4 หน่วยด้วยกัน พอดีต่างประเทศ ทุกคนอ้างข้อมูลอันเดียวกันหมดเลยที่บ้านพิชฌโลกทำอย่างเดียว นายกรัฐมนตรีคือคนมากข้อมูลอันนี้ แถมนั่งอยู่จะ เชื้อก็โทรศัพท์เร่งด่วนนี้ นายพลเลยเข้ามาที่บ้านพิชฌโลกบอกเอาข้อมูลไปเดี๋ยวนี้ เตรียมให้ไปเลย 20 กว่าชุดทันที เป็นข้อมูลง่าย ๆ ที่พวกเราเปิดจาก World Bank , IMF แค่นั้น ยกตัวอย่างง่าย ๆ อันนี้ไม่ใช่ไหมนะ นี่คือ information แค่นั้น ถ้า information คุณให้ direction information ที่มันถูกต้องแล้วนี้ O.K. คุณก็อ้างไปได้ source World Bank นี่นะ International Monetary Fund จบ อันนี้มาจากไหน ก็มาจากการฝึกฝนเพราะว่า อ.แลก็ดี ผมก็คิดว่าเวลาจะเขียน paper เปิดพวกนี้มาอ้างกันทีละตั้งหลายครั้งใช่ไหมนะ มันหมุ ๆ แล้วสำหรับเรา สำหรับเขาไม่คิดเลยว่าจะไปเปิด World Bank หรือเปิดเสิวาหนังสือมัน exist ด้วยซ้ำไป หรือข้อมูลอันนี้มัน exist ด้วยซ้ำไป

สมภพ มานะรังสรรค์ :

ผมอยากจะตั้งเป็นคำถามมากกว่านะฮะ คือจากที่มีการ campaign กันอยู่เสมอว่า เรากำลังจะแปรอินโดจีนจากสนามรบให้เป็นสนามการค้านี้ฮะ ที่นี้ถ้าเผื่อฮะ อินโดจีนสามารถจะตกลงกันได้ในระดับหนึ่ง จะมีเขมร 4 ฝ่ายอะไรก็แล้วแต่ คราวนี้ลักษณะ การแปรเปลี่ยนจากสนามรบเป็นสนามการค้านี้รูปธรรมของยุทธวิธีที่ระยะสั้นระยะยาวตามที่คณะที่ปรึกษาคิดนั้นควรจะดำเนินการอย่างไรจึงจะเป็นประโยชน์ต่อรัฐบาลไทย คือ ผมว่าน่าจะมีแนวคิดเรื่องนี้นักไว้วางใจฮะ

พันศักดิ์ วิญญรัตน์ :

ทำไมต้องถาม long term, short term คือ ผมว่าคงเข้าใจกันนะว่าจะแปรสนามรบเป็นสนามการค้านี้คือ เป็นคำง่าย ๆ เพื่อให้มันทะลุผ่านความเคยชินของวิถีคิดของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ นานาในประเทศไทย ให้ง่ายขึ้นจะได้เข้าใจว่าจะโรมันเกิดขึ้น เท่าที่ผมทราบ นโยบายนี้ไม่ได้เกิดขึ้นจากอากาศ เกิดมาจากความเข้าใจของเราว่าสถานการณ์โลก สถานการณ์ทางอุดมการณ์ การบริหารทุนในปัจจุบัน สถานการณ์ทางการเมืองการทหารของโลก ได้มีการเปลี่ยนแปลงและพลวัตนั้นจะเป็นพลวัตที่หยุดไม่ได้ นอกจากเสียว่ามีอาการวิลาวัณย์ในกรุงปักกิ่งเพื่อเป็นการตอบสนองสิ่งที่นักเรียน นักศึกษา นักหนังสือพิมพ์ และทหารกำลังทำอยู่ในปักกิ่ง และกลุ่มอื่น ๆ ในพื้นแผ่นดินใหญ่จีน แต่ผมเข้าใจว่าความวิลาวัณย์นั้นคงไม่เกิดขึ้น ถ้าเผื่อเรามองง่าย ๆ กลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมืองที่อาศัยอยู่คือการต่อสู้ต่อเถียงในเรื่องการบริหารทุนของโลกนี้มีอยู่ 2 model , model หนึ่ง centralized capital management อีก model ก็เป็น non-centralized capital management การต่อสู้ผ่าน fitter ของสิ่งที่เราเรียกว่า การต่อสู้ทางการเมืองและการทหาร เพราะฉะนั้นเท่าที่เราทราบก็คือว่าประเทศหลายประเทศพยายามลดการมองโลกจากสถานะของการเมืองการทหาร การเมืองการเศรษฐกิจมากขึ้น ปรากฏการณ์ที่เราเห็นคือการพยายามลดการ confrontation ในเรื่องต่าง ๆ แต่ปรับเปลี่ยนเป็นการ confront กันทางด้านเศรษฐกิจมากกว่า

ที่นี้เรามาดูว่าอะไรกำลังเกิดขึ้นในอินโดจีน การต่อสู้ในอินโดจีนในระยะ 40 ปีที่ผ่านมาเนี่ย เบื้องหลังของมันก็คือปัญหาของความคิดเรื่องการบริหารทุน ก็ออกมาในรูปการเมืองการทหาร ถ้าเผื่อเรามองสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นในเวียดนาม ลาว อะไรกำลังเกิดขึ้นในกัมพูชาเอง สิ่งหนึ่งที่เรายอมรับแน่ชัดว่าทั้งสามประเทศนั้นไม่สามารถรับ model ของการบริหารทุนที่ไม่ให้คำตอบปัญหา การผลิต การกระจายรายได้ และที่หนักหน่วงเข้าไปอีกก็คือว่าทางประเทศจีนนั้นเองได้เปิดตัวเองมีปฏิสัมพันธ์กับการบริหารทุนแบบใหม่ ผลจากการบริหารทุนแบบนี้มันแฉกแฉงมาก ผมว่าคงกลับตัวไม่ทัน เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วปัญหาของอินโดจีนนั้นก็คงต้องมองมาจากอีก perspective หนึ่งซึ่งเป็นของ political economy ว่าแหลมอินโดจีน ลาว เวียดนาม เขมรนั้น ใช้ระยะอะไรในการบริหารทุนต่อไปในอนาคตไม่ว่าฝ่ายไหนก็ตามชนะโดยเฉพาะในเขมร เพราะฉะนั้นการที่เราบอกว่าจะเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้าเป็นการ define parameter ของ reality ซึ่งมีอยู่แล้ว เพื่อให้ตัวเราเองมีความชัดเจนในการตั้งนโยบายในหลาย ๆ เรื่องของเราเอง ความชัดเจนก็มาจากการมองโลกทรรศน์ของหน่วยงานต่าง ๆ ในประเทศเองด้วย เป็นเรื่องธรรมดาที่นายกรัฐมนตรีต้องเป็นหัวหอกในเรื่องนโยบายระหว่างประเทศ ในโลกนี้เป็นของธรรมดาโดย โดยเฉพาะนายกที่มาจากการเลือกตั้ง เพราะฉะนั้นเรื่องที่เราเรามองปัญหาอินโดจีนและปัญหากัมพูชา เรามองว่าปัญหากัมพูชานั้นเป็นปัญหาต่อเนื่องซึ่งมีความสำคัญ แต่ไม่สำคัญมากเท่ากับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกนี้ 2 ปรากฏการณ์ คือ 1. การลดการต่อสู้ทางการเมืองการทหารมาต่อสู้ทางการเมืองการเศรษฐกิจ 2. ความเป็นจริงที่ว่าเศรษฐกิจไทยมันขยายตัวมาก โดย-

เฉพาะเรื่องการผลิต และได้ถูกบันทึกเป็นการผลิตเพื่อการส่งออกเป็นเวลายาวนาน การที่เรา sunk capital ไป เพื่อเป็น facility สำหรับการส่งออกนั้นก็มหาศาล เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วเรากำลังเผชิญกับอะไร เรากำลังเผชิญกับโลกซึ่งกำลังปิดกั้นมากขึ้นในเรื่องการค้า EEC ในปี 1992 ภายในเวลา 4 ปี ก็จะกลายเป็นตลาดเดียว อเมริกา แคนาดา ก็จะกลายเป็นตลาดเดียว ผู้ประกอบการกลายเป็น block ด้วยตัวของตัวเองด้วยพลังอำนาจของทุนและเทคโนโลยีของผู้ประกอบการ เมื่อเป็นเช่นนั้นถ้าเมื่อเรายังมีสิ่งที่เรียกว่าเป็นสะเปะสะปะที่เรามุ่งมาแต่ค้นกับมันอยู่ตลอดเวลา นี้ะ มันจะใช้เวลาของเราพลังของเรา วิธีคิดของเราขึ้นอยู่กับปัญหานี้ในรูปแบบ political military perspective คือ เราก็จะไม่สามารถรวบรวมกำลังที่จะหาทางต่อสู้หรือต่อรองกับกลุ่ม blocks ทางการค้าต่าง ๆ เหล่านั้นได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วไม่ว่าจะมีการตกลงในปัญหาของอเมริกาภายในหรือไม่มีก็ตาม ผมไม่ได้พูดถึงปัญหาภายนอกขณะ ปัญหาภายนอกก็เมื่อเวียดนามมีการถอยไป มีการ verify ว่ามีการถอยจริง มันจะกลายเป็นปัญหาภายในของเขมร แม้ว่า จะมีการตกลงของปัญหาภายในของเขมรหรือไม่ ผมเข้าใจว่าการ interlock ระหว่างเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ในแผ่นดินใหญ่เอเชียอาคเนย์ต้องเกิดขึ้น และเกิดขึ้นทันเวลาก่อนที่โลกจะกลายเป็น blocks ในปี 1992 ก่อนที่ผู้บงการจะรวบรวมและ induce แล้วก็ instigate ให้ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียอาคเนย์ยอมรับ concept เอเชียแปซิฟิกของผู้บงการเพียงผู้เดียว เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว ผมเข้าใจว่าเวลาของปัญหาอินโดจีนคุณหมายถึงปัญหาเขมร ควรจะให้ความสำคัญของปัญหาเขมรเท่ากับ proportion สัดส่วนของประชาชน 6 ล้านคน ซึ่งใหญ่กว่ากรุงเทพฯไม่ถึง 2-3 แสนคนเท่านั้นเอง แล้วก็ผลผลิตทั้งหมดก็เท่ากับ export ของสหุญนิยมเพียงบริษัทเดียว ใน proportion ที่ถูกต้องแต่อย่างไรก็ตามมันเป็นความจำเป็นที่ถ้าถ้าเพื่อเราจะ negotiate กับ EEC , แคนาดา อเมริกา หรือผู้บงการ ถ้าหากว่าเราสามารถ interlock กันได้ของประเทศในแผ่นดินใหญ่เอเชียอาคเนย์นี้ สิ่งที่เราจะไป negotiate กับเขาเราก็จะเป็นประโยชน์นะ เพราะฉะนั้นนี่คุณจะเห็นว่าผมมี 2 ปัญหา ปัญหาแรก immediate, quick, certain ลูกปืนใหญ่ตกเข้ามาในเขตไทย เห็นชัด ๆ short term คำขายของเก๋จน ผ่ากันอะไรต่าง ๆ นานาแถวนี้ นี่ วนายไปหมดนี่นะ ไม่มีประเทศไหนที่ต้องการให้ border ของตัวเองเป็น a war zone ใกล้เคียง ๆ กันแล้วโดยที่ไม่มีอะไรกับปัญหาไม่ได้ นั่น short term medium term ก็คือปัญหาอีก 4 ปี 1992 มันเป็น mark point ที่เราต้องหาทางแก้ให้ได้ ถ้าเพื่อทั้งอาเซียนและผืนแผ่นดินใหญ่เอเชียอาคเนย์ as one South East Asia ไป negotiate กับ EEC แคนาดา อเมริกา หรือผู้บงการได้ เราก็มจะมีอิสระมากขึ้น ในการ negotiate มันเป็นเรื่องสำคัญมาก แล้วก็อีกเรื่องหนึ่งมีคนถามผม ผมก็บอกว่าประเทศไทยจะเข้าไป exploit ประเทศอินโดจีน หรือฮุนเซนคุยกับผมเขาก็บอกว่า ฮุนเซนบอกว่าอย่าเพิ่งไปตกลงอะไรกับฝ่ายไทยนะ เพราะว่าให้เรตกลงกันเองเสร็จก่อนแล้วค่อยว่ากัน ที่นั่นนายฮุนเซนก็บอกผมว่า การค้าขายต้องมีคนได้ประโยชน์ คนใดคนหนึ่งได้ประโยชน์มากไปคู่ค้าก็จะเลิกค้าขาย หรือนำหากว่าทางเขมรได้ประโยชน์มากกว่า ทางไทยได้ประโยชน์น้อยกว่ามาก ๆ จนคนไทยรู้สึก คนไทยก็จะไม่ค้ากับเขมร นี่เป็นการตอบแบบง่าย ๆ ของแก แต่ผมเชื่ออย่างว่าบทเรียนของ neo-colonialism เป็นบทเรียนของรุ่นของนายกรัชมครีด้วย รุ่นของผมด้วย ผมมีความคิดทางปัญญามาพร้อมกับสงครามเวียดนาม สงครามอินโดจีน เราว่าบทเรียนนี้เรามี repeat mistake กระทำความผิดอย่างที่เขาเคยทำมาแล้วไม่ได้ด้วยเหตุผลทางจริยธรรม ทาง practical capital management ก็คือว่า โลกนี้ใคร ๆ ก็ผลิตอะไรได้ทั้งนั้นเพียงแต่คุณ manipulate ให้เป็นที่ไหนก็ดำเนินโลกนี้ เมื่อไหร่ทางประเทศไทยไปทำอะไรไม่ดีขึ้นในประเทศอินโดจีน เราถูกมองว่า exploit ประเทศเขมร มันจะมีประเทศอื่น repress ประเทศไทยทันที เพราะฉะนั้น form practical management of capital นี้คุณทำอยู่นั้นไม่ได้ คุณทำตัวเป็นนายทุนต่างจังหวัดไป exploit แล้วผมก็เชื่อว่ถ้าเราไปพูดอย่างนั้นเท่ากับเป็นการดูถูกผู้นำของประเทศอินโดจีนด้วย ว่าเขาบังคับจะให้เรา exploit เขาก็ขณะนั้นมันเป็นลักษณะ chauvinistics หลงชาติ เคลือบอยู่กับการ statement อย่างนั้น ผมว่าเราไม่ควรพูดอย่างนั้น แม้

แต่กลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมืองเองเวลาพูดเรื่องนี้ควรจะ rephrase ให้ทีเดียวจะถูกคำ ที่นี้จะมองว่าสิ่งที่ผมบอกให้ ฟังมันมี connection ชัดเจนระหว่างการผลิตของไทยกับนโยบายต่างประเทศ โดยเฉพาะนโยบายต่างประเทศที่ เกี่ยวข้องกับอินโดจีน แล้วก็เกี่ยวข้องเกินกว่า rhyme ของอินโดจีนเข้าไปสู่ rhyme ของ protectionism ที่จะ เกิดขึ้น สิ่งเหล่านี้กำลังถูกประสาน ทาง BOI มีคณะกรรมการอยู่หนึ่งที่จะ revise BOI policy ก็ดูจาก 2 ระดับ ระดับการเกี่ยวข้องกับอินโดจีนกับระดับ protectionism ในตลาดการค้าต่าง ๆ ผมว่าสิ่งเหล่านี้มันค่อย ๆ เกิดขึ้นเพราะว่ามันเป็น response ที่จำเป็นแล้วมันมี dead line ที่แน่นอน

ประเสริฐ กิจสุวรรณรัตน์ :

ผมมีสั้น ๆ นิดเดียว เพราะว่ากิตติ floor วันนั้นมันเปลี่ยนไปจากการระดมความคิดวิพากษ์วิจารณ์ประ-
เด็น กลายเป็นการซักถามระหว่างคนที่อยู่ใน floor กับตัวแทนฝ่ายรัฐบาลนะครับ ที่ตั้งชัชชยามปรับบ้านเข้ารูป
เข้าลวยไปแล้ว แต่มันเป็นไปไม่ได้ก็เอาความนี้แล้วกัน คือเท่าที่ อ.พันศักดิ์ ได้พยายามอธิบายมาว่าเราควรมี
perspective อย่างไหนในการมองปัญหาอินโดจีนยังไง ซึ่งหลาย ๆ คนคง appreciate กับแนวคิดอย่างนี้ ปัญหา
ที่เราเห็นคือ กรณีที่ท่านนายกชาติชายเชิญปะกับนายฮุนเซนเสร็จแล้วก็ไปปักกิ่ง หลังจากพบกับผู้นำจีนท่านก็บอกว่า
ไทยเป็นประเทศเล็ก ๆ ไม่สามารถที่จะมาจัดการอะไรได้ในปัญหาอินโดจีน และหลังจากที่กระทรวงการ lead ของ
รัฐบาลไทยคือการเข้าไปแก้ปัญหาที่พม่าหรือว่าเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิลดลง อีกประเด็นหนึ่งเรื่องของ IP ซึ่งอ.พันศักดิ์
ก็พูดมาหลายทีว่ามันเป็นการขยายกรอบที่มันหลุดไปจากอินโดจีน ในเรื่องของสหรัฐด้วยว่า เราพยายามที่จะสร้าง
ความคิดใหม่ของรัฐบาลต่อนโยบายต่างประเทศในเรื่องนี้อย่างไร ซึ่งเท่าที่ผมเห็นนี้รู้สึกว่ามันยังไม่ practical ใน
แง่ที่ว่าสามารถที่จะปรับเปลี่ยนนโยบายหรือว่ากระแสความคิดหลักของคนที่ถูกใจจริง ๆ เพราะว่าการที่ยกเหตุผลว่า
เรามีนโยบายใหม่ ๆ อย่างนี้เพราะนายกมาจากการเลือกตั้ง ผมว่ามันไม่ใช่ว่าจริง ๆ แล้วคุณสิทธิเองก็เป็น
รัฐมนตรีที่มาจากจากการเลือกตั้ง แต่ว่ากระแสหลัก ๆ ของความคิดในกระทรวงต่างประเทศก็ยังคงเดิมอยู่ เช่นกรณี
ผมไม่ทราบว่าคุณ โกรศักดิ์พูดที่เชียงใหม่เพราะต้องการให้มันเป็นข่าวหรือเปล่า แต่ว่า The Nation เขาก็พาดหัว
ข่าวโต ๆ ในกรอบข่าว ว่าทางอ.โกรศักดิ์สนับสนุนแนวความคิดของวุฒิสมาชิกสหรัฐคนหนึ่ง ในการที่จะให้ตีความ
ช่วยเหลือที่มาจากอเมริกาที่ส่งมาถึง เซมรแดง ก็มีการสวนกลับอย่างทันทีทันใดจากคุณสิทธิ เจ้ากระทรวงต่างประเทศ
รู้สึกแจะ ไม่ comment อ.โกรศักดิ์ แต่แกบอกว่านโยบายหลักของประเทศเป็นอย่างนี้ แล้วก็มีการจดหมายจากอาเซียน
ที่จะเซ็นร่วมกันไปประท้วงข้อเสนองานของ senator คนนั้น ซึ่งตอนนั้นผมรู้สึกว่าจริง ๆ แล้วมันก็คงเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่
ต่างไปจากนโยบายอื่นที่ที่ปรึกษาบ้านพิชญ์โลกพยายามจะผลักดันเข้าไปสู่รัฐบาลใหม่ ผมคิดว่าบางเกมส์บางเรื่องท่าน-
นายกเลยด้วยก็พยายามที่จะพูด แต่ผลที่สุดมันก็ต้องไปติดกับระบบความคิดราชการเหมือนเดิม เพราะฉะนั้นมันเป็น
perspective ใหม่ที่เป็น faction ใหม่ ๆ ในรัฐนี้ แต่ในที่สุดก็เหมือนเดิมว่ารัฐบาลของชาติชายชุดนี้ก็ยังคงมี
dominant sector เป็นในส่วนของระบบราชการเหมือนเดิมซึ่งมันยังต้อง fight และต้องใช้เวลามาก แต่ผมไม่
เชื่อว่าบ้านพิชญ์โลกจะสามารถทำอะไรได้ในเชิงที่ practise

พันศักดิ์ วิญญรัตน์ :

ต้องขออภัย คุณชัคคีที่อยู่เมืองไทย คุณไม่ได้อยู่ฮังกัน คี.ซี. คุณอยู่ฮังกัน คี.ซี. นั่นที่เกี่ยวกับ
นโยบายต่างประเทศสหรัฐอเมริกาฉบับสองมือยังเกินเลย ผมอยากเรียนง่ายๆ ก่อน ประธานาธิบดี รองประธานาธิบดี
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ รัฐมนตรีกลาโหม, NSC Secretary General ,NSA Secretary,
Minister of Commerce, Secretary of Commerce, Secretary of Treasury, Congress Sub-

Committee, Lobbyist, เอกอัครราชทูต ยังไม่หมดนะ ครบขังไล่กันไปได้อีกเรื่อย ๆ ไอ้พวกนี้มันหักกันแหลกเลย หักกันถึงขนาด ตอนนายคิสซิงเจอร์เข้ามามีอำนาจใหม่ ๆ ก็ประสบปัญหาในปีก่อนนายคิสซิงเจอร์ก็ authorize ให้ทีมของ Prof. Howard มาทำ case study ที่เมืองไทย เรื่องสถานทูตสหรัฐอเมริกาในประเทศไทย สถานทูตสหรัฐ เหมือนเงากระจกของหน่วยงานรัฐบาลสหรัฐในวอชิงตันที่อยู่ในกรุงเทพฯ มีทุกหน่วยงาน represent กันอยู่ ปัญหาของการ reporting มีอยู่ว่าผู้แทนของ Pentagon ในเมืองไทยควรจะ report ให้ใคร แต่โดยวัฒนธรรมนั้นทุกคนต้อง report ให้เอกอัครราชทูตก่อน ก่อนจะ cable ก่อนจะออกไปโดนหน่วยงานของตัวเองแต่ปรากฏว่าก็มี report cable โดยไม่มีให้เอกอัครราชทูตทราบ แล้วก็ออกไปถึง Pentagon CIA ก็ report เองโดยไม่มี report เอกอัครราชทูตอะไรต่าง ๆ นานานี้ เพราะฉะนั้น case study นี้มันจึงสำคัญมากต่อการ inciting ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับนโยบายต่างประเทศของสหรัฐ แต่เมื่อทำ case study เสร็จแล้วก็ทำการ sanitise ซึ่งก็ทำความสะอาดทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่ออ่านแล้วไม่รู้สึกไม่สบายใจ เสร็จแล้วก็ให้ประธานาธิบดีเซ็นครีบูแล้วมันก็ขยับกันอยู่เหมือนเดิม เพราะฉะนั้นกรณีประเทศไทยในฐานะประเทศคือพัฒนาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายต่างประเทศมันก็น้อยคนน่าจะดีใจประเด็นหนึ่ง ประเด็นที่สองผมได้บอกคุณแล้วว่า คณะที่ปรึกษาไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกับกระทรวงต่างประเทศ ทำหน้าที่นำข้อมูลและนำเสนอข้อมูลความคิดเห็นให้เนายกฯ ทำไป ไม่ทำไป หรือจะสั่งการอะไรภายในอำนาจของนายกฯ ในฐานะส.ส. ในฐานะหัวหน้ารัฐบาลอย่างไร เราก็ทำตามขั้นตอนตามา โดยเฉพาะ เรื่องที่เกี่ยวกับการปฏิบัตินโยบายต่างประเทศ ภายในกรอบของอำนาจรัฐ ใครคิดว่านายกฯใช้อำนาจเกินเลยกรอบอำนาจ ในฐานะส.ส. ในฐานะผู้นำรัฐบาล ก็ว่ากล่าวกันในรัฐสภาผมไม่รู้เรื่องด้วย เรื่องที่สองที่ผมจะบอกคุณก็คือว่า ที่นายกฯไปจีนก็มีข่าวว่ามีการ lecture แต่ไม่มีข่าวว่านายกฯไทย lecture ผู้ยิ่งใหญ่ของจีน นายกฯบอกว่าเราเป็นประเทศเล็กไม่ใช่ประเทศใหญ่ก็อานตี้ ๆ ฟังดี ๆ ท่านนายกฯกำลังโยนข้อหาใคร ที่นั่นหลังจากมีการออกข่าวว่าแคมป์คอมมิวนิสต์แล้ว นายซุนเซนก็กลับมาเยี่ยมเมืองไทย informal อีกครั้งหนึ่งแล้วก็มารายงานให้นายกฯไทยทราบถึงการเจรจาที่สมเด็จฯสีเหิน ที่จาร์กาศานันได้ตกลงอะไรกันไว้ และมีข้ออะไรที่ไม่ได้ตกลงกัน เพราะฉะนั้นเวลาอ่านข่าวหนังสือพิมพ์วันหนึ่งก็ต้องจับแนวโน้มนำให้ได้ว่า ความเคลื่อนไหวของสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นมันเคลื่อนไหวตามความเห็นหรือรอบความคิดของใคร แล้วรอบความคิดนั้นได้ก่อปัญหาให้กับรอบความคิดเก่าอย่างไร มี response อย่างไรออกมาก็เป็นเรื่องธรรมดาในสถานการณ์ democratic society การโยนข้อหาความเห็นในเรื่องต่าง ๆ เป็นของธรรมดา ไม่มีอะไรน่าตื่นเต็น

ประเสริฐ กิจสุวรรณรัตน์ :

มันก็เป็นอีกแง่มุมหนึ่งที่ผมอาจไม่เข้าใจความหมายก็ได้ต่อสิ่งที่ปรากฏเป็นข่าว แต่จุดสำคัญคือว่าผมอยากจะลองแลกเปลี่ยนกับ floor หรือกับอาจารย์ตรงนี้ เพราะว่าโดยถึงที่สุดแล้วมันจะมีการนำเสนอแนวนโยบายที่ค่อนข้างจะใหม่และก้าวหน้าในทรศนะทั่ว ๆ ไป เวลา public เขา debate กันเรื่องอินโดจีน เมื่อก่อนท้าย ๆ ผมพยายามบอกบ้างที่สุ่มมันก็ต้องไป fight กับ idea เก่า ๆ หรือว่าระบอบราชการซึ่งมันหมายความว่านโยบายต่างประเทศก็ยังคงอยู่กระแสความคิดเดิมเหมือนกัน เพราะกรณีทางกระทรวงต่างประเทศร่วมกับอาเซียน response ไปที่ congress นี่ผมรู้สึกว่ามันยังคง line เดิมอยู่ แม้ว่าในช่วงแรกเราพยายามที่จะ promote นโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้าแล้วก็ทำให้มันพูดซ้ำอ้อฮา แต่ว่าโดยถึงที่สุดมันคงนำไปสู่การปฏิบัติได้ยาก

พันศักดิ์ วิญญรัตน์ :

ง่ายมากผมปฏิบัติแล้ว เมื่อกันผมก็บอกคุณไปแล้วใจว่าความแปลกแยกของสนท.อะไรนี้กับกลุ่มเศรษฐศาสตร์

การเมืองมาจากความเป็นจริงที่ว่า ความเป็นจริงหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นไม่ได้มาจากรัฐ มาจากทุน การเคลื่อนไหวของทุน พลวัตรของทุนมันเกิดขึ้นแล้ว เพียงแต่ว่าสิ่งที่คุณเห็นที่คนมองในกรอบเก่าก็คือว่า หมายความว่ารัฐไทยรับซื้อ LC รับ discount LC ของธนาคารกลางเวียดนาม รัฐบาลไทยให้ grant แก่รัฐบาลเวียดนาม สิ่งนั้นยังไม่เกิดขึ้น สิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นไม่ได้หมายความว่าสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วพู่ฟ่า มีรากฐานของการต่อเนื่องและไม่มีพลวัตรของการเดินทางโดยตัวของมันเอง ไม่ใช่เป็นอันขาด มันเกิดขึ้นแล้ว คนไทยได้อะไรบ้าง ผมคิดว่าแบงก์ลาวมาเยอะแยะไปหมด มีการเซ็นสัญญา joint-flight airline ขึ้นระหว่างไทย-ลาว ในเวียดนามมีการเข้าไปเปิด CP อะไรวนวายไปหมด แต่รัฐบาลไทยยังไม่มีความสัมพันธ์เป็นทางการทางเศรษฐกิจกับเวียดนาม และผมเพิ่งทราบรายงานว่าคนสิงคโปร์เข้าไปอยู่ในเวียดนามมากกว่าไทยเสียอีก ในขณะที่รัฐบาลสิงคโปร์ก็ประกาศเมื่อ 3-4 อาทิตย์ที่แล้วว่าดีมีนโยบายจะไม่ให้คนสิงคโปร์เข้าไปลงทุนในเวียดนาม แต่ที่นั่นความเป็นจริงมันเกิดขึ้นแล้ว ความเป็นจริงที่เป็นเชิงว่า แม้แต่รัฐบาลประเทศเหล่านี้ก็คือ Thai Baht Currency ในการทำการค้าอยู่ เพราะฉะนั้นเรื่องเหล่านี้ไม่ใช่เรื่องพู่ฟ่าแต่เป็นเรื่องกฎธรรมชาติ

สุวินัย ภรณวลัย :

ประเด็นหนึ่งที่อยู่ที่คุณเห็นศักดิ์ และอ.โกวิทศักดิ์ คือกรณีสยามซีเมนต์ เรื่องโรงงานกระจกห้องใจมากจริง ๆ แล้วมองจากในค้ำนี้มองอย่างไร อย่างคนในพรรคชาติไทย คาดว่ามีกำลังภายในในการปกป้อง อาซาฮิ-กลาส กระจกใสเพื่อพุ่งนี้ ก็กรณีการบริหารแทนที่คนเห็นศักดิ์อ้างอยู่บ่อย ๆ นั้นตัวคนนั้นก็คือคนไทย ทำไมปล่อยให้ปูนไทยต้องระงับโครงการชั่วคราว มันก็แสดงว่าพลวัตรของพลังใหม่ที่คนเห็นศักดิ์อ้างบ่อย ๆ นั้น ความจริงมันก็ยังโดนขัดขวางโดยการเมืองแบบเก่า หรือว่ามันจะเป็นได้อย่างเสียอย่าง

พันศักดิ์ วิฑูรต์ :

หนึ่ง ผมว่าทั้งสองกระจกเป็นทุนใหม่ทั้งคู่ สอง เป็นการผลิตผลสวนทุนใหม่กับเทคโนโลยีใหม่ด้วยกันทั้งคู่ และสามเรื่องนี้ยังไม่จบ

สุวินัย ภรณวลัย :

คำว่าทุนใหม่หมายความว่า ผมซื้อใจเงินแห่งนี้ เพราะผมฟังเวลาอ.พันศักดิ์พูดนี้คล้ายว่าตัวเองเป็นตัวแทนในฐานะคนไทย แต่ถ้าหากพูดว่า มองกรณีของ เอ่อ...

พันศักดิ์ วิฑูรต์ :

คุณฐานะตัวแทนทุน ทุนมาจากไหน

สุวินัย ภรณวลัย :

ไม่ใช่ หมายความว่า ถ้าเข้าใจแบบผมนะ สะท้อนอย่างสยามซีเมนต์กับปูนอย่างอาซาฮิกลาสนี้ ถ้าคุณเพทางประวัติศาสตร์แล้วผมคิดว่า nature มันนี้ คุณบอกว่าเหมือนกัน แต่ผมว่ามันในความเหมือนกันนั้นก็มีความต่างกันค่อนข้างมากทีเดียว พอถึงขั้นในการกำหนดนโยบายมันต้องเลือกเหมือนกัน ในขั้นที่ต้องเลือก ผมอยากทราบมาตรฐานจริง ๆ เพราะว่าถ้ามองอย่างผมแล้วบรรทัดความก้าวหน้าทางประวัติศาสตร์แล้วนี้ ทิศทางของปูนซีเมนต์ไทยมัน - modern กว่าของการบริหารแบบเชิงตระกูลหรือครอบครัว ซึ่งได้เอี่ยวและพึ่งพาทางเทคโนโลยีจากต่างประเทศจาก

ผู้บ่มเพาะ เพราะว่ามันมีความสำคัญมากกว่า

พันศักดิ์ วิฑูรรัตน์ :

คืออย่างนี้ เรื่องการมองทุน พวกอาซาฮิกลาส (ประเทศไทย) จำกัด กับทุนสยามซีเมนต์นี่ เป็นประเด็นหนึ่งที่ต้องจัดต่างหาก ที่นี้ที่ผมพูดผมพยายามบอกว่า ทั้งสองพยายามใช้วิธีการบริหารทุนแบบใหม่บวกกับเทคโนโลยีใหม่ในการ floating glass ด้วยกันทั้งคู่ แล้วผมบอกว่าเรื่องนี้ยังไม่จบ ทำมาถึงยังไม่จบ ผมจะพูดอีกเรื่องหนึ่ง เราดูว่าในระบบเศรษฐกิจมีปัญหาของความยิ่งใหญ่ของทุนกับเทคโนโลยีที่บ่มอย่างมหาศาล แล้วเรากำลังจะผูกอนาคตของเราใน 4-5 ปีข้างหน้ากับทุนผู้บ่ม เทคโนโลยีผู้บ่ม ซึ่งจะ lock ตัวเองต่อไปอีกประมาณ 20 กว่าปี เพราะลักษณะของเทคโนโลยีที่จะใช้เราได้วางความเห็นไว้ว่า มันมีความจำเป็นที่จะต้องแก้ปัญหาเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา กับฝ่ายสหรัฐ ฉะนั้นสิ่งที่เราจะยื่นนำให้สหรัฐแทนปัญหาทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งเราก็จะให้ความคุ้มครองระดับหนึ่งนั่นก็คือการให้โอกาสที่สหรัฐจะหาช่องว่างลงในเศรษฐกิจไทย ซึ่งสหรัฐควรจะหาโอกาสได้เพื่อประโยชน์ของตัวเองและผลประโยชน์ของประเทศไทยในการบริหารทุนของเราเอง เมื่อเป็นเช่นนี้ผมก็คิดว่าเรื่องยังไม่จบ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย